

Hvem åpner Pandoras boks?

En kvantitativ analyse av sammenhengen mellom utenrikspolitisk rasjonale og holdning til ikkesanksjonert bruk av våpenmakt i lys av rettferdig krig-tradisjonen

Stanko Bjelanovic

Masteroppgave

Det samfunsvitenskapelige fakultet, Institutt for Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Februar 2009

Til Vuk, Saša og Milena

Forord

Jeg har valgt temaet ”krigens folkerett” på grunn av min interesse for internasjonal politikk - og militærpolitiske forbindelser i særdeleshet. Temaet engasjerer bredt, noe som blant annet framgår av oppslutningen om demonstrasjoner mot den USA-ledede invasjonen av Irak i 2003 og Israels nylige operasjon på Gaza-stripen. Jeg mener dette engasjementet bunner i at *makt versus rett* utgjør et sakskompleks med store konsekvenser for mange mennesker, og i den forstand er dette en ”viktig oppgave.” Min personlige interesse ble forsterket da jeg selv ble deltaker i en krig som, etter min mening var en konsekvens av endringene i verdens maktstruktur etter den kalde krigen. Jeg og familien min har gått gjennom en svært vanskelig tid både under- og etter denne krigen, og dette vil nødvendigvis i noen grad farge min framstilling.

Oppgaven ble skrevet under en vanskelig tid for min familie, men denne gangen på grunn av private, dels helsemessige, problemer. Dette, og oppgavens vanskelighetsgrad, gjorde at skrivningen tok lengre tid enn jeg forventet.

Derfor vil jeg først og fremst takke veilederen min, Kristian Helland-Hansen, som oppmuntret meg til å stå på og ga meg sjenerøs hjelp ved å veilede meg gjennom forskjellige vitenskapelige utfordringer. Uten ham ville denne oppgaven aldri sett dagslyset. Jeg takker også biveileder Henrik Syse for konstruktive innspill og kommentarer. Knut-Andreas Christophersen fortjener også takk for at han alltid er tilgjengelig for å gi hjelp og gode råd.

Til slutt vil jeg takke familien min for den oppmuntringen og støtten som de ga meg i en svært vanskelig tid, for alle de fire av oss. Samtidig beklager jeg at jeg ikke alltid var tilgjengelig da de trengte meg.

Antall ord: 34298

Oslo, februar 2009

Stanko Bjelanovic

Innhold

FORORD	5
INNHold	7
FORKORTELSER	9
1. INNLEDNING	11
1.1 PROBLEMSTILLING OG HYPOTESER	11
1.2 HVORFOR EN SLIK OPPGAVE?.....	12
1.3 FORFATTERENS STÅSTED OG KVALIFIKASJONER	14
1.4 DE VIKTIGSTE BEGREPENE	15
1.4.1 <i>Intervensjon</i>	15
1.4.2 <i>Forkjøpsangrep</i>	16
1.4.3 <i>Holdning til bruk av ikke-sanksjonert militærmakt</i>	17
1.5 AVGRENSNING	18
2. TEORI	19
2.1 DET NYE SIKKERHETSBIlDET	19
2.2 TO HOVEDPERSPEKTIVER: IDEALISME OG POLITISK REALISME	22
2.3 IDEALISME	23
2.4 POLITISK REALISME.....	26
2.5 RETTFERDIG KRIG	30
2.6 FOLKERETT	32
2.6.1 <i>Folkeretten i et historisk perspektiv</i>	34
2.7 RELEVANSEN AV UTENRIKSPOLITISK RASJONALE FOR HOLDNING TIL BRUK AV IKKE-SANKSJONERT VÅPENMAKT	43
3. METODISK TILNÆRMING	45
3.1 METODE.....	45
3.2 KILDER OG DATA.....	49
3.2.1 <i>Kilder</i>	49
3.2.2 <i>Data</i>	53
3.3 ANALYSEOPPLEGGETS STRUKTUR - ARTIKKELSTUDIEN.....	54
3.3.1 <i>Avhengig variabel</i>	55

3.3.2	<i>Sentral uavhengig variabel: Utenrikspolitisk rasjonale</i>	69
3.3.3	<i>Kontrollvariabler</i>	73
3.3.4	<i>Regresjonsanalysens forutsetninger</i>	76
3.4	KORT OPPSUMMERING AV METODEKAPITTELET	81
4.	EMPIRI OG ANALYSE	83
4.1	ENDRINGER I HOLDNING OVER TID	84
4.2	FLERNIVÅANALYSE MED DEN KVALITATIVE INDEKSEN	87
4.3	MULTINOMISK ANALYSE	96
4.4	ET PAR METODOLOGISKE INNVENDINGER.....	100
4.5	KORT OPPSUMMERING AV ANALYSEKAPITTELET	102
5.	KONKLUSJON	103
6.	APPENDIKS	105
	KILDELISTE	117

Forkortelser

AJIL	American Journal of International Law
AJPS	American Journal of Political Science
APSR	American Political Science Review
AV	Avhengig variabel
EU	European Union
FA	Foreign Affairs
ff	Following pages
FN	Forente Nasjoner
Ibid	“ibidem” – ”på samme sted”
ICJ	International Court of Justice
ICRC	International Committee of the Red Cross
IP	Internasjonal politikk
IR	International relations
IS	International Security
JSTOR	Journal Storage
KLA	Kosovo Liberation Army
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
LL	Log likelihood
LR	Likelihood ratio
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
NGO	Non-governmental organization
nr.	Nummer
OAS	Organization of American States
OLS	Ordinary least-squares
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries
OR	Odds ratio
Pdf	Portable Document Format
PLO	Palestine Liberation Organization
UN	United Nations
USA	United States of America
UV	Uavhengig variabel
WMD	Weapon of mass destruction

1. Innledning

1.1 Problemstilling og hypoteser

To multilaterale militæroperasjoner har i senere tid blitt gjennomført uten eksplisitt godkjenning fra FNs sikkerhetsråd: ”Operation Allied Force” i Kosovo i 1999 og ”Operation Iraqi Freedom” i Irak i 2003. I begge tilfellene unnlot initiativtakerne å fremme et resolusjonsforslag som kunne gitt eksplisitt autorisasjon til bruk av våpenmakt. Faren var, slik initiativtakerne så det, at Sikkerhetsrådet neppe ville godta militære virkemidler. Dersom det kom til en avstemning som delegitimerte operasjonen, ville det være verre enn å basere operasjonen på en diskutabel tolkning av tidligere sikkerhetsrådsresolusjoner.¹ I denne oppgaven tar jeg opp spørsmålet om hvilken presedens disse operasjonene setter. Mer eksplisitt:

Er vi på vei mot en ny internasjonal orden? Setter senere tids intervensjoner rettferdig krig-tradisjonens prinsipper om ”just cause”, ”right authority” og ”right intention” under press?

Med bakgrunn i denne problemstillingen blir hovedhypotesene mine slik:

H1: Aksepten for bruk av militærmakt utenom det som er hjemlet i FN-paktens kapittel VII har økt etter den kalde krigens slutt.²

¹ ”Operation Allied Force” ble begrunnet med henvisning til sikkerhetsrådsresolusjon nr. 1160 og 1199. Resolusjon 1160 (UN, 1998a) fordømte både overdreven maktbruk fra serbiske politistyrker og terrorhandlinger utført av KLA (Kosovo Liberation Army). Resolusjonen oppfordret dessuten partene til å finne en politisk løsning gjennom forhandlinger. Resolusjon 1199 (UN, 1998b) krevde øyeblikkelig våpenhvile og politiske forhandlinger. Den fastslo at forverringen i situasjonen i Kosovo utgjorde en trussel mot fred og sikkerhet i regionen, men den ga ikke noe eksplisitt mandat til bruk av militærmakt (Helgesen, 1999: 7).

”Operation Iraqi Freedom” ble begrunnet ut ifra sikkerhetsresolusjon nr. 678 og 1441. Resolusjon 687 (UN, 1991) ble vedtatt etter at irakiske styrker var drevet ut fra Kuwait i 1991, som betingelse for en våpenhvile. Resolusjonen påla Irak meget strenge krav til nedrusting, herunder forbud mot kjernefysiske, kjemiske og biologiske våpen. I forkant av Operation Iraqi Freedom ble det så hevdet at Irak dels var i besittelse av slike ”Weapons of Mass Destruction,” og dels motsatte seg verifikasjon. Resolusjon 1441 (UN, 2002) gjentok og forsterket kravene til nedrustning som Irak ble pålagt med resolusjon 687. Det ble truet med ”alvorlige konsekvenser” dersom Irak ikke oppfylte sine forpliktelser (Overrein, 2005: 174-177).

² Informasjon om FN-charteret finnes på <http://www.un.org/aboutun/charter/>.

H2: Aksepten for bruk av militærmakt utenom det som er hjemlet i FN-paktens kapittel VII har sunket etter den kalde krigens slutt.

H0: Aksepten for bruk av militærmakt utenom det som er hjemlet i FN-paktens kapittel VII har forblitt uforandret etter den kalde krigens slutt.

Videre spør jeg:

Hvilken motivasjon kjennetegner dem som støtter opp om ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt? Hovedhypotesene er:

M1: Støtte til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt motiveres overveiende av et "humanistisk" rasjonale.

M2: Støtte til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt motiveres overveiende av et "realistisk" rasjonale.

M0: Støtte til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt er upåvirket av utenrikspolitisk rasjonale, forstått langs en humanisme-realisme-skala.

1.2 Hvorfor en slik oppgave?

Den kalde krigens slutt førte til en transformasjon av det internasjonale systemet. Den bipolare maktstrukturen ble langt på vei erstattet med en unipolar maktstruktur hvor USA ble sett som den eneste hegemon. Nå forventer enkelte analytikere at den unipolare maktstrukturen snart vil forvitte og gi opphav til en ny *multipolar* maktstruktur, kanskje allerede innen 2020 (Grant & Valasek, 2007; Huntington, 1993). Det er nærliggende å se den nåværende situasjonen som det politiske realister kaller et "mulighetsvindu", det vil si et relativt kortvarig disekvilibrium som bør utnyttes til å etablere strukturer som tjener til opprettholdelse av en ønsket fremtidig orden (Mearsheimer, 1995). Spørsmålet er: Vil den endrede maktstrukturen medføre en endring av folkeretten, slik at adgangen til maktbruk økes?

Oppgavens aktualitet baseres altså på antakelsen om at vi befinner oss i en periode med raske endringer i det internasjonale systemet (Østerud, 2007). Når maktbalansen endres, vil en både på basis av historiske eksempler og teoretiske resonnementer kunne forvente en dynamisk periode der sterke stater forsøker å utvide sitt handlingsrom, mens svake stater søker å konsolidere sin posisjon (Morgenthau, 1993; Mearsheimer, 1995; Van Evera, 1999; Waltz, 1979). Virkemidlene vil i begge tilfeller gå gjennom ny alliansebygging, regimeutvikling, ressurs sikring, nye bilaterale avtaler og, enkelte ganger, tvangsmidler. I ytterste instans innebærer dette militær maktbruk. Særlig fra ”ikke-vestlige” analytikers ståsted vil det synes nærliggende å tolke NATOs militære engasjement i Kosovo fra 1999 og ”Koalisjonen av villiges” okkupasjon av Irak fra 2003 i et slikt perspektiv (Cvetkovic, 1999; Karaganov, 2003; Baluyevsky, 2003). Slik vi vil se eksempler på senere, er det uttalt bekymring for at ”Pax Americana” vil innebære en svakere rettsstatus for stater som definerer sine interesser og verdier på tvers av USA og andre tunge internasjonale aktørers interesser.

De omtalte intervensjonene er altså ikke først og fremst relevante ved at de demonstrerer nåværende maktforhold, men ved at de varsler en *institusjonalisering* av nåværende maktforhold gjennom rettsutvikling. Folkeretten defineres ved å merke ikke bare gjennom internasjonale konvensjoner og generelle juridiske prinsipper, men også av internasjonal sedvane, domsavsigelser og drøftinger foretatt av juridiske eksperter (von Glahn, Gerhard and Taulbee, James Larry, 2007: 59ff). Det er et tankekors at intervensjoner som i sin tid ble oppfattet som ulovlige av mange ”respected publicists,” kan komme til å redefinere hva som er lovlig maktbruk i internasjonal politikk. Michael Heazle gir slik uttrykk for skepsis til tanken om at ”the liberal democratic peace” skal spres med militære midler:

”The brand of external interventionism adopted by the US and its allies post 9/11 is based on a belief that powerful Western democracies can create liberal democratic societies in unstable or failing post-colonial and post-communist states through direct military and economic intervention in their internal affairs” (Heazle, 2006, s. 1).

1.3 Forfatterens ståsted og kvalifikasjoner

I et studium av politisk kontroversielle spørsmål, vil klargjøring av personlig ståsted og relevante personalia være redelig. Jeg ble født i Krajina, som i dag ligger i Kroatia. Jeg er serber av avstamning, men er i dag norsk statsborger. Jeg har en akademisk grad i statsvitenskap fra Universitetet i Zagreb. Jeg deltok på serbisk side under krigen i Kroatia, og fikk der en varig krigsskade. Når det gjelder min holdning til de spørsmålene som tas opp i oppgaven, kan den sammenfattes slik:

Jeg tror at suverenitetsprinsippet fremdeles bør være overordnet prinsipp i mellomstatlige forhold. Årsak: Internasjonal fred og respekt for suverenitet er i bunn og grunn to sider av samme sak. Den erklærte hensikten med FN var å hindre nye angrepskriger og beskytte den enkelte stats suverenitet (UN Charter, Preamble; Arts. 1,2).³ Særlig i atomvåpnenes tidsalder bør en prioritere å sikre internasjonal fred framfor å sikre at menneskerettighetene etterlevs til fulle innenfor alle verdens land. Jeg mener generelt at ulike folk må få organisere sine samfunn i tråd med sine egne tradisjoner, og jeg ser derfor det internasjonale ”community of states” som et gode. Suverenitetsprinsippet er det eneste prinsippet som kan beskytte de svake statene fra de sterke statene. Enhver selektiv tilnærming til suverenitetsprinsippet truer med å utvanne det. Selv om en har kommet et stykke på vei⁴ er det vanskelig å formulere et alternativt prinsipp som ville kunne balansere hensynet til internasjonal fred og behovet for humanitær intervensjon, og en kan ikke basere en internasjonal rettsorden på en ad hoc-tilnærming. Christine M. Chinkin sier det slik:

“[...] the commitment to human rights that humanitarian intervention supposedly entails does not mean equality of rights worldwide. The human rights of some people are more worth protecting than those of others” (Chinkin, 1999: 847).

³ Med en suveren stat menes: For det første må staten virkelig være uavhengig og suveren enhet *utad* i forhold til andre stater. For det andre må staten utøve suveren makt *innad* i sitt territorium, som betyr at ingen annen konkurrerende makt ikke kan operere innenfor dette territoriet (Overrein 2004: 27).

⁴ Se for eksempel: Koffi Annan (2000) rapporten ”Responsibility to Protect” (<http://www.iciss.ca/report2-en.asp>), Washingtonerklæringen (FN, 2005), (<http://www.un.org/summit2005/documents.html>) og Haug, Helland-Hansen, Midgaard og Thorsen (2007) ”Demokratiets muligheter i det nyliberale samfunn”.

Jeg mener at intervensjoner som ikke bygger på en klar sikkerhetsrådsresolusjon er illegitime. Årsak: FN-pakten ble undertegnet i en situasjon som er analog til en Rawlsiansk ”original position” - i den forstand at de statslederne som vedtok den ikke kunne vite om deres stater ville være relativt mektige eller relativt svake i fremtidens verden (Rawls, 1971: 17-22; 136ff). FN-pakten innebar en viss suverenitetsavgivelse mot at statenes integritet ble garantert. Når FN-pakten setter høye skranker mot militær intervensjon, er dette dermed et uttrykk for så vel ”Justice as Fairness” som ”prudence.” Hvis en resolusjon ikke er akseptabel for alle de fem faste medlemmene av Sikkerhetsrådet, da har simpelt hen ikke argumentene den overbevisningskraften som forutsettes av verdenssamfunnet. En annen måte å si dette på, er at resolusjonens underliggende maksime ikke kan gjøres til en allmenn lov. Det er mange anerkjente uavhengige eksperter, både innenfor folkeretten og internasjonal politikk, som argumenterer for et slikt standpunkt.⁵

1.4 De viktigste begrepene

1.4.1 Intervensjon

Ifølge Caplex (2007) kommer begrepet ”intervensjon” av lat. *intervenire* - som betyr å ”komme mellom, tre imellom eller gripe inn i andres sak.” I folkeretten betyr det at én eller flere stater blander seg inn i en tredjestats indre anliggender, med politiske, eller primært militære, virkemidler - dvs. ved anvendelse av makt eller ved trussel om maktbruk. Jeg kommer til å bruke ”intervensjon” i snever forstand, og inkluderer kun faktisk, ikke-avtalt, våpenbruk i fremmed stats territorium, luftrom eller territorialfarvann- med henblikk på å påvirke denne statens sentrale beslutningstakere, eller fjerne dem fra makten. Merk at jeg ikke legger til grunn at intervensjon nødvendigvis betyr å stille seg imellom to innbyrdes stridende parter.

⁵ Se for eksempel, Eric A. Posner ”The Humanitarian War Myth” (<http://www.law.uchicago.edu/posner-humanitarian-war.html>); Jules Lobel og Michael Ratner ”Humanitarian Military Intervention” Foreign Policy in Focus (<http://www.fpi.org/briefs/vol5/v5n01hmi.html>); Overrein, Arne (2004) ”Kampen om folkeretten”; Chinkin, Christine M. (1999) ”Kosovo: A Good” or ”Bad” War?” in The American Journal of International Law, Vol. 93, No. 4.

1.4.2 Forkjøpsangrep

Begrepet ”forkjøpsangrep” eller ”forkjøpskrig” er omstridt og blir ikke definert av verken Statsvitenskapelig leksikon eller Caplex.⁶ Det som menes med begrepet er at en aktør kommer en annen aktør ”i forkjøpet,” og angriper først, der det er skjellig grunn til å tro at den andre hadde intensjoner om å angripe. På engelsk er det vanlig å skille mellom ”preventive strike” og ”pre-emptive strike,” der distinksjonen går på hvor akutt forestående trusselen er (Walzer, 1977: 74-85). David Yost sier det slik:

”Mange observatører ville gjøre følgende forskjell: Forkjøpsangrep består av umiddelbar handling på grunnlag av bevis for at en fiende er i ferd med å slå til. I kontrast til dette omfatter forebyggende krig militære operasjoner som blir gjennomført for å forhindre en mulig, men hypotetisk fremtidig risiko, slik som en uakseptabel maktubalanse, en situasjon med øket sårbarhet, eller til og med mulig undertrykking - eller muligheten for en overføring av WMD⁷ til en terroristgruppe” (Yost, 2003).

Det finnes flere eksempler på forkjøpsangrep. Det mest brukte eksempelet er trolig ”Seksdagerskrigen” mellom Israel og nabolandene Egypt, Jordan, Syria og Irak fra 5.-10. juni 1967.⁸ Et eksempel på en forebyggende krig kan være intervensjonen i Irak våren 2003. Irak utgjorde på det tidspunktet ingen umiddelbar militær trussel, men det ble antatt at regimet i framtiden ville kunne utvikle masseødeleggelsesvåpen, og kanskje overføre dem til terroristgrupper (Gaddis, 2005).

FN-pakten tillater verken unilaterale forkjøpsangrep eller forebyggende angrep. Likevel er det ikke uvanlig at folkerettsjurister betrakter forkjøpsangrep som legitime, dersom det foreligger en objektiv, manifest trussel (von Glahn, Gerhard and Taulbee,

⁶ Begrepet ”forkjøpsangrep” er ikke nytt, men er blitt veldig aktuelt i det siste etter at president George W. Bush i 2002 lanserte den nye ”National Security Strategy of the United States”⁶ (The White House, 2002), hvor retten til forkjøpsangrep ble fastslått.

⁷ WMD (Weapon of mass destruction) – masseødeleggelsesvåpen

⁸ Det er vanlig å anta at grunnen at denne krigen ble utløst var en generelt forhøyet arabisk krigsretorikk mot Israel, samt fire politiske beslutninger fattet av Egypts president Gamal Abdel Nasser: Stenging av Aqaba-bukten for Israelske skip, utplassering av egyptiske styrker i Sinai-ørkenen, krav om at den fredsbevarende styrken UNEF ble fjernet fra Sinai, samt inngåelse av en Egyptisk-Jordansk forsvarsallianse. Krigen begynte på 6. juni da israelske jagerfly slo til mot Egyptiske flybaser, og i løpet av få timer ble Egypts flyvåpen ødelagt. I løpet av seks dager klarte Israel, med et territorium på 20 500 km², å erobre 68 500 km². En arabisk koalisjon, som bestod av styrker fra Egypt, Jordan, Syria, Saudi-Arabia, Irak, Kuwait og Algerie, ble fullstendig knust.

James Larry, 2007: 597ff; Walzer, 1977). Det vanlige er da at man tolker forkjøpsangrepet inn under artikkel 51 i FN-pakten som sier,

”Nothing in this Charter shall impair the inherent right of individual or collective self-defence if an armed attack occurs against a Member of the United Nations, until the Security Council has taken measures necessary to maintain international peace and security [...]” (FN, 1945)

Fordi det likevel er en glidende overgang mellom ”preventive” og ”pre-emptive war,” og fordi ingen av dem er definitivt fastslått som lovlig etter gjeldende internasjonal lov, vil jeg i det følgende bruke ”forkjøpsangrep” som en samlebetegnelse for begge disse begrepene.

1.4.3 Holdning til bruk av ikke-sanksjonert militærmakt

Holdning til bruk av ikkesanksjonert militærmakt forstås her som plassering på en holdningsskala, der klart positiv og klart negativ holdning utgjør polene. Klart positiv holdning kjennetegnes ved offentlig uttalt, og prinsipielt formulert, aksept for faktiske, historiske eller planlagte ekstraterritorielle ”skarpe” militære operasjoner som ikke kan defineres som forsvarskrig, og som heller ikke har et eksplisitt mandat fra FNs sikkerhetsråd. Klart negativ holdning kjennetegnes ved offentlig uttalt og prinsipielt formulert motstand mot en eller flere slike militæroperasjoner. I denne analysen vil jeg fokusere på holdningene som kommer til uttrykk i artiklene i 5 sentrale fagtidsskrifter innenfor Internasjonale Relasjoner/Jus.⁹

Etter å ha gjennomgått et representativt og nokså stort utvalg artikler (se kap. 3-4), mener jeg det er dekning for å si at det er klare forskjeller blant forskere, jurister og politikere om hvor grensen for legitim bruk av militærmakt går. På den ene siden er det en del som argumenterer for at folkeretten bør endres.¹⁰ Andre argumenterer for at

⁹ Tidsskriftene er *American Political Science Review*, *American Journal of Political Science*, *International Security*, *Foreign Affairs* og *American Journal of International Law*

¹⁰ Glennon (1995) kan stå som et typisk eksempel på en slik tilnærming. Se for øvrig avsnitt 3.3.1 for artikler som eksemplifiserer min kodingspraksis.

bruk av militærmakt utenfor folkeretten bør aksepteres stilltiende i særlige tilfeller, uten at folkeretten redefineres. Ruth Wedgwood argumenterer for eksempel slik:

”it is important to acknowledge that the Kosovo intervention may represent a sea change in the responsibility of multilateral organizations to attempt to thwart ethnic slaughter – even if multilateralism takes a different form. ... The veto of the permanent members of the Security Council has often thrown a monkey wrench in the machinery of collective security, and mature judgment is required to test whether strict proceduralism should be applied” (Wedgwood, 1999).

Videre er de som argumenterer at en krig som den i Kosovo verken bør legaliseres av FN, eller at folkeretten bør endres for å øke adgangen til bruk av militærmakt (Franck, Luck, & Rockler, 1999). Argumentasjonen følger ofte det Anne Julie Semb (2000) kaller ”slippery slope-argumentet,” som innebærer at enhver fravikelse fra suverenitetsprinsippet kan føre til at barrieren for krig blir senket til et uakseptabelt lavt nivå, og at en dermed kan stimulere en feilbarlig¹¹ og opportunistisk skjønnsbruk. Følgende sitat av Jonathan Charney (1999) kan tjene som eksempel:

“If this action stands for the right of foreign states to intervene in the absence of proof that widespread grave violations of international human rights are being committed, it leaves the door open for hegemonic states to use force for purpose clearly incompatible with international law” (Charney, 1999).¹²

1.5 Avgrensning

Denne oppgaven er *ikke* et forsøk på å kartlegge alle faktorer som spiller inn på holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt. Det jeg primært ønsker å gjøre, er å vurdere om begrepsparet *realisme/humanisme* på en fruktbar måte kan knyttes til holdning til ikke-sanksjonert maktbruk. Drøftingen refererer til krigens folkerett og rettferdig krig-tradisjonen generelt, men jeg har ikke som målsetning å fremstille denne tradisjonen på en komplett måte. Jeg vil fokusere på det som knytter seg til *ius ad bellum* – dvs. det som angår beslutningen om å gå til krig. Blant annet innebærer det at internasjonal humanitær lov, som regulerer handlinger i krig, kommer i bakgrunnen. Dette må ikke tolkes dithen at jeg betrakter sistnevnte som uvesentlig.

¹¹ Fixdal & Smith (1998:295 argumenterer slik ved å sitere Suarez (1621: disp XIII [1944:817]) ” The assertion made by some writers that sovereign kings have power of avenging injuries done in any part of the world is entirely false and throws into confusion all the orderly distinctions of jurisdiction.”

¹² For et utdypende resonnement som ikke er hentet fra denne oppgavens primærkilder, se (Overrein, 2005: 25-34)

2. Teori

I dette kapittelet vil jeg gå nærmere inn på hvorfor mange forventer en endring av folkeretten i retning av økt aksept for ikke-sanksjonert bruk av militærmakt. Jeg vil identifisere to hovedtilnærminger til utenrikspolitikk, nemlig ”idealisme” og ”politisk realisme.” Tesen vil være at begge disse tilnærmingene kan forklare en mer offensiv utenriks- og sikkerhetspolitikk fra vestmaktenes side etter den kalde krigens slutt. Jeg vil deretter gi en kort innføring i ”rettferdig krig-tradisjonen” og illustrere hvordan noen av dens viktigste *ius ad bellum-prinsipper* har blitt nedfelt i folkeretten. Til slutt forklarer jeg noen av hovedutfordringene for den som ønsker å forklare internasjonal politikk ved hjelp av et falsifiseringsbasert forskningsdesign.

2.1 Det nye sikkerhetsbildet

Internasjonale forbindelser før Berlinmurens fall var preget av den kalde krigen og terrorbalansen mellom de to alliansene. Interessesfærene var kjente, og med enkelte dramatiske unntak våget verken USA eller Sovjetunionen å blande seg direkte inn i motpartens interessesfære (Jervis, 1991). Etter at Berlinmuren falt og nedleggelsen av Warszawapakten fant sted, var det bare én gjenværende supermakt, nemlig USA - med sine allierte i NATO (Kaplan, 2008). Organisasjonen har siden tatt opp i seg stater som tidligere tilhørte Warszawapakten. NATOs utvidelse, så vel som alliansens redefinerte strategiske konsept og endrede militære disposisjoner har skapt et inntrykk av en mer aggressiv organisasjon blant stater som står utenfor NATO. Sturla J. Stålsett sier det slik:

”Ved 50-års jubiléet i april 1999 vedtok NATO en ny strategi for sin virksomhet. I stedet for å bli arbeidsløs etter avslutningen på den kalde krigen, påla organisasjonen seg selv nye oppdrag. Det nye mandatet gikk i klart offensiv retning. Det ble nå åpnet for såkalte ’out of area’-operasjoner, eller operasjoner som ikke var utløst av den grunnleggende artikkel 5 i Atlanterhavspakten om at et angrep på et av alliansens medlemmer er å anse som et angrep på alle. Det er ikke lenger bare et angrep på en av NATO-statene som skal kunne utløse en NATO-aksjon. Militære aksjoner utenfor NATO-området er aktuelle, dersom en anser alliansens sikkerhetsinteresser – eller mer generelt, det internasjonale samfunns fred og sikkerhet – for truet” (Stålsett, 2004: 1)

NATOs utvidelse førte likevel ikke til en passivisering av Russland. Tvert i mot har Russland, delvis i kraft av sine energirikdommer, trådt inn på verdensscenen med fornyet tyngde i senere år. Det har vært tilspisset retorikk mellom Russland og NATO i en rekke saker, og det er mye som tyder på at russiske ledere oppfatter NATOs utvidelser som truende. På den annen side, har Russland som energileverandør en åpenbar interesse av å knyttes økonomisk nærmere Europa. Følgende sitat av Russlands utenriksminister, Sergei Lavrov tegner et interessant bilde av dualiteten i Russlands tilnærming til Vesten:

”There has been much misinterpretation in the West since President Vladimir Putin's recent speech at the Munich Conference on Security Policy. From the reaction of some Western journalists and politicians, one would think that the Russian president wished to ignite a blast of anti-American rhetoric to spark another Cold War. Defense Secretary Robert Gates got it right when he responded by asserting that "one Cold War was quite enough." Indeed it was, so let's not declare -- or look for a pretext to declare -- a new one. At a time when Russia is ready and eager to play a positive role in world affairs and integrate into the global economy, it does far more harm than good to treat Russia as a hostile nation whenever Moscow and Washington disagree” (Lavrov, 2007).

Russland er imidlertid bare én av mange stater som kan tolkes som en kommende stormakt. Også Kina og India er atommakter med betydelig økonomisk vekst i senere år. EU-landenes utenriks- og sikkerhetspolitikk blir stadig mer integrert, og Iran fremstår etter hvert som en regional stormakt. Det er på bakgrunn av slike fakta mange analytikere spår en multipolar maktstruktur i nær framtid, mens andre går så langt som å erklære at USAs ”nedgang og fall” er nært forestående (Thomas, 2008; Drezner, 2007; Pape, 2009).

Fra amerikanske policymakeres perspektiv skulle dette i seg selv være begrunnelse nok for å forsøke å sementere dagens maktstruktur gjennom regimer, konvensjoner, bilaterale avtaler, presedens, etc. (Morgenthau, 1993: 50ff). Men det er mange andre utviklingstrekk som gir ytterligere grunn til bekymring - og dermed ekstra insitament til finne institusjonelle løsninger mens forhandlingsposisjonen er god. Eksempler kan være sikring av energitilførsel, et globalt og effektivt patentregime, finans- og handelsregimer som tjener amerikanske interesser på lang sikt, sikring mot global oppvarming med tilhørende naturkatastrofer, sikring mot narkotika, terrorisme, innvandring og så videre. Det siste året har finanskrisen rammet USA særlig hardt, og

interessant nok har Bush-administrasjonens svar ikke vært utpreget proteksjonistisk, men har vært delvis basert på multilateralisme. Selv om den nyvalgte presidenten, Barack Obama, i sin valgkampanje indikerte en mer proteksjonistisk linje, tyder mye på at han vil vektlegge samarbeid - og da i første hånd samarbeid med andre liberale demokratier. Fra et mer kritisk ståsted, er dette selvsagt det samme som å si at USA skal få andre stater til å identifisere seg med USAs interesser, og i størst mulig grad betale prisen for å ivareta disse interessene (Rosenthal, 2009).

USAs utenrikspolitikk under Bush-administrasjonen har vært gjenstand for en rekke kritiske analyser (Kaplan, 2008). At USA etter 11. september 2001 har hatt en aktiv utenrikspolitikk, med lav terskel for bruk av militærmakt, er det generell enighet om. Hva som er den underliggende *drivkraften* bak denne politikken, er mer omstridt. Der analytikere som Peter Katzenstein (1996) og Bailey & Knutsen (2008) ser en kopling til ny-konservatisme, ser Ian Shaprio (2007) et brudd med det som kan kalles den klassiske republikanske tilnærmingen. Robert Kagan hevder endog at det er USAs *liberale* tradisjon som kommer til uttrykk i Bush-administrasjonens ekspansjonisme (Ju, 2006). Felles for disse analysene er at de fokuserer på *ideologi som motivasjon* for ekspansjon/maktbruk/alenegang. Det er imidlertid en annen klassisk teori som forklarer USAs sikkerhets- og utenrikspolitikk under Bush like godt. Denne teorien, definert som ”politisk realisme” av Hans J. Morgenthau (1948) legger mindre vekt på interne, tidsbegrensede og ideologiske motiver, men søker forklaringer i allmenngyldige sosiale lover og strukturer. Jeg skal i avsnitt 2.4 beskrive realismen i nærmere detalj. Her kan det likevel være på sin plass å si at når jeg i innledningen og tidligere i dette avsnittet har lagt vekt på endrede maktforhold, er det en realistisk farget forklaringsmodell som ligger til grunn. Modellen innebærer at stater til enhver tid søker å maksimere sin nytte, og derfor søker makt. Det ligger i sakens natur at det maktvakuemet som oppsto etter den kalde krigens slutt ville bli forsøkt fylt av vestmaktene og andre, og det er grunn til å tro at den nye maktstrukturen vil bli forsøkt sementert ved hjelp av tilgjengelige virkemidler, inkludert jus (Morgenthau, 1993: 102ff). Eksplisitt innebærer dette at man kan tenkes å arbeide for en endring av krigens folkerett, slik at den tjener vestmaktens interesser mer effektivt – gjerne

formulert i termer som ”frihet og menneskerettigheter.” I et slikt perspektiv, blir selvsagt nye begreper som ”failed states,” ”rouge states,” ”robust peacekeeping,” ”peace operations” osv. problematiske. Børge Romsloe og Andreas Løvold (2004) sier det slik:

”Viljen til å sette folkeretten til side, en aggressiv utenrikspolitisk strategi med regimeskifte som mål, og ikke minst entusiasmen for å bruke militære midler til å gripe inn i andre stater, gjør at USA – spesielt etter 11. september 2001 – forholder seg til verden på en systematisk annerledes måte enn EU. Der USAs nye sikkerhetspolitiske strategi tar farvel med prinsippene til den internasjonale rettsorden...” (Romsloe & Løvold, 2004).

2.2 To hovedperspektiver: idealisme og politisk realisme

Jeg vil i dette avsnittet presentere to hovedtilnærminger til utforming av utenrikspolitikk. Jeg har valgt å kalle perspektivene ”idealisme” og ”politisk realisme.” Fremstillingen av de to ”skolene” vil være stilisert. Dette er nødvendig for å tydeliggjøre relevansen av indikatorene som benyttes i den empiriske analysen. I virkeligheten vil posisjonene være mer komplekse enn modellene tilsier, og når jeg for eksempel knytter begrepet ”moral” til idealisme, utelukker ikke det at også realister kan ha en underliggende ”ethics of necessities,” slik for eksempel Hans J. Morgenthau (1993: 3) gir uttrykk for når han skriver:

”the world, imperfect as it is from the rational point of view, is the result of forces inherent in human nature. To improve the world one must work with those forces, not against them. This being inherently a world of opposing interests and of conflict among them, moral principles can never be fully realized, but must at best be approximated through the ever temporary balancing of interests and the ever precarious settlement of conflicts” (Morgenthau, 1993: 3).¹³

¹³ Morgenthau bygger på Thomas Hobbes’ konseptualisering av naturtilstanden, og overfører den til internasjonal politikk. Hobbes’ naturtilstand innebærer et anarki, i betydningen fravær av overordnet makt, der aktørene, forstått som rasjonelle, autonome og enhetlige aktører kjemper en alles kamp mot alle. Morgenthau skriver: “When a society or certain of its members are unable to protect themselves with their own strength against the power drives of others, when, in other words, the mechanics of power politics are found wanting, as sooner or later they must, the normative systems try to supplement power politics with their own rules of conduct” (Morgenthau, 1948: 170). Ifølge ham er det tre typer av normer som opererer i høyere organiserte samfunn: etikk, moral og lover som er ment for å beskytte sine medlemmer og at: ”Against a threat to its own existence by treason or by revolution, or a threat to the existence of its individual members by murder, society marshals all three types of sanctions. Thus ethics, mores, and law, reinforcing each other, give threefold protection to the life of society and to the lives of the individuals who compose it. The would-be traitor or killer faces the pangs of his conscience, the spontaneous reaction of society in the form, for instance, of ostracism, and the punishment of the law. The same situation prevails where not the existence of society or of its individual members, but their property is to be protected. Property, too, is surrounded by the triple wall of ethics, mores, and law” (Ibid. s. 171).

Selv om modeller slik innebærer en viss fortegnelse av virkeligheten, vil jeg fastholde at de er nødvendige analytiske redskaper i vitenskapelige analyser (Helland-Hansen, 2007). Jeg mener også at det er dekning for å formulere modellene slik jeg gjør.

Den politiske realismen har siden den kalde krigens begynnelse blitt ansett for å være det dominerende paradigmet for å utforme og tolke internasjonal politikk (Mearsheimer, 1995). Jeg vil likevel presentere idealismen først, siden moderne politisk realisme i høy grad ble utformet som en reaksjon på det Morgenthau oppfattet som mislykket idealistisk politikk i mellomkrigstiden.

2.3 Idealisme

Begrepet ”idealisme” benyttes i mange sammenhenger, til dels med svært forskjellig betydning. Begrepet koples blant annet til Platons idé lære, Kants erkjennelsesteori, Hegels dialektikk og til Woodrow Wilsons utenrikspolitikk (Lindensjö 1997).¹⁴ Det er i den siste betydningen Hans J. Morgenthau benytter ordet. Bo Lindensjö (1997) definerer etisk og politisk idealisme slik:

”Etisk og politisk idealisme er det syn at vi bør handle ut fra høye motiver og fremme høye idealer. At dette ikke er å fremme egeninteressen, peker i retning av altruisme, at man kan handle på grunnlag av andres interesse. Når en slik idealisme angir at man bør ofre seg for religiøse eller politiske prinsipper, antydes et plikt-etisk grunnlag. I internasjonale relasjoner skiller politiske idealister seg fra realister ved å gå inn for analyser i termer av rettferdighet og plikt framfor analyser i termer av makt og styrkeforhold ” (Lindensjö, 1997: 88).

Idealisme innebærer altså at høye moralske idealer, ikke rent egoistiske behov, bør være drivkraft og rettesnor for menneskenes handlinger. Kjernen i idealisme er at man ikke bare ser på verden med henblikk på hvordan den er, men hvordan den bør være. Målsetningen er så å redusere avstanden mellom tingenes ideelle tilstand og deres faktiske tilstand.

¹⁴ Pangle & Ahrens Dorf mener at ”modern idealism” innebærer ”the diverse philosophic attempts to elevate and thereby to supersede original modern rationalism’s project of satisfying mankind by forging a new kind of society grounded in individual liberty and acquisitiveness” (Pangle, 1999: 162).

Den klassiske idealismens utgangspunkt kan sies å være at verden har en bestemt orden, og at våre erkjennelser er basert på-og våre ordnede liv avhengige av- denne orden. Dermed må vi innordne oss under den, ellers bringer vi uorden i verden.

Denne formen for idealisme er basert på den klassiske tanken om naturretten. Idealismen rommer også at man må anerkjenne den viten som folk med kunnskap og erfaring har, og at man bør rette seg etter den. Siden verden har en bestemt orden, og forskjellighet i verden er ordnet på en bestemt måte, må denne orden også komme til uttrykk i den politiske orden. Siden mennesket langt fra alltid handler etter sin erkjennelse, og i mange sammenhenger kanskje ikke har erkjennelse, bringer mennesket uorden i verden.

Idealismens grunnforutsetning i internasjonale forbindelser er at alle deltakere i verdenssamfunnet til en viss grad har felles interesser. Et allsidig samarbeid og mest mulig åpne grenser, er derfor for mange idealister nøkkelen til fred og framgang. Som foregangsfigur for et slikt standpunkt stod USAs president Woodrow Wilson med sin idé om å sikre fred gjennom kollektiv sikkerhet, ivaretatt av Folkeforbundet¹⁵ Med andre ord, hovedpoenget i idealismen er at en fokuserer på idealer, normer og prinsipper i utformingen av internasjonal politikk.

Et av de mest velkjente dogmene innen moderne idealismetenkning er ”tesen om demokratisk fred” (Farber and Gowa, 1995). Denne tesen, som gjerne tilbakeføres til Immanuel Kants bok fra 1793, *Den evige fred*, innebærer at stater med demokratiske regjeringsformer ikke vil gå til krig med hverandre. (Kant bruker riktignok begrepet ”republikk” i den betydningen jeg her snakker om ”demokrati”). Tesen om demokratisk fred har fått sterk empirisk støtte (Russett, 1995; Doyle, 1986). Med et slikt dogme og idealismens kjerneidé om verdensomforming dukker det likevel opp et påtrengende spørsmål: Hvem blir nå ”fiender”? Og blir det fiender av stater som ellers ikke ville trengt å være det?

¹⁵ Idealismen i internasjonale forbindelser refererer vanligvis til en retning personifisert i amerikansk diplomatisk historie av Woodrow Wilson, som man ofte kaller Wilsonianisme.

Sentralt innenfor en idealistisk tilnærming er altså en klar forståelse av goder, typisk definert som universelle goder/rettigheter. Dertil kommer en altruistisk motivasjon, og gjerne en pliktetisk orientering. Det er imidlertid viktig å poengtere ett forhold: Et idealistisk rasjonale trenger ikke tilsi bruk av militærmakt, selv ikke der viktige humanitære verdier står på spill. Det kan nemlig være at slik bruk av militærmakt vil true andre verdier som veier tyngre. For eksempel vil en idealist oppleve et dilemma mellom plikten til å komme nødlidende medmennesker til hjelp, og plikten til å etterleve internasjonale normer, slik som suverenitetsprinsippet (Pangle & Ahrens Dorf, 1999). Konklusjonene vil derfor divergere, men i alle tilfeller vil det være normative argumenter som ligger til grunn. Sentrale verdier for idealister vil være menneskerettigheter, rettferdighet, legalitet, demokrati, velferd og rettsstatsprinsippene ("the rule of law").

Det er åpenbart mulig å tolke amerikansk utenrikspolitikk historisk som sterkt preget av idealisme – i alle fall i dens ikke-isolasjonistiske perioder. Michael Walzer (1977: 102) poengterer for eksempel det humanitære rasjonalet bak USAs intervensjon på Cuba i 1898. Følgende sitat illustrerer i hvilken grad Woodrow Wilson identifiserte USA med idealisme:

"Sometimes people call me an idealist. Well, that is the way I know I am an American . . . America is the only idealist nation in the world." (Junto Society)

Max Boot (2000) trekker tråden videre til de siste amerikanske presidentene før George Walker Bush:

"Nor is idealism solely a force on the American left. Ronald Reagan used American ideals as a powerful weapon to help bring down the Soviet empire. Even George Bush, the arch-realist, felt compelled to undertake "humanitarian" interventions in Somalia and northern Iraq. Bill Clinton expanded this trend, and it is unlikely to change any time soon, no matter who wins the Oval Office this year" (Boot, 2000: 147).

I denne sammenhengen er det interessant å merke seg at så vel NATOs bombing av Jugoslavia i 1999 som den USA-ledede okkupasjonen av Irak kan ses som uttrykk for et ønske om å sikre liv, menneskerettigheter og velferd for mennesker som ellers ville vært i en vanskeligere situasjon. I en tale til American Enterprise Institute, 26. februar 2003, sa president George W. Bush:

“The world has a clear interest in the spread of democratic values, because stable and free nations do not breed the ideologies of murder. They encourage the peaceful pursuit of a better life. And there are hopeful signs of a desire for freedom in the Middle East. ... Leaders in the region speak of a new Arab charter that champion internal reform, greater politics participation, economic openness, and free trade. A new regime in Iraq would serve as a dramatic and inspiring example of freedom for other nations in the region.”
 [http://www.aei.org/news/newsID.16197/news_detail.asp] (Bush, 2003).

Det er selvsagt en lang avstand mellom Wilsons fredsorienterte multilateralisme og Bush’ demokratiseringsorienterte ”coalition of the willing,” men begge kan ses som uttrykk for et ønske om å forbedre verden. Idealismens idé om en perfekt tilstand, med dens potensiale for å kaste stater ut i ”unødvendige” og kostbare kriger, har like siden Morgenthau (1948) vært de politiske realistenes hovedankepunkt mot ”verdensforbedrende” idealister:

“The morality of the particular group, far from limiting the struggle for power on the international scene, gives that struggle a ferociousness and intensity not known to other ages. For the claim to universality which inspires the moral code of one particular group is incompatible claim of another group; the world has room for only one, and the other must yield or be destroyed. ... each group convinced that it executes the mandate of history, that it does for humanity what it seems to do for itself, and that it fulfills a sacred mission ordained by providence, however defined” (Morgenthau, 1948: 195-196) .

2.4 Politisk realisme

I likhet med begrepet ”idealisme,” benyttes ”realisme” i mange sammenhenger, og med flere forskjellige betydninger. Realisme-begrepet finner vi blant annet innenfor kunst, filosofi, jus og internasjonal politikk. En fellesnevner i de ulike betydningene av realisme er antakelsen om at det finnes en bevissthetsuavhengig materiell virkelighet forut for vår erkjennelse, og en poengtering av at vi må ta hensyn til denne. Realisme er altså, vidt forstått, en oppfordring til å se verden slik den er, ikke slik den burde ha sett ut. Jeg vil nedenfor konsentrere diskusjonen rundt ”politisk realisme.” I IP-litteraturen omtales den politiske realismen ofte i kortform som ”realisme”, og jeg kommer til å benytte samme praksis.¹⁶

¹⁶ Det finnes ulike typologier for teorier/perspektiver som befinner seg innenfor den overordnede kategorien ”Politisk realisme.” For eksempel er det vanlig å skille mellom ”klassisk realisme,” oftest assosiert med Hans J. Morgenthau, 1948 (men noen ganger med Thomas Hobbes, 1904) og ”nyrealisme” eller ”strukturell realisme” assosiert med Kenneth Waltz 1959, (se klargjøring senere i kapittelet). Andre eksempler på undergrupper av realismen kan være Krauthammers 2004 ”demokratisk realisme,” og Mearsheimers 2001 ”offensiv realisme.”

Det finnes ikke én enkelt standarddefinisjon av begrepet realisme i internasjonal politikk. Donnelly (2000: 6) skriver at realisme ikke er en teori definert med et eksplisitt sett av forutsetninger og antakelser, men at det er en generell orientering.

”Realism is an approach to international relations that has emerged gradually through the work of a series of analysts who have situated themselves within, and thus delimited, a distinctive but still diverse style or tradition of analysis ... Realism emphasizes the constraints on politics imposed by human nature and the absence of international government. Together, they make international relations largely a realm of power and interest” (Donnelly, 2000: 9)¹⁷.

Donnelly har rett i at flere forfattere har gitt bidrag til realismens utvikling, men påstanden om at realismen ikke kjennetegnes ved et eksplisitt sett av forutsetninger, er diskutabel. Andre legger nemlig vekt på at realismen nettopp kjennetegnes ved et klart definert sett av konsepter som danner en helhetlig teori. Sentralt i denne teorien står den *rasjonelle aktør*, som normalt forutsettes å være egoistisk, enhetlig, grunnleggende autonom, fremtidsorientert, instrumentell, nyttemaksimerende, amoralisk og med evne til å skade andre aktører (Hobbes, 1904: 81ff; Helland-Hansen, 2004: 26; Morgenthau, 1948; Mearsheimer, 1995; Robinson, 2001). Den rasjonelle aktøren er ikke isolert, men utgjør sammen med de andre aktørene et anarki, det vil si en sosial struktur uten én overordnet og overmektig tvangsmakt. I denne ”naturlilstanden” tvinges aktørene ut ifra sin selvoppholdelsesdrift til å forsøke å sikre seg selv gjennom å dominere andre. Resultatet er en ”alles kamp mot alle,” ikke alltid i form av vold, men alltid preget av utrygghet og selv-hjelp. Den sentrale realistiske verdien er dermed ”prudence,” det vil si, årvåkenhet overfor andre aktørers disposisjoner og motiver, og varsomhet i utformingen av egen politikk (Morgenthau, 1948). Følgende sitat, hentet fra The Internet Encyclopedia of Philosophy illustrerer for øvrig godt realismens rasjonale:

“Political realism is a theory of political philosophy that attempts to explain, model, and prescribe political relations. It takes as its assumption that power is (or ought to be) the primary end of political action, whether in the domestic or international arena. In the domestic arena, the theory asserts that politicians do, or should, strive

¹⁷ Waltz’s “strukturelle realisme” understreker enkeltstaters interesse i internasjonale relasjoner: ”For the purpose of developing a theory, states are cast as unitary actors wanting at least to survive, and are taken to be the system’s constituent units. The essential structure of the system is anarchy - the absence of a central monopoly of legitimate force ... The recurrence of war is explained by the structure of the international system.” (Pangle, 1999: 240)

to maximize their power, whilst on the international stage; nation states are seen as the primary agents that maximize, or ought to maximize, their power" (The Internet Encyclopedia of Philosophy).

Et realistisk rasjonale vil følgelig kjennetegnes av fokus på konsepter som *nasjonal interesse, makt, trusler, rasjonalitet, forsiktighet (prudence) og kapabiliteter*.

Selve begrepet "politisk realisme" stammer fra Hans J. Morgenthau referanseverk, fra 1948, *Politics Among Nations*. Selv om Morgenthau slik var den som satte navn på skoleretningen, er tankegangen langt eldre. Realismens idéhistoriske røtter knyttes gjerne til Thukydids klassiske verk, *Peloponnesserkrigen* (Østerud, 1999). Andre ofte nevnte foregangsmenn er Niccolo Machiavelli (1998), Thomas Hobbes (1904) og Carl von Clausewitz (1976/84). Morgenthau kanskje viktigste bidrag til realismen var at han eksplisitt overførte Hobbes begrepsapparat, som var myntet på intra-statlige forhold til internasjonal politikk.

Realisme i internasjonal politikk betegner altså en synsmåte hvor politikk dreier seg først og fremst om egeninteresse og maktkamp, mens moral, rettigheter og plikter har perifer betydning. Siden aktørene ikke kan forutsettes å la seg styre av moral, blir avskrekking den fundamentale mekanismen for å sikre fred, og maktbalanse står sentralt i realistisk tenkning. Til tross for at Thomas Hobbes insisterte på en samfunnspakt og opprettelse av en "suverén" som kunne straffe og disiplinere de enkelte aktørene, er moderne realister generelt skeptiske til tanken om en "verdensregjering" - og overnasjonale institusjoner mer generelt (Mearsheimer, 1995). Årsaken er at man ikke har tro på at slike institusjoner kan virke både effektivt og rettferdig, hovedsakelig fordi kollektiv samhandlingsproblematikk gjør felles aksjon vanskelig, (Mearsheimer, 1995). Mektige stater kan riktignok innta en lederrolle, men slike regimer vil bare fungere så lenge lederstatens interesse samsvarer med kollektivets i den grad at lederstaten er villig til å bære størstedelen av omkostningene ved å gjennomføre fellesskapets vilje (Mearsheimer, 1995). Det vil i alle tilfeller være insitamenter til "free riding" (Mearsheimer, 1995; Olson, 1965). Små stater kan dermed heller ikke stole på at overnasjonale institusjoner vil ivareta fellesinteressene, og de er og blir fundamentalt overlatt til seg selv.

Selv om realistene mener krigen er en uunngåelig del av det anarkiske verdenssystemet, er det viktig å poengtere at det ikke betyr at realister implisitt har et sterkere ønske om å føre krig enn idealister (Harrison, 2008). Det som er viktig for realister er at man velger sine slag med omhu, og at man til enhver tid maksimerer statens nytte. Man bør derfor bare gå til krig hvis det er spørsmål om nasjonale interesser, eller dersom risikoen/kostnaden ved å gå til krig er liten. Dette poenget var, ifølge Østerud (1999), Morgenthau viktigste argument mot amerikansk deltakelse i Vietnamkrigen:

”Det normative innslaget i Morgenthau illusjonsløse realisme var en oppfordring til forsiktighet og kompromisser når relativt lite står på spill, for å ivareta grunnleggende sikkerhetsinteresser i en risikabel verden. På dette grunnlaget betraktet han f.eks. Vietnamkrigen som eventyrpolitikk i strid med fornuftige amerikanske prioriteringer” (Østerud 1999).

Hvis staten likevel går til krig, da må den gjøre alt mulig for å vinne den. Statens fundamentale mål er overlevelse, og staten kan dypest sett bare stole på seg selv.

Realismen deles i dag ofte inn i to hovedretninger: ”Klassisk realisme,” assosiert med Hans J. Morgenthau (1948), og ”Nyrealisme” eller ”Strukturell realisme,” assosiert med Kenneth Waltz (1959). Forskjellen mellom den klassiske realismen og nyrealismen går først og fremst på konseptualiseringen av aktørenes motivasjon. Der Morgenthau finner opphavet til maktkampen i den enkelte aktørs selvhevdelse og higen etter makt, mener Waltz at eksistensen av en anarkisk struktur er en tilstrekkelig årsak til at aktørene tvinges inn i selv-hjelp - som igjen skader statenes fellesinteresse.

Nyere amerikansk politikk kan meget vel tolkes inn i et realistisk perspektiv. Realistene mener generelt at sterke stater vil presse sine interesser igjennom. I den kontinuerlige maktkampen er det logisk at ethvert maktvakuum fylles av dem som har mulighet, og bortfallet av Warszawapakten kunne forventes å medføre et mer ekspansivt NATO. Realisters skepsis til internasjonale og overstatlige organisasjoner betyr ikke at slike organisasjoner ikke kan brukes instrumentelt til å styrke egen posisjon - men dersom det er motstrid mellom stormaktens og organisasjonens interesser, vil stormakten følge sin egen vei. En slik pragmatisk-kynisk holdning kan

godt leses inn i følgende kommentar av USAs tidligere utenriksminister, Madeleine Albright, i forbindelse med krigen i Kosovo:

”Vi bruker FN når vi trenger det, og var ikke bekymret over at FNs sikkerhetsråds mandat for bombingene ikke forelå” (Nærland, 2002).

Janne Haaland Matlary (2006) tolker også krigen i Irak i 2003 i et realistisk perspektiv:

”En realistisk tilnærming til geopolitikk innebærer ikke nødvendigvis at en stat kynisk forfølger sine materielle og sikkerhetsmessige interesser. Den kan godt ta utgangspunkt i verdier og normer. Men det er enkeltstater, og ikke FNs sikkerhetsråd, som er de viktige aktørene. En militær intervensjon anses som legitim hvis den er vellykket og hvis den kan begrunnes ut i fra en nasjonal interesse, enten denne interessen er av militær, økonomisk eller moralsk art. USAs holdning til legitimitet ved invasjonen av Irak er illustrativ: Et FN-mandat var ønskelig, men ikke nødvendig. Innenrikspolitisk støtte, med henvisning til USAs sikkerhetsbehov og amerikanske verdier, var viktigere for at en militær intervensjon skulle oppfattes som legitim” (Matlary, 2006).

2.5 Rettferdig krig

”Rettferdig krig-tradisjonen” er en moderne samlebetegnelse på en mengde historiske og nyere tekster som diskuterer krigføring i et etisk perspektiv. Rettferdig krig-tradisjonen kan sies å befinne seg mellom pasifisme på den ene siden og liberale holdninger til bruk av våpenmakt på den andre siden. Den grunnleggende idéen er at vold er et onde, som skal unngås så langt det overhodet er mulig, men likevel, i særlige unntakstilfeller, kan forsvares moralsk (Syse, 2003).

Reichberg, Syse & Begby (2006) trekker den idéhistoriske tradisjonen helt tilbake til Thukydid og Cicero, men det er vanlig å betrakte St. Augustin som levde på 400-tallet etter Kristus som tradisjonens opphavsmann. Thomas Aquinas som levde på 1300-tallet, ga et viktig bidrag til tradisjonen med sin *Summa Theologiae*, der han systematiserte argumentene i form av prinsipper (se nedenfor). Francisco de Vitoria (1492-1546) inkluderte eksplisitt nylig koloniserte folk blant rettighetshavende individer og Hugo Grotius (1583-1645) ble banebrytende da han i sitt verk *De jure belli ac pacis*¹⁸ formulerte et naturrettslig grunnlag for å betrakte rettferdig krig-

¹⁸ Om lovene i krig og fred.

prinsippene som bindende for alle folk til alle tider. Rettferdig krig-tradisjonen har langt på vei blitt kodifisert innenfor krigens folkerett og danner i dag en moralsk standard som moderne krigføring måles opp imot.¹⁹

Det finnes flere måter å typologisere rettferdigkrig-tradisjonen på, men den vanligste distinksjonen går mellom *ius ad bellum*, som refererer til hvorvidt det er legitimt å gå til krig, og *ius in bello*, som dreier seg om hva som er *legitime metoder* når krig først er et faktum (Fixdal & Smith, 1998).

Henrik Syse (2003: 68) lister opp i alt 6 *ius ad bellum*-prinsipper, som alle må være oppfylt dersom krig skal kunne sies å være rettferdig:²⁰

- *legitim autoritet*
- *rettferdig grunn*,
- *rett intensjon*,
- *siste utvei*
- *proporsjonalitet*
- *rimelig håp om å lykkes*

Legitim autoritet innebærer at ikke hvem som helst kan erklære krig eller gripe til våpen. Kun statsledere har myndighet til å forandre én statsrettslig tilstand (fred) til en annen (krig). *Rettferdig grunn* innebærer at ikke alle grunner til å gripe til våpen er legitime. I vår tid er kun forsvar å regne som rettferdig grunn. Det omfatter nasjonalt selvforsvar, kollektivt selvforsvar eller fredsopprettende operasjoner, iverksatt på basis av gyldig FN-mandat (Kapittel VII). Foreliggende *casus belli* er likevel ikke

¹⁹ Grotius baserer sitt argument på naturlig justis og slutter at krig kan være lovlig under visse forutsetninger. I del II av *De jure belli ac pacis* identifiserer han tre "rettferdige grunner" for krig: selvforsvar, straff og oppreisning. Denne delen svarer til *Ius ad bellum*, mens den tredje delen svarer til *Ius in bello* i dagens rettferdig krig tradisjonen.

Den tredje delen i denne tradisjonen er *Ius post bellum* og den gjelder final krigsfase – krigens slutt. Denne delen er ment til å regulere krigens slutt og å lette overgangen fra krig til fred.

²⁰ Fixdal & Smith (1998) nevner i tillegg: "Relative justice" og "Open declaration of war."

tilstrekkelig for at en krig skal betraktes som rettferdig. Dersom den krigførende parten ikke har riktig *intensjon* med krigføringen (forsvar), men bruker det som formelt utgjør et *casus belli* som skalkeskjul for andre motiver, er krigen ikke rettferdig. Krig må kunne vises å være *siste utvei*, og det må være *proporsjonalitet* mellom det ondet krigen er ment å hindre og det ondet en med rimelighet kan antas å ville volde dersom en griper til våpen. Til sist må krigen ha rimelig utsikt til å lykkes. Heroisk, men utsiktsløs, selvoppofrelse er altså ikke en dyd innenfor rettferdig krig-tradisjonen.

Den andre grenen av rettferdig krig-tradisjonen, *ius in bello*, sier noe om hva det er rett å gjøre i krig (hva som er rettferdige midler). De viktigste prinsippene her er *proporsjonalitet* og *diskriminering*. Sistnevnte prinsipp innebærer at en skiller mellom kategoriene ”stridende” og ”ikke stridende.” Bare stridende individer er legitime mål i krigen, og størst mulig grad av normalitet skal etterstrebes for dem som ikke er stridende, inkludert krigsfanger og sårede fiender. Proporsjonalitet innebærer blant annet at en ikke skal bruke våpen som skaper unødvendig lidelse. *Ius in bello*-normene er relativt godt innarbeidet i krigens folkerett.

2.6 Folkerett

Begrepet ”folkerett” svarer til det latinske begrepet ”*ius gentium*” og det engelske begrepet ”International Law.” Folkeretten kan enkelt sies å være det sett av normer for handling som er juridisk bindende for stater. Gerhard von Glahn og James Larry Taulbee (2007: 3) presenterer følgende definisjon som den tradisjonelle oppfatningen av ”folkerett”:

[...] the body of principles, customs, and rules recognized as effectively binding obligations by sovereign states and such other entities as have been granted international personality (von Glahn, Gerhard and Taulbee, James Larry, 2007: 3).

Eksempler på enheter som ikke er stater, men som likevel har juridisk person innen folkeretten er intergovernmentale organisasjoner som FN, EU, og OAS. Enkelte NGOer, slik som den Internasjonale Røde Kors Komiteen (ICRC), har også juridisk

person i forbindelse med definerte arbeidsoppgaver (von Glahn, Gerhard and Taulbee, James Larry, 2007: 3).

Hvordan kan folkeretten være juridisk bindende for stater når det ikke finnes noen ”verdensstat” med definert konstitusjonell prosedyre for å vedta internasjonelle lover? Dette er et spørsmål som har fått ulike svar opp igjennom tidene blant tenkere som har sett behovet for et overordnet rammeverk for mellomstatlig sameksistens. Tanken om en *naturrett*, konseptualisert av Cicero, har her vært en sentral inspirasjon for senere tenkere. Von Glahn og Taulbee (2007: 59ff) nevner følgende ”kilder” til internasjonal lov, som allment anerkjente i dag:

1. *international conventions* (treaties), whether general or particular, establishing rules expressly recognized by the contesting states;
2. *international custom*, as evidence of a general practice accepted as law;
3. *the general principles of law recognized by civilized nations*;
4. *juridical decisions*, and
5. *the teachings of the most highly qualified publicists* (writers; subject to the provisions of Article 59).

”Article 59” refererer her til *Statute of the International Court of Justice* (ICJ), som sier,

”The decision of the Court has no binding force except between the parties and in respect of that particular case” (International Court of Justice).

Punkt 2, 4 og 5 synes å ha særlig relevans til denne oppgavens problemstilling. Per i dag anses ikke-innblanding i andre staters indre anliggender å være internasjonal sedvane, men det er omstridt hvorvidt dette er et prinsipp med status av *ius cogens* - *tvingende lov* (som ikke kan endres uten at en ny konsensus kan påvises). Dersom det skulle utvikle seg en praksis, der stater brukte våpenmakt mot andre stater under begrunnelse av å skulle sikre menneskerettighetene, ville dette kunne gi opphav til en ny forståelse av den internasjonale sedvanen, og slik intervensjon kunne bli allment akseptert som lovlig. FN-pakten kunne kanskje synes å stå som et bolverk mot en slik utvikling, men det er verd å merke seg at FNs tidligere generalsekretær har arbeidet

for en økt adgang til humanitær intervensjon, og FN-resolusjoner i etterkant av Irak og Kosovo har på sett og vis vært ”sandpåstrøing” som har muliggjort en ”multilateralisering” av det som opprinnelig var ”ulovlige operasjoner”²¹ [Washingtonerklæringen (2005); FN Sikkerhetsrådsresolusjoner for Kosovo (UN, 1999) og Irak (UN, 2003); (Haug, Helland-Hansen, & Midgaard, 2007)].

Juridiske beslutninger i ICJ og juridiske drøftinger av *the most highly qualified publicists* er også viktige momenter i dette bildet, og jeg mener det er bekymringsfullt når en anerkjent ekspert på rettferdig krig-tradisjonen som James Turner Johnson (2006; 2005) (som riktignok er professor of Religion og ikke jurist) bygger opp et folkeretts-basert resonnement til rettferdiggjøring av USAs okkupasjon av Irak.

2.6.1 Folkeretten i et historisk perspektiv.

Folkerettens idéhistoriske tradisjon er vanskelig å skille fra Rettferdig krig-tradisjonen. Hugo Grotius omtales ikke sjelden som ”The father of international law” og hans slektskap med Cicero, Augustin, Aquinas og Vitoria er allerede bemerket. Von Glahn og Taulbee nevner også Francisco Suarez, Samuel Pufendorff, Cornelius Bynkershoek, Christian Wolff og Emmerich De Vattel som viktige bidragsytere, men legger også vekt på internasjonale avtaler som Freden i Westfalen og Wienerkonferansen. I FN-sambandets presentasjon av Folkeretten trekkes sågar tråden helt tilbake til den eldste kjente folkerettslige avtalen den såkalte Lagash-Umma-traktaten, som ble inngått allerede ca. 2100 f.Kr. Den ble hugget i stein, og fastslo grensen mellom to sumeriske folk i Mesopotamia. I den romerske republikkens tid ble mange juridiske prinsipper definert, og det fantes et slags

²¹ Dette må ikke tolkes dithen at FNs Generalsekretær Kofi Annan støttet okkupasjonen av Irak. Arne Overrein (2005) skriver: ” Dette må ikke tolkes dit hen at FNs Generalsekretær Kofi Annan støttet okkupasjonen av Irak. Han skriver videre at: ”Både før og etter USAs krig mot Irak i 2003 har FNs generalsekretær Kofi Annan kommet med klar kritikk mot denne krigens manglende dekning i folkeretten. Særlig gjelder dette at FNs sikkerhetsråd ikke har fattet vedtak som godkjente krig. Før krigen advarte Annan: Det finnes ”ingen erstatning for den unike legitimitet som De forente nasjoner gir”. Etter krigen svarte han i et intervju høsten 2004 et kort ”ja” på spørsmål om krigen var illegal, noe som utløste kraftige reaksjoner fra de krigsførende statene USA, Storbritannia og Australia” (Overrein, 2005: 15).

”oldtidens sikkerhetsråd” i Roma bestående av prester (”fetiales”) som vurderte klagemål fra romerske borgere som hadde lidd overlast i andre bystater (Reichberg, Gregory M., Henrik Syse & Endre Begby, 2006: 47-49). Etter at rådet hadde vurdert klagen, var det normale at en utsending ble sendt ut med krav om skadeopprettelse, og dersom kravet ikke ble imøtekommet, gjenopptok presterådet sin drøfting av saken, og kunne erklære krig. Prinsippet om at én stats overtramp mot en annen stat legitimt kan gjengjeldes av den skadelidende staten, ble akseptert av Augustin og Thomas Aquinas, og har egentlig først blitt utfordret på 1900-tallet i forbindelse med utarbeidelsen av Folkeforbundet og FN-pakten. Tanken om et ”internasjonalt samfunn av stater” med gjensidige og generelle forpliktelser og rettigheter føres gjerne tilbake til Hugo Grotius (Forde, 1998), hvis tenkning kom til å få stor innflytelse på freden i Westfalen i 1648.²² Perioden fra denne tiden til Napoleons nederlag kjennetegnes av kolonisering og hyppige kriger i Europa. Likevel var dette en viktig periode i folkerettens utvikling. FN-sambandet (2007) peker på at fremskritt innenfor kartografien kom til å få innvirkning på forståelsen av statssamfunnet, og var viktig for utviklingen av nasjonalstaten. En sentral teoretiker i denne perioden var den sveitsiske diplomaten Emmerich de Vattel (1714-1767). I sitt klassiske verk, *International Law: Or, Principles of Natural Law, Applied to the Conduct and Affairs of Nations and Sovereigns*, insisterte Vattel (1758/1916) på full likhet for loven for folkerettens subjekter, statene (von Glahn and Taulbee, 2007, s. 45). Vattel forsvarte adgangen til preventiv krig og tilskrives ofte begrepet *Raison d’Etat*, som kan oversettes med ”Statens logikk.” Vattel understreket at en herskers fremste lojalitet var til sin egen stat (Reichberg, Syse & Begby, 2006: 507ff). Når statens sikkerhet var truet, var herskeren som suveren i sin fulle rett til å gjøre det situasjonen krevde. Vattel skrev,

²² Freden i Westfalen bestod av to fredstraktater mellom den tysk-romerske keiser (den tapende siden) og henholdsvis Sverige og Frankrike. I disse traktatene ønsket man gjennom detaljerte bestemmelser å legge til rette for en fredelig utvikling. Folkerettslærde bidro til å legge grunnlaget for den rettsorden fredsslutningen innledet.

“The right of self-preservation carries with it the right to do whatever is necessary for that purpose, for the natural law gives us the right to all those things without which we cannot satisfy our obligations; otherwise it would oblige us to do what is impossible, or rather it would contradict itself, by prescribing a duty and at the same time refusing us the sole means of fulfilling it“(Vattel, 1758/1916, Book I, Chapter II, Paragraph 18, gjengitt i Reichberg, Syse & Begby, 2006: 507f).

Det er viktig å merke seg at suverenitetsprinsippet fra Vattel og fram til begynnelsen av 1900-tallet hadde en annen betydning enn det har i dag. Suverenitetsprinsippet i lys av *Raison d'Etat* innebar ikke frihet fra andre staters innblanding i egne indre anliggender, men statens suverene rett til å erklære krig og inngå avtaler. Selv om en rekke internasjonale konferanser i de følgende ett og et halvt århundrene tok sikte på å skape internasjonal fred, var det først med Folkeforbundets Charter at det å gå til krig ble ansett som en forbrytelse. Den franske revolusjonen førte til en spredning av republikanske idealer som likeverd og politisk deltakelse, noe som igjen forutsatte klart definerte jurisdiksjoner. Etter Napoleonskrigene kom Wienerkongressen (1814-1815) med formål om å legge forholdene til rette for å forhindre nye krigsutbrudd.

”Systemet som ble etablert på kongressen kalles gjerne ”den hellige allianse” eller ”den europeiske konsert”. Stormaktene Østerrike, Russland, Preussen, England og Frankrike dominerte systemet – blant annet var disse alltid involvert i de avgjørelser som skulle treffes, mens mindre stater bare var med i saker som berørte dem. En parallell til dette skulle vi senere få se i form av systemet med faste medlemmer i FNs sikkerhetsråd” (FN-sambandet, 2007).

Etter denne perioden ble naturretten skjøvet til siden til fordel for juridisk positivisme med en ønske om å etablere skrevet folkerett. Denne perioden innebar også en utvidelse av det som ble ansett for å være statssamfunnet. Til å begynne med hadde statssamfunnet kun omfattet europeiske, kristne, stater. Ved freden i Paris i 1856 fikk imidlertid også det Osmanske riket ”rett til å delta i Europas offentlige lov og system” (von Glahn and Taulbee, 2007: 104). I 1864 ble den første Genève-konvensjon om beskyttelse av syke og sårede i krig vedtatt, og i 1899 og 1907 ga to fredskonferanser i den Haag opphav til henholdsvis Haag-erklæringene og Haag-konvensjonene. Et resultat av den første Haag-konferansen var opprettelsen av en permanent internasjonal voldgiftsdomsstol med sete i Haag. Haag-erklæringene fastslo også prinsippet om å unngå unødig lidelse, og forbød blant annet kvelegass, ekspanderende prosjektiler og bombing fra luftballonger med mer. Den andre Haag-konferansen førte til en omfattende kodifisering av *ius in bello*. Ett interessant trekk

ved 1907 Hague Convention IV (ICRC, 2005), er at den fastslår at okkupasjonsmakten skal...

[...] take all the measures in his power to restore, and ensure, as far as possible, public order and safety, while respecting, unless absolutely prevented, the laws in force in the country (ICRC, Art. 43).

Dette er trolig det første dokumentet som kan leses som et forbud mot annektering av okkupert område. Historien skulle imidlertid vise at denne tolkningen bare gradvis ble dominerende. Perioden før 1. verdenskrig ble preget av kolonikappløpet, suverenitet, halvsuverenitet og suzerenitet.²³ Etter krigen tok USA initiativet til opprettelsen av Folkeforbundet, men ble selv stående utenfor. Hensikten var å bygge et system hvor internasjonale konflikter skulle løses med fredelige virkemidler.

Første artikkel i Folkeforbundets Charter ble formulert slik:

THE HIGH CONTRACTING PARTIES, In order to promote international co-operation and to achieve international peace and security by the acceptance of obligations not to resort to war, by the prescription of open, just and honourable relations between nations, by the firm establishment of the understandings of international law as the actual rule of conduct among Governments, and by the maintenance of justice and a scrupulous respect for all treaty obligations in the dealings of organised peoples with one another, Agree to this Covenant of the League of Nations (League of Nations, 1924).

Fra nå av skulle et brudd på freden ikke bare være de krigførende partenes anliggende, men hele det internasjonale samfunnets ansvar. Artikkel 11 sa:

Any war or threat of war, whether immediately affecting any of the Members of the League or not, is hereby declared a matter of concern to the whole League, and the League shall take any action that may be deemed wise and effectual to safeguard the peace of nations [...] (League of Nations, 1924).

Folkeforbundet som kollektivt sikkerhetsorgan viste seg å være utilstrekkelig. I perioden mellom første og andre verdenskrig ble det inngått en rekke traktater som regulerte krigsbruk, naturretten ble igjen viktig med lansering av *jus cogens*.²⁴ I 1928 ble Paris-pakten undertegnet, også kjent som Kellogg-Briand-pakten etter henholdsvis den amerikanske og franske utenriksministeren. Artikkel 1 og 2 av Kellogg-Briand-pakten sa,

²³ I motsetning til koloniforhold blir protektoratets suverenitet avgitt bare delvis ved å oppgi sin folkerettslige handleevne i bytte med militær beskyttelse. For eksempel var Egypt britisk protektorat, mens Bulgaria var under tyrkisk suzerenitet.

²⁴ En lære om at det eksisterer overordnede, uskrevne folkerettslige normer som ikke skal kunne fravikes ved traktat.

Art. 1: The High Contracting Parties solemnly declare in the names of their respective peoples that they condemn recourse to war for the solution of international controversies, and renounce it as an instrument of national policy in their relations with one another.

Art. 2: The High Contracting Parties agree that the settlement or solution of all disputes or conflicts of whatever nature or of whatever origin they may be, which may arise among them, shall never be sought except by pacific means (Briand-Kellogg, 1928, Art. 1; 2). (Yale University).

Vektleggingen av å ivareta internasjonal fred kom imidlertid snart i paradoksal konflikt med suverenitetsprinsippet. Da den tyske føreren Adolf Hitler begynte å gjøre krav på Tsjekkoslovakisk Sudetenland i 1938, var kravene formulert i termer av å skulle beskytte den sudettske minoriteten mot overgrep fra Tsjekkoslovakiske myndigheter. Ved München-konferansen samme år, signerte den britiske og franske statsministeren og de tyske og italienske førerne en avtale som tvang Tsjekkoslovakia til å oppgi Sudetenland, der de viktigste forsvarsverkene befant seg. Litt senere okkuperte tyskerne resten av landet.

Mangelen på respekt for Folkeforbundet og framveksten av aggressive diktaturer kulminerte med utbruddet av den andre verdenskrig. Etter at de allierte statene seiret, ble det for første gang opprettet et internasjonalt krigsforbrytertribunal og gjennomført et rettsoppgjør mot delvis sivile ledere og byråkrater. Rettsakene fant sted i Nürnberg og Tokyo, hvor henholdsvis tyske og japanske ledere ble stilt til individuelt ansvar for sine handlinger under krigen. Ett av tiltalepunktene var ”Crimes Against Peace,” der Briand-Kellogg-pakten ble det viktigste juridiske instrumentet (Encyclopedia Britannica). Fra nå av var det juridisk presedens for å betrakte brudd mot internasjonal fred som en kriminell handling som enkeltpersoner kunne holdes ansvarlige for.

Etter verdens opplevelse av barbari under 2. verdenskrig sluttet 51 stater seg sammen for å skape en global organisasjon av suverene og likestilte stater – De Forente Nasjoner (FN). Verdensorganisasjonens fremste mål var å hindre at kriger som den annen verdenskrig skulle forekomme igjen. FN-charteret regnes som et grunnleggende dokument i dagens folkerett. Den nye ”defensive” formuleringen av suverenitetsprinsippet finnes i FN-charterets artikkel 2 (4):

”All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations” (FN, 1945, Art 2(4)).

FN-charteret regulerer ikke bare forholdene mellom stater, men også mellom andre rettssubjekter slik som internasjonale organisasjoner og individer i noen tilfeller.

Overrein (2005: 16) forklarer forholdet mellom statlige, ikke-statlige og individuelle rettssubjekter på denne måten:

”Slike ”andre enheter” kan for eksempel være internasjonale organisasjoner som FN eller frigjøringsbevegelser som PLO. Både FN og PLO har en folkerettslig anerkjent status ved at statene har besluttet at det skal være slik. Det samme gjelder menneskerettighetene som det enkelte individ nytter godt ifølge folkeretten. Disse menneskerettighetene gir individene rettsbeskyttelse ved at statene har vedtatt menneskerettslige konvensjoner. Den suverene staten er derfor den grunnleggende enheten i folkeretten. Bare gjennom statens beslutning kan folkerett skapes og endres. Folkerett må derfor forstås med utgangspunkt i suverene stater” (Overrein, 2005: 17).

Med FN-charteret ble *ius ad bellum*--prinsippene definitivt traktatfestet i folkeretten, og dersom en sammenholder FN-Charteret med Haag- og Geneve-konvensjonene fra henholdsvis 1907 og 1949 (Yale Law School; ICRC, 2006), kan en si at rettferdig krig-tradisjonen langt på vei var blitt kodifisert i folkeretten - både i form av *ius in bello* og *ius ad bellum*:

”Krigens etikk overlapper med krigens folkerett. Sistnevnte, med FN-charteret og Genève-konvensjonene som viktige (men langt fra de eneste) bestanddeler, står i mangt på rettferdig krig-tradisjonens grunn og har som mål å gjøre etikken praktisk anvendbar. Etikk er imidlertid mer enn jus. Jusen – selv en så idealistisk jus som folkeretten – sier lite om *hvorfor* det er rett å handle på visse måter snarere enn andre. Jusen kan dessuten komme til å tillate mye som er moralsk galt, og kanskje forbyr handlinger som er moralsk rett” (Syse, 2003: 11).

På tross av FNs Menneskerettighetserklæring fra 1948 og Folkemordkonvensjonen fra samme år, samt en rekke konvensjoner myntet på å styrke enkeltmenneskers og etniske minoriteters stilling, må det kunne sies at den kalde krigens æra innebar en klar prioritering av suverenitetsprinsippet over hensynet til å beskytte mennesker mot deres egne myndigheter (Semb, 2000; Haug, Helland-Hansen, Midgaard og Thorsen, 2007). En viktig hendelse som kom til å bidra til en oppmyking av forståelsen av suverenitetsprinsippet, var likevel den såkalte ”seksdagerskrigen” i juni 1967 mellom Israel på den ene siden og Egypt, Syria og Jordan på den andre siden. Som tidligere nevnt begynte krigshandlingene med at israelske kampfly angrep egyptiske flybaser. Dette angrepet kom imidlertid som en respons på egyptisk styrkeoppbygging i Sinai-

ørkenen, en egyptisk-jordansk forsvarspakt, en erklæring om at Aqaba-bukten ville stenges for israelske skip, samt et egyptisk krav om at FNs observatørstyrke i Sinai skulle kalles hjem. Senere analyser av hendelsesforløpet har i flere tilfeller tendert mot å betrakte det israelske angrepet som legitimt ut ifra et selvforsvarsargument (Walzer, 1977: 82ff).

Etter den kalde krigens slutt har det vært en merkbar tendens til en ny prioritering av *enkeltmennesker på bekostning av stater* (Haug, Helland-Hansen, Midgaard og Thorsen, 2007: 64ff). Dette konseptet, ofte omtalt som ”Responsibility to Protect” eller ”R2P,” har potensiale i seg til å bli benyttet som legitimitetsbasis for både militær og politisk maktanvendelse i internasjonale sammenhenger. Det klassiske suverenitetsprinsippet blir dermed svekket og ikke lengre forstått som et absolutt og ”hellig” prinsipp. Parallelt med denne tendensen kan en også skimte en endring i sikkerhetspolitikken fra den kalde krigens bipolare *statsikkerhetsparadigme* til en ny æra der *kollektiv sikkerhet* danner basis. Dette kan muligens også ha bidratt til at det tradisjonelt restriktive synet på militærmakt kan synes å ha blitt noe liberalisert. Tom Henry Knutsen og Nils Terje Lunde (1999) argumenterer slik:

”Det nye militærpolitiske paradigmet utfordrer en slik tradisjonell forståelse. Ut fra dette forstås ikke militærmakten lenger bare som uttrykk for suverenitet, men også som et uttrykk for, og et middel for, verdier. Vi vil påstå at vi er i ferd med å gå fra et forsvar av territorium til et forsvar av verdier” (Knutsen & Lunde, 1999: 110).

NATOs intervensjon i Kosovo i 1999 kan synes å underbygge Knutsen og Lundes tese. I denne intervensjonen fikk humanistiske verdier (humanitær katastrofe) etter alt å dømme forrang fremfor forbudet mot bruk av militærmakt, slik det er nedfelt i FN-paktens artikkel 2 (4).

I dag har FN 192 statlige medlemmer (UN). Statene er representert i Generalforsamlingen, der hver stat har én stemme. Det er imidlertid Sikkerhetsrådet, med sine 5 faste medlemmer og 10 roterende medlemmer, som har ”[...] primary responsibility for the maintenance of international peace and security [...]” (FN, 1945, art. 24). De fem faste medlemmene av Sikkerhetsrådet har vetomakt, og Generalforsamlingen har ingen parlamentarisk kontroll over Sikkerhetsrådet.

”Den kan kun vedta anbefalinger, ikke fatte bindende beslutninger for medlemmene. Når vi etter den kalde krigen har fått et mer aktiv FN, er det ikke Generalforsamlinga, men Sikkerhetsrådet det tenkes på. Det fremgår av navnet Sikkerhetsrådet at det er dette organet som er ansvarlig for det som alltid har vært FNs sentrale arbeidsområde: internasjonal fred og sikkerhet. Det er FNs ”utøvende” organ og kan fatte beslutninger som er folkerettslig bindende for alle FNs medlemsland. Det er et maktorgan, og det forhold at fem stater har fast medlemskap i dette organet, og i tillegg vetorett, har ingen folkerettslig, kun en maktpolitisk begrunnelse” (Overrein, 2005: 160).

Ifølge FN-paktens artikkel 39 skal Sikkerhetsrådet...

[...] determine the existence of any threat to the peace, breach of the peace, or act of aggression and shall make recommendations, or decide what measures shall be taken in Accordance with Articles 41 an 42 to maintain or restore international peace and security (FN, 1945, Art. 39).

Artikkel 41 og 42 åpner for bruk av henholdsvis ikke militære virkemidler (handelsrestriksjoner og diplomatiske sanksjoner) og militære virkemidler for å gjenopprette internasjonal fred og sikkerhet.

Et spørsmål som har blitt flittig diskutert av folkerettseksperter er hva en stat som ser seg truet eller blir angrepet kan gjøre, dersom Sikkerhetsrådet ikke ivaretar sin plikt til å gjenopprette fred og sikkerhet. FN-paktens artikkel 51 fastslår som nevnt retten til selvforsvar ”[...] *until* the Security Council has taken measures necessary [...].” Her dreier det seg imidlertid eksplisitt om ”attack,” uten referanse til det vagere ”threat.” I saken *Nicaragua versus United States*, fant ICJ at USA ikke kunne bruke våpenmakt mot Nicaragua under henvisning til ”collective self-defence” i FN-paktens artikkel 51, siden Nicaraguas støtte til opprørere i El Salvador ikke kunne defineres som et angrep på denne staten (von Glahn, Gerhard and James Larry Taulbee, 2007: 602f). Vidar Helgesen (1999) skriver:

”Riktignok er det ikke aldeles sikkert at prinsippet om territoriell suverenitet har status som *jus cogens* og således aldri og uansett kan settes til side. Men som vi har sett, blir forbudet mot maktbruk i FN artikkel 2(4) i folkeretten tolket strengt og det dominerende syn er at forbudet har status av *jus cogens*” (Helgesen, 1999: 22)

Det har utvilsomt vært mye frustrasjon opp igjennom den nyere historien knyttet til tilfeller der veto har blitt brukt for å blokkere Sikkerhetsrådsresolusjoner som kunne autorisert bruk av våpenmakt. Dette blir gjerne fremstilt i termer av ”UN failure to act” (Human rights first, 2006; UN, 1999; Boot, 2000). Spørsmålet er om denne konseptualiseringen er riktig, eller om det tvert imot er tale om konstitusjonelle ”checks,” som virker etter formålet? Det synes åpenbart at FN tidvis har unnlatt å

gripe inn der det var behov for det, for eksempel i Rwanda i 1994 (Tucker & Hendrickson, 2004). På den annen side er det mye som taler for at enkelte intervensjoner har vært forhastet, og har bygget på en feilaktig opphauset vurdering av situasjonen. Både Helgesen (1999) og Overrein (2005) kritiserer for eksempel grunnlaget for NATOs bombing av Jugoslavia i 1999.

Argumentet mot å akseptere ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt kan kanskje sammenfattes slik: Formålet med den moderne folkeretten er at enkeltstater ikke uten videre tar seg til rette, men overlater beslutningen til et legitimt organ – Sikkerhetsrådet. Sikkerhetsrådets mandat er å sørge for at en beslutning om krig blir tatt på legitimt grunnlag, hvilket vil si at den må kunne forsvares moralsk - ikke som et individuelt tilfelle, men som en *maksime*. Bruk av våpenmakt som etisk kan forsvares må ha som formål å gjenskape fred og stabilitet. Dette er *det eneste formålet* rettssubjektene i internasjonal politikk så langt har evnet å bli enige om. Alt annet, for eksempel brutal fremferd mot sivilbefolkning, økonomiske motiver, humanitær katastrofe eller kontroll av viktige naturressurser skal avvises som grunnlag for aggresjon. Videre må det ondet som *begrunner* aksjonen være av en karakter som også *rettferdiggjør* aksjonen (Jf. Rettferdig krig-tradisjonens prinsipp om proporsjonalitet).

Så langt har jeg drøftet to viktige innfallsvinkler til å vurdere legitimiteten av væpnet maktbruk i internasjonal politikk: den etiske/moralske (rettferdig krig) og den folkerettslige (juridiske). Jeg har poengtert slektskapet mellom de to perspektivene, men også vist at det ikke er konsensus blant ekspertene med hensyn på når våpen kan brukes. Framfor alt har jeg ønsket å poengtere relevansen av unilateral maktbruk og juridisk-moralske begrunnelser for utviklingen av folkeretten i framtiden. Folkeretten er ikke statisk.

2.7 Relevansen av utenrikspolitisk rasjonale for holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt.

Hvordan skal en nærme seg problemstillingen empirisk? Jeg har vist at realisme kan brukes til å argumentere både for og imot bruk av våpenmakt. Det samme gjelder idealisme. Videre har jeg vist at USAs (og NATOs) relativt offensive utenriks- og sikkerhetspolitikk i senere år kan forklares både med henvisning til ideologiske strømninger i USA og med nye geopolitiske realiteter. Når to teorier predikerer samme utfall, kan ikke utfallet brukes til å teste teoriene mot hverandre (Stinchcombe, 1987). Jeg står med andre ord overfor en designmessig utfordring, men altså ikke i form av en tautologisk kopling mellom uavhengig og avhengig variabel.

For å løse floken, har jeg valgt å la være å se på stater, men heller fokusere på artikler skrevet av dyktige eksperter på internasjonal politikk og folkerett. Den underliggende tanken er at dersom folkeretten i framtiden vil bli redefinert, så vil disse ekspertene spille en avgjørende rolle i prosessen. Selv om det vil være vanskelig å klassifisere en person som George W. Bush langs en idealisme-realisme-akse, er det kanskje mulig å klassifisere *tekster* som preget av et idealistisk eller realistisk rasjonale. Det er dette jeg har satt meg fore å gjøre, og hensikten er altså å avdekke en eventuell korrelasjon mellom variabelen *utenrikspolitisk rasjonale* på den ene siden og variabelen *holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt* på den annen side.

Nedenfor har jeg valgt å benytte termen ”humanisme” i stedet for ”idealisme.” Årsaken er dels at ”idealisme” er et litt videre konsept, som for eksempel kan brukes til å omfatte voldelige idealer, dels at ”idealisme” kanskje i for stor grad assosieres med Woodrow Wilson - hvis fremste målsetning var internasjonal fred, og hvis forhold til bruk av ikke-sanksjonert våpenbruk dermed ikke burde være noe spørsmål. Et tredje alternativ kunne være ordet ”liberal,” som blant annet Morgenthau benytter til å vise til mer eller mindre samme rasjonale. Grunnen til at jeg ikke benytter dette, er delvis at ”liberal” også benyttes i mange ulike betydninger. Den viktigste grunnen er likevel å skille den uavhengige variabelen fra den avhengige variabelen på en

tydelig måte. Når jeg skriver ”liberal,” refererer det altså til liberal (permissiv) holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt.

Med et *humanistisk rasjonale* forbinder jeg viljen til å hjelpe andre mennesker, dvs. hindre andres død, lindre andres nød, skape mer rettferdighet i verden, osv. Et *realistisk rasjonale*, vil på den annen side være opptatt av å sikre egen overlevelse, forfølge egne interesser og å unngå andres dominans. Spørsmålet blir nå hvordan man måler dette...?

3. Metodisk tilnærming

I dette kapittelet redegjør jeg for metodiske valg. Hensikten er å trekke en ”rød tråd” mellom problemstillingen og de operasjonaliseringene jeg har foretatt, samt å gi et generelt forsvar av designet i lys av relevant metodelitteratur. Jeg begynner med en kort repetisjon av problemstillingen og de sentrale variablene. I del 1 definerer og begrunner jeg designet. Videre forklarer jeg hvorfor jeg mener det er nødvendig å gjennomføre en flernivåanalyse. I del 2 presenterer jeg datakildene. I del 3 forklarer jeg hvordan data har blitt og kodet og variablene operasjonalisert.

Mitt siktemål med denne oppgaven er for det første å finne ut om det er slik at holdningen til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt har endret seg i senere tid. For det andre ønsker jeg å avdekke eventuelle årsaker til en slik endring. Den avhengige variabelen min er følgelig ”*Holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt.*” Fordi ”holdning” er et abstrakt, og ikke direkte observerbart, begrep, er jeg ute etter indikatorer som godt kan operasjonalisere denne variabelen (Adcock & Collier, 2001). I tillegg ønsker jeg å operasjonalisere dimensjonen ”*realistisk kontra humanistisk rasjonale.*” Sistnevnte variabel er oppgavens sentrale uavhengige variabel.

3.1 Metode

Metodene som ble brukt i denne oppgaven omfatter:

- Kvantitativ innholdsanalyse
- Kvalitativ innholdsanalyse

Ifølge Weber (1990: 9) er innholdsanalyse:

”a research method that uses a set of procedures to make valid inferences from text. These inferences are about the sender(s) of the message, the message itself, or the audience of the message. The rules of this inferential process vary with the theoretical and substantive interest of the investigator”.

Rådata i min undersøkelse er altså tekst, nærmere bestemt artikler hentet fra årgangene 1980-2006 til følgende tidsskrifter:

Foreign Affairs

The American Political Science Review

The American Journal of International Law

International Security

The American Journal of Political Science

Det sentrale tekniske grepet i innholdsanalyse er at man systematiserer informasjonen i teksten i form av variabler. Dette innebærer gjerne at man klassifiserer flere ord i færre innholdskategorier. Ord, fraser eller andre tekstenheter, som er klassifisert i samme kategori, forutsettes å ha lik betydning. I mitt tilfelle har jeg kodet rådata inn i to datasett. I det første datasettet er observasjonsheterne artikler, og hver variabel fanger ett aspekt ved artiklene som analyseres. Et eksempel kan være hvor mange ganger begrepet "human rights" forekommer. Det andre datasettet består av tidsskriftvolumer. Hensikten med dette datasettet har delvis vært å gjennomføre analyser på volumnivå, delvis å forenkle trekkingen av observasjonsheter (artikler) gjennom et tonivå-design. (Å legge samtlige artikler inn i ett datasett, for deretter å trekke observasjonsheter direkte, ville vært svært arbeidskrevende).

Allern (1999) beskriver formålet med innholdsanalyse slik:

"Formålet med en innholdsanalyse er jo å teste teorier og hypoteser, dvs. at det som skal telles også må kunne si noe vesentlig om innholdet, ellers blir undersøkelsen triviell og meningsløs" (Allern, 1999: 1)

De hypotesene som ønskes testet her er:

- Aksepten for ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt har endret seg systematisk over tid.
- Aksepten for ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt påvirkes av utenrikspolitisk rasjonale. (*humanisme/politisk realisme*).

Imidlertid *kan* det tenkes at realister og humanister har nokså lik holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt, men at de som befinner seg et sted i midten, skiller seg systematisk fra dem. Jeg undersøker derfor også følgende hypotese:

-
- Aksepten for bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt påvirkes av ideologiseringsgrad. (Definert langs en akse mellom *pragmatisme og prinsippfasthet*).

Slik vi har sett, er det ikke noen entydig forventning om at realister er mer liberale enn humanister, eller omvendt. Det er heller ikke godt å si om humanister og realister sammen er mer eller mindre liberale enn pragmatikerne. Testen jeg gjennomfører vil derfor være en *tosidig test* (Skog, 2004: 173ff).

Vanligvis skiller man mellom to hovedtyper innholdsanalyse, henholdsvis *kvalitativ og kvantitativ innholdsanalyse*. Litt forenklet kan vi si at kvalitativ innholdsanalyse forholder seg til tekstdata som tekst, mens kvantitativ innholdsanalyse forholder seg til tekstdata som tall.²⁵ Kvalitativ innholdsanalyse innebærer rett og slett at én eller flere tekster leses og tolkes med henblikk på én eller flere problemstillinger. Tolkningen skjer i lys av foreliggende kontekstuell informasjon og uttrykkes i ord. Dette er med andre ord den klassiske, hermeneutiske, tilnærmingen innenfor historieforskningens metodelære (Dahl, 1973). Kvantitativ innholdsanalyse innebærer at formelle kriterier benyttes til å ”kvantifisere” informasjonen som ligger i teksten.

Det er vanlig å assosiere kvalitative dataanalyser med eksplorerende og teoriutviklende studier, mens kvantitativ dataanalyse ofte settes i forbindelse med *testing* av hypoteser og teorier (Skog, 2004: 173ff). Jeg betrakter imidlertid ikke dette som definatoriske kriterier.

Med *kvalitativ innholdsanalyse* forsøker man altså ”å tolke innholdet, finne slående trekk og tendenser, inkludert budskap som ligger mellom linjene” (Allern, 1999: 1). Det som betyr noe, er først og fremst ordenes *betydning* (knyttet til referanseramme), og i mindre grad deres *frekvens*. Fordelen med kvalitativ innholdsanalyse er at man får fanget opp meningsinnhold som ikke fanges opp gjennom en mer formell

²⁵ Grønmo (1998:74) differensierer dikotomien ”kvalitative versus kvantitative forskningsopplegg,” og skriver at ”ulike typer data kan plasseres langs en skala fra rent kvantitative til rent kvalitative data.”

tilnærming. (Enkelte ganger er det som *ikke* sies vel så viktig som det som sies. Språklige virkemidler som ironi, allusjoner, rytmikk og patos lar seg også vanskelig fange gjennom "ordtelling"). Kvalitativ innholdsanalyse har også den fordel at man kan ha *hele teksten* i hodet når man tolker den, og at man dermed slipper å fokusere på et mer eller mindre velbegrunnet *utvalg* ord. Allern sier videre at ulempen med kvalitativ innholdsanalyse kan være at "man har store innslag av subjektiv bedømming og derfor kan påvirkes sterkt av hvem som utfører analysen." Kvalitativ innholdsanalyse utelukker også at tekstene leses maskinelt, noe som innebærer at datatilfanget lett blir mindre enn det ellers kunne vært. Avhengig av generaliseringsambisjonene til forskeren, kan dette være et problem.

Ved *kvantitativ innholdsanalyse kvantifiserer* man deler av innholdet i ulike tekster som er relevante for problemstillingen. Spørsmålet om ulike kategoriers *utbredelse* utgjør hovedtema i forbindelse med slike analyser. Grønmo (1998: 94) sier det slik:

"De sentrale elementene i slike analyser er frekvenser, fordelinger og korrelasjoner. Datamaterialet gir grunnlag for å avklare hvor mange av undersøkelsesenheter som har en gitt egenskap. Dermed kan de også avgjøres hvordan enhetene fordeler seg på ulike egenskaper, og hvordan forskjellige egenskaper henger sammen."

Kvantifiseringen forutsetter systematisering. Grønmo skriver:

"Denne systematiseringen dreier seg imidlertid ikke om vurderinger og sammenlikninger av ulike sitater. Teksten blir derimot vurdert i forhold til strukturert kategoriskjema. Kategoriene kan omfatte for eksempel tema, argumenter, verdier, holdninger eller standpunkter. Analysen går ut på å registrere hvor mange av de utvalgte tekstenhetene som kan plasseres i hver kategori. Tekstenhetene kan være for eksempel artikler, avsnitt eller utsagn" (Grønmo, 1998: 80).

Fordelen med kvantitativ innholdsanalyse er framfor alt at etterprøvsbarheten styrkes, gjennom at tolkningskriteriene gjøres eksplisitte (King et al. 1994:8). Det man eventuelt taper i definisjonsmessig validitet, kan slik sett gjøres opp for i form av økt reliabilitet. Videre kan man få oversikt over et relativt stort materiale, noe som igjen gjør det mulig å benytte statistiske teknikker til hypoteseprøving. Det faktum at kvantifisering tvinger forskeren til systematikk, kan være en fordel, så vel analytisk som presentasjonsmessig. Det kan kanskje innvendes at mange viktige aspekter blir borte i undersøkelsen, siden artiklernes budskap inneholder mye mer enn det man teller og registrerer. På den annen side forutsetter all analyse fokusering, og en kan kanskje hevde at kvantifisering bidrar til å sikre datas relevans:

”[...] an efficient use of data involves maximizing the information used for descriptive or causal inference. Maximizing efficiency requires not only using all our data, but also using all the relevant information in the data to improve inferences” (King, 1994: 28).

I denne masteroppgaven blir tekstene vurdert i forhold til et strukturert kategoriskjema. Mange av variablene angir rett og slett frekvensen av bestemte ord og uttrykk i teksten. I analysene benytter jeg hovedsakelig kvantitative teknikker, nærmere bestemt OLS-regresjon, flernivåanalyse og trinomisk (multinomisk) logistisk regresjon. Det er derfor rimelig å klassifisere dette arbeidet som ”kvantitativ innholdsanalyse.” Men dette er ikke hele sannheten. Jeg har forsøkt å ta følgende anbefaling av Weber (1990: 10) til etterretning:

”The best content-analytic studies use both qualitative and quantitative operations on text. Thus content analysis methods combine what are usually thought to be antithetical modes of analysis”.

I mitt tilfelle innebærer det at jeg har forsøkt å validere den avhengige variabelen gjennom å supplere “ordtellingsindikatorene” med indikatorer som er skjønnsmessig kodet. Kort fortalt betyr det at en kvalitativ vurdering av teksten ligger til grunn for min klassifisering av den langs holdningsdimensjonen *restriktiv/ liberal holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt*. Hvordan dette konkret er gjort, vil jeg beskrive i del 3.

3.2 Kilder og data

3.2.1 Kilder

Det sentrale spørsmålet en står overfor ved inngangen til et forskningsprosjekt er: Hva slags data er hypotetisk egnet til å evaluere (falsifisere) hypotesene? Det neste spørsmålet er: Hva slags data skal jeg velge, gitt økonomiske, juridiske og praktiske rammevilkår? I mitt tilfelle har valget i praksis stått mellom å analysere offentlige uttalelser fra statlige talspersoner eller talspersoner for viktige pressgrupper, politikeres taler, bøker, dommer, FN-resolusjoner og artikler. Når jeg falt ned på det siste, er det både praktiske og teoretiske grunner til det:

-
- Tilgjengelighet/Ressurshensyn: Tidsskriftartiklene var relativt lett tilgjengelige, og kunne brukes i sin opprinnelige form, uten å transkriberes. Det er flere artikler enn dommer på området.
 - Sammenliknbarhet/Konsistens: Artikler er relativt enhetlige størrelser.
 - Representativitet: Det er lettere å argumentere for representativitet i et stort utvalg artikler enn et relativt lite utvalg bøker. Hvis jeg skulle valgt bøker, er det ikke usannsynlig at kontroversielle standpunkter ville blitt overrepresentert, siden de gjerne ”selger best.” Det ville neppe kunne hevdes med troverdighet at alle relevante bidrag var tatt med.
 - Validitet: Jeg ønsker å finne fram til hva som er gjengs oppfatning om *ius ad bellum* blant dem som kan tenkes å definere folkeretten på dette området i nær framtid. Artikler gir, så vidt jeg kan forstå, godt uttrykk for rådende syn blant opinionsledere på dette området.

Det beste alternativet til artikler, er, etter min oppfatning, FN-resolusjoner. Jeg tror imidlertid det ville vært vanskeligere å bruke slike resolusjoner som observasjonsenheter, i og med at problemstillingen dreier seg eksplisitt om *ikke-FN-sanksjonert* maktbruk. I tilfeller der verdensopinionen hypotetisk ga aksept for slik maktbruk, ville det resultere i at det ikke ble formulert noen resolusjon, mens der verdenssamfunnet fordømte slik maktbruk, ville det bli utformet en resolusjon. Dermed ville et slikt datamateriale ha et systematisk bortfall og en innebygget bias (King et al., 1994: 115ff).

De viktigste datakildene i denne oppgaven er altså fem høyt renommerte amerikanske tidsskrifter innenfor feltet *internasjonal politikk*: Foreign Affairs, The American Political Science Review, The American Journal of International Law, International Security og American Journal of Political Science. Hvorfor har jeg valgt akkurat

disse tidsskriftene? For meg har to grunner vært viktige:²⁶ For det første er de fem tidsskriftene relevante og toneangivende innenfor IR-litteraturen. Verdens mest renommerte spesialister på internasjonal politikk og folkerett publiserer sine artikler i dem, og lista for å komme på trykk er høy. At det som står på trykk i disse tidsskriftene vil påvirke det som står i andre tidsskrifter, er slik jeg ser det, mer sannsynlig enn at andre tidsskrifter vil påvirke disse tidsskriftene.

For det andre mener jeg disse tidsskriftene er velvalgt ut ifra en ”crucial case” – logikk (Gerring, 1998: 347; Gerring, 2007). Premissen er at USA er det landet som teoretisk har mest å vinne på en liberalisering av ”*ius ad bellum*.” Både USAs hegemonstatus og det faktum at det er et liberalt demokrati, skulle tilsi at dette landet vil være særlig tilbøyelig til å gå inn for en liberalisering av folkeretten med hensyn på bruk av militærmakt. Med andre ord: Hvis en ikke finner en økende aksept for maktbruk i disse tidsskriftene, er det lite som taler for en økt aksept på verdensbasis.²⁷ På den annen side er det fullt mulig at en liberaliseringstendens kommer til uttrykk i USA, uten at det samme kan sies å gjelde globalt. En påvist endring, har derfor begrenset gyldighet, men en ikke påvist endring har global gyldighet.

Crucial case-logikken er etter min mening den eneste farbare basis for utvelging av analyseenheter (ikke observasjonsheter) i denne sammenheng. Å tenke seg at jeg laget en universliste for alle verdens tidsskrifter som kunne tenkes å behandle spørsmål omkring *ius ad bellum*, for deretter å trekke ut et tilfeldig utvalg, er fåfengt. Når først en intensjonal utvelgingsprosedyre benyttes, vil det være en fordel å velge et ”most likely” eller ”least likely” case, altså case som har en klarest mulig predikert avhengig variabel, gitt teorien (Gerring, 2007). Gjør en ikke det, vil en ha det King, Keohane & Verba (1994) kaller et ”indeterminate research design,” der enhver

²⁶ En tredje grunn til at jeg valgte disse tidsskriftene, var at de har blitt utgitt i hele den aktuelle perioden, noe som gjorde sammenlikning over tid enklere. Disse tidsskriftene forelå også i pdf-format, noe som i praksis var en forutsetning for å kunne gjennomføre kvantitativ innholdsanalyse (”ordtelling”).

²⁷ Merk at det på ingen måte er vanntette skott mellom tidsskriftenes redaksjoner og amerikanske departementer. At det over tid vil utkrystallisere seg en tilnærmet felles forståelse av amerikanske interesser i administrasjonen og i tidsskriftene er dermed ikke usannsynlig.

konklusjon vil være sårbar for spørsmålet om ikke valg av et annet ”like representativt” case ville gitt en annen konklusjon. La det dermed være sagt en gang for alle: Jeg velger ikke disse tidsskriftene fordi de er representative – det er de ikke – men fordi de er strategiske.

Dette resonnementet er tett knyttet til spørsmålet om datas validitet: Måler jeg det jeg ønsker å måle? Gir det mening å bruke kun amerikanske tidsskrifter for å si noe om *verdenssamfunnets* holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt? Svaret er altså ”ja - med visse forbehold.” En restriktiv holdning i disse tidsskriftene vil kunne generaliseres til verdenssamfunnet for øvrig, mens en liberal holdning ikke kan det på samme måte. Dette bør en ha i mente når en tolker funnene i kapittel 4.

Tidsskriftene finnes både som papirutgaver og som elektroniske utgaver. Jeg har hovedsakelig benyttet elektroniske utgaver. Som papirutgaver finner man alle de fem tidsskriftene på Bibliotek for humaniora og samfunnsvitenskap ved Universitet i Oslo. I elektronisk form kan man finne dem både på internettsidene til JSTOR og, - HeinOnline og direkte på nettsidene til de enkelte tidsskriftene. På grunn av lettere navigering og tekstbehandling la jeg vekt på elektroniske utgaver. Når det gjelder artiklenes innhold, er de elektroniske utgavene og papirutgavene identiske. Sidene er blitt skannet og satt inn i pdf-format. Nedenfor gir jeg en kort beskrivelse av disse tidsskriftene, sakset fra deres respektive internettsider:

- Foreign Affairs (*FA*) ble etablert i 1921 av *Council on Foreign Relations* som er en non-profit politisk uavhengig, medlemskapsorganisasjon. *FA* har et opplag på 161000 (i forhold til 100000 på slutten av 1990 tallet). Tidsskriftets erklærte formål er å ”forbedre forståelse for USAs utenrikspolitikk og internasjonale anliggender gjennom en fri utveksling av ideer” (Foreign Affairs, 2008). Tidsskriftet har en fast pool av publisister som omfatter nesten alle nålevende amerikanske presidenter, utenriksministere, forsvarsministere, sentralbanksjefer, samt mange andre høyere regjeringsmedlemmer, berømte vitenskapsmenn, og ”de viktigste lederne” innenfor foretning, media, menneskerettigheter, og andre uavhengige grupper (Foreign Affairs, 2008).
- The American Political Science Review (*APSR*) er den lengst løpende publikasjonen til *American Political Science Association (APSA)*. *APSR* har blitt publisert siden november 1906, og kommer ut kvartalsvis. *APSR* har, ifølge tidsskriftets nettside, status som en ”fremragende politiskvitenskapelig

journal både i Amerika og internasjonalt.” *APSR* presenterer undersøkelser fra ”alle statsvitenskapelige felt,” og inneholder en bred bokanmeldelsesseksjon. (*The American Political Science Review*, 2008).

- *The American Journal of International Law (AJIL)* har vært publisert kvartalsvis siden 1907 og utgis av *The American Society of International Law*. *AJIL* betraktes, ifølge tidsskriftets internettside, som ”den fremste engelskspråklige vitenskapelige journalen innenfor internasjonal lov.” Videre sier hjemmesiden at *AJIL* inneholder ” så vel vitenskapelige artikler som redaksjonsartikler, notater og kommentarer av fremragende forskere på utviklingen av folkeretten og internasjonale relasjoner, samt anmeldelser av den moderne utviklingen innenfor folkeretten.” (*The American Journal of International Law*, 2008).
- *International Security (IS)* publiseres av Belfer Center for Science and International Affairs, John F. Kennedy School of Government ved Harvard University. I følge tidsskriftets hjemmeside legger redaksjonen vekt på å publisere ”klare, veldokumenterte essays vedrørende alle aspekter av kontroll og bruk av makt, fra alle politiske standpunkter” (*International Security*, 2008). Dens artikler dreier seg om ”de moderne politiske emnene samt undersøkelser av historiske og teoretiske spørsmål bak dem” (*International Security*, 2008).
- *American Journal of Political Science (AJPS)* er den offisielle journalen til *The Midwest Political Science Association*. Journalen publiseres av Blackwell Publishing med en støtte av *The Political Science Program*, *The School of Economic, Political, and Policy Sciences*, og *The Office of the Provost* ved *The University of Texas* i Dallas. *AJPS* har forpliktet seg til ”betydelig fremmelse av kunnskap og forståelse om statsborgerskap, styre og politikk, og om den offentlige nytten av statsvitenskapelige undersøkelser.” (*The American Journal of Political Science*, 2008)

I tillegg til disse tidsskriftene har jeg hentet inn data for oljepris fra OPECs nettside.²⁸

3.2.2 Data

I dette avsnittet forklarer jeg kort hvordan jeg gikk fram for å velge ut observasjonsheter og omkode tekstene til kvantitative data.

Datainnsamlingen foregikk på følgende måte:

Først laget jeg en hjelpematrise (universliste) hvor samtlige av de fem tidsskriftenes *volumer* fra 1980 til 2006 ble med, slik at jeg fikk en populasjon på 579 enheter ($N=579$). Fra denne populasjonen lot jeg så SPSS trekke et tilfeldig utvalg på 10 %, slik

²⁸ Spot OPEC Reference Basket Price and its Components, 1980-2006 i US Dollars per Barrel (<http://www.opec.org/library/Annual%20Statistical%20Bulletin/interactive/2006/FileZ/XL/T71.HTM>)

at jeg endte opp med et utvalg på 66 volumer. Den oppmerksomme leser vil kommentere at $579 \times 0,1 \neq 66$. Dette var imidlertid det minste utvalget SPSS-algoritmen ville akseptere. Jeg forsøkte for sikkerhets skyld å utføre trekningen flere ganger, men fikk alltid et utvalg på 66 enheter. Ifølge Christophersen (2008) er trolig årsaken at universet er lite.²⁹ Etter å ha trukket ut de 66 volumene, laget jeg en ny datamatrix hvor alle artiklene fra disse volumene inngikk som enheter, slik at $n=719$. Leseren bør merke seg at trekningen fant sted på volumnivå, ikke artikkelnivå. Volumnivået tilfredsstiller altså OLS-kravet om ikke-korrelerte feilledd, men artiklene kan ikke forventes å gjøre det (Skog, 2004: 237f). Dette er grunnen til at jeg har valgt å bruke flernivåanalyse (Snijders, & Bosker, 1999).

3.3 Analyseoppleggets struktur - artikkelstudien

Studien omfatter følgende momenter:³⁰

1. Utvalg av observasjonseenheter: 719 artikler.
2. Gjennomlesning av artiklene.
3. Koding av artiklene med hensyn på 2 substansielt interessante variabler:
utenrikspolitisk rasjonale og holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt.
4. Koding av kontrollvariabler.
5. Kvantitativ analyse: Multivariat OLS-regresjon, multinomisk logistisk regresjon og Maximum Likelihood-basert flernivåanalyse.

²⁹ For å løse problemet har jeg undersøkt dette litt nærmere med Knut-Andreas Christophersen og selv i SPSS. Det står i hjelp-menyen at trekningen er en uavhengig rutine, og at prosenten bare kan være tilnærmet den spesifiserte prosenten. Jo mer er det enheter i datamatriksen desto blir trekningen tilnærmet til den spesifiserte prosenten.

³⁰ I tillegg til det som står oppført, gjennomførte jeg en pilotundersøkelse. I pilotstudien har jeg brukt enkel kvantitativ innholdsanalyse for å klarlegge korrelasjonsstrukturen mellom begreper som kan knyttes til et realistisk eller humanistisk rasjonale på den ene siden, og begreper som relaterer seg til bruk av våpenmakt på den andre siden. Hensikten med pilotstudien var å få et raskt overblikk over datamaterialet, for å finne ut hvorvidt det er grunnlag for å gå videre med grundigere analyser. Bruksøkonomi ble dermed prioritert over validitet i denne studien. Observasjonseenheter var tidsskriftsvolumer (66).

Tabell 1: Analysenivåer

STUDIE	OBSERVASJONSENHETER	N	ANALYSE	AV
Artikkelnivå	Artikler	719	Kvalit./Kvantit.	Holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt
Volumnivå	Tidsskriftvolumer	66	Kvalit./Kvantit.	

Etter å ha trukket ut observasjonsenhetene, var neste skritt å kode hver artikkel med hensyn på holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt og humanistisk/realistisk rasjonale. Kodingen ble, for den avhengige variabelens del, basert på kvalitative vurderinger, mens kvantitative kriterier ligger til grunn for den uavhengige variabelen. For å oppnå økt robusthet i analysen forsøkte jeg opprinnelig å lage en kvantitativ indeks også for den avhengige variabelen. Denne variabelen kuttet jeg imidlertid ut av to grunner: For det første viste den seg å ha store mangler med hensyn på validitet. For det andre kompliserte den fremstillingen unødig.

3.3.1 Avhengig variabel

Den avhengige variabelen er *holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt*.

Holdning til ekstraterritoriell, ikke-hjemlet, våpenmakt er et sammensatt begrep, som i hvert fall omfatter tre elementer:

- holdning til ikke-sanksjonert humanitær intervensjon
- holdning til forkjøpsangrep
- holdning til suverenitetsprinsippet som abstrakt verdi.

Selv om holdningen til disse tre elementene kan forventes å være svært høyt korrelert, er det likevel mulig å skille dem fra hverandre konseptuelt. Forkjøpsangrep, som i min definisjon omfatter preventive angrep, retter seg typisk mot en annen stats militære, og vil normalt være motivert av selvoppholdelse. Intervensjon vil ofte være rettet mot to innbyrdes stridende parter i den andre staten, og vil gjerne være motivert av et ønske om å hjelpe. Det er ikke nødvendigvis slik at en forfatters holdning til disse to elementene er identisk. Når det gjelder holdning til suverenitetsprinsippet som abstrakt verdi, vil den selvsagt ha stor overlapp med de to andre elementene,

men en kan tenke seg at en forfatter er sterkt opptatt av suverenitet *per se*, og samtidig vil være åpen for ikke-sanksjonert humanitær intervensjon i særskilte tilfeller. Ved å ta med det tredje elementet, mener jeg at jeg får et mer nyansert og mer valid uttrykk for den holdningen jeg ønsker å tallfeste.

Jeg konseptualiserer derfor denne variabelen som en holdningsindeks, der tre elementer inngår (Adcock & Collier, 2001: 532). Verdien til de enkelte ”indikatorer” fastsettes ved en kvalitativ vurdering av artiklens holdning til henholdsvis forkjøpsangrep, intervensjon og suverenitetsprinsippet. Indeksen har i hovedanalysen 13 potensielle verdier [-6,6], men jeg omkoder også variabelen til en tredelt diskret variabel. Den tredelte variabelen bruker jeg i supplerende analyser, basert på multinomisk logistisk regresjon.

”Holdning til ikke-sanksjonert militærmakt” - Kvalitativ indeks

I det følgende avsnittet redegjør jeg for operasjonaliseringene av den avhengige variabelen. Jeg vil benytte navnet ”kvalitativ indeks” for å betegne den variabelen som brukes i hovedanalysen, og ”trinomisk indeks” for å betegne den variabelen som brukes i den multinomiske analysen.

Kvalitativ indeks er satt sammen av tre separerte holdningsvariabler: a) Holdning til forkjøpskrig, b) Holdning til intervensjon og c) Holdning til suverenitetsprinsippet. Hver av disse variablene er inndelt i 5 kategorier med samme skala og med samme skalaretning fra -2 til 2. Verdiene er definert slik:

- 2: Klart konservativ/restriktiv holdning - artikkelen avviser konsekvent bruk av militærmakt utenom det som er hjemlet i FN-pakten i dag, og vil ikke endre folkeretten;
- 1: Moderat restriktiv holdning - artikkelen avviser bruk av militærmakt utenom det som er hjemlet i FN-pakten, men åpner for en revisjon av folkeretten kan være nødvendig. Så lenge folkeretten er slik den er, må den imidlertid respekteres;

-
- 0: Ingen holdning/balansert holdning - artikkelen enten handler om begrepene, men tar ikke stilling til disse eller dreier seg ikke om dette temaet;
 - -1: Moderat revisjonistisk holdning - forfatteren mener at adgangen til bruk av våpenmakt utenom det som i dag er hjemlet i FN-pakten er nødvendig, og åpner for at folkeretten tolkes mer liberalt, eller at man må akseptere enkelte brudd på folkeretten når det er nødvendig;
 - -2: Liberal holdning - forfatteren mener at folkeretten tillater maktbruk utover det som er hjemlet i FN-pakten, eller mener at så vel folkeretten som FN-pakten er irrelevant.

For at en artikkel skal klassifiseres som klart restriktiv (verdi ”2”) på indikatoren ”suverenitet,” må følgende kriterier være oppfylt: Artikkelen må vektlegge nasjonal suverenitet som prinsipp, og det må være tydelig at dette prinsippet også skal komme andre stater til gode. Forfatteren må på en eller annen måte vise at suverenitetsprinsippet er overordnet andre moralske imperativer.

Når det gjelder spørsmålet om forkjøpskrig, innebærer verdi ”2” at artikkelen må konkludere med at forkjøpskrig (herunder preventiv krig) generelt og individuelt ikke er legitimt.

Når det gjelder intervensjon, innebærer verdi ”2” at artikkelen stiller seg kritisk til historiske, pågående, planlagte eller hypotetiske intervensjoner *på prinsipielt grunnlag*. Et situasjonsbetinget argument er altså ikke tilstrekkelig til å sette verdi ”2”.

For at en artikkel skal klassifiseres som moderat restriktiv/konservativ (verdi ”1”), kreves det at artikkelen relaterer seg til spørsmål om henholdsvis suverenitet, forkjøpskrig og/eller intervensjon, og at argumentasjon og konklusjon går overveidende imot ikkesanksjonert bruk av våpenmakt. Argumentasjonen kan være prinsipiell, pragmatisk, eller en blanding. Dersom argumentasjonen er prinsipiell, må det være tydelig at forfatterens anliggende er å ”forandre for å bevare.” Artikler som er negative til en bestemt militær operasjon, eller som taler for å være restriktive på

generelt grunnlag, men som ikke oppfyller alle kriteriene for kode ”2”, faller i kategori ”1”.

Når det gjelder holdning til suverenitetsprinsippet, forutsetter verdi ”1” at man argumenterer for en streng etterlevelse av det så lenge folkeretten er slik den er. Det er imidlertid tillatt at artikkelen går inn for en ny vektlegging av enkeltmenneskers rettsstatus på bekostning av suverenitetsprinsippet, men bare dersom det samtidig poengteres at en revisjon må skje gjennom ”due procedure” (og ikke gjennom unilateral presedens).

Artikler som ikke omhandler militær maktbruk eller som har en inkonsistent, balansert eller utydelig konklusjon, klassifiseres som ”0”.

Kode ”-1” tilegnes artikler som argumenterer for at gjeldende folkerett bør tolkes liberalt, eller at suverenitetsprinsippet bør underordnes andre viktige hensyn. Også artikler som går inn for en eksplisitt endring av folkeretten slik at internasjonale organisasjoner eller enkeltstater får større muligheter til å gripe inn overfor andre stater med militære midler, faller i denne kategorien – så lenge argumentasjonen er overveiende pragmatisk.

Kode ”-2” tilegnes artikler som argumenterer prinsipielt for at enkeltstater og/eller internasjonale organisasjoner kan benytte våpenmakt mot en annen stats territorium eller fartøyer/fly i nøytralt farvann/luftrom, uten gyldig FN-sanksjon, og uten at den andre staten har gjort seg skyldig i *casus belli*. Argumentasjonen kan enten ta form av at folkeretten er underordnet nasjonale interesser, at folkeretten selv tillater våpenbruk, eller at folkeretten er irrelevant. Når det gjelder suverenitetsprinsippet, må artikkelen enten tolke dette ”vatteliansk,” eller argumentere prinsipielt for at det er avleggs/irrelevant.

For at leseren skal få et bilde av de kodingsutfordringene jeg har stått overfor og den praksisen jeg har lagt meg på, kan det være greit med noen eksempler:

- Verdi ”2” – Som eksempel på denne verdien bruker jeg artikkelen av John Hillen ”Picking Up U.N. Peacekeeping's Pieces: Knowing When to Say When” i *Foreign Affairs* (Volum 77, nr. 4; 1998). I denne artikkelen kritiserer Hillen både forfatterne til to bøker³¹ og en del amerikanske embetspersoner for å presse USA til å handle utenfor FN-charteret:

“But even though many American officials were philosophically amenable to that goal, they chose to propel the United Nations into uncharted waters more out of political expediency than as a carefully crafted approach to collective security” (Hillen, 1998).

Ifølge ham prøvde både den konservative Bush-administrasjonen og de liberale Clinton-administrasjonene (spesielt den første) å gjøre FN til et redskap for en mer aktivistisk amerikansk utenrikspolitikk. Dette innebar at FN dels skulle gi legitimitet til amerikanske operasjoner, dels komme inn med fredsbevarende styrker i etterkant for å stabilisere det nye status quo. Hillens kroneksempel er USAs håndtering av krisen i Somalia. Sikkerhetsrådet godkjente der bruk av militærmakt, men USA foretrakk å operere på siden av mandatet, og satte dermed de lett bevæpnede og ikke fullt deployerte FN-styrkene i en uholdbar situasjon:

“The United States further complicated the new mission by leading an aggressive campaign of disarmament capped by the deployment of a special operations task force to lead a manhunt for the Somali faction leader General Mohammed Farah Aidid. That task force, not under U.N. command, came to disaster on October 3 in the fateful street battles of Mogadishu” (Ibid. s. 101).

Hillen skriver videre at FN i sin fredsbevarende rolle kan avansere på andre måter enn ved å utvide adgangen til bruk av våpenmakt. Alt i alt mener jeg Hillen uttrykker en tydelig og prinsipiell skepsis til tanken om å gjøre FN til et haleheng for USAs intervensjonisme. Jeg koder derfor variabelen *Intervention* ”2”.

Når det gjelder variabelen *Sovereignty*, skriver Hillen følgende:

“Moreover, an unchanging bottom line of sorts limits the United Nations' competent management of serious multinational military missions. The powers of sovereignty that the U.N. Charter concedes to

³¹ De to bøkene er “*Peacekeeping and Peacemaking: Towards Effective Intervention in Post-Cold War Conflicts*” som ble skrevet av Tom Woodhouse, Robert Bruce, and Malcolm Dando og “*Policing the New World Disorder: Peace Operations and Public Security*” skrevet av Robert B. Oakley, Michael J. Dziedzic, and Eliot M. Goldberg.

member states are necessary for creating the institutions, structures, and procedures needed to manage dynamic military operations” (Ibid.).

FNs kompetanse avgrenses altså av statenes suverenitet i post-Vatteliensk forstand. Dette innebærer at Sikkerhetsrådet ikke fritt kan definere folkeretten i liberal retning, men må ta hensyn til at FNs eget mandat er fundert på prinsippet om statenes rett til ikke-intervensjon. Ved å argumentere slik mener jeg at Hillen setter opp statssuverenitet som overordnet prinsipp, og jeg koder derfor variabelen *Sovereignty* med verdi ”2.”

Til slutt argumenterer Hillen for at istedenfor å presse FN til å akseptere misjoner som organisasjonen ikke er ment for, er det bedre å handle innenfor FN-charteret:

”Rather, constructive observers will recognize that, new Security Council consensus or not, the international security system has some natural currents that do not easily change. Working within these currents is eminently more productive than bucking them, failing, blaming those least responsible, and gearing up to try again”.

Siden FN-charteret definerer forkjøpskrig som illegal og Hillen så tydelig argumenterer for at det er best å arbeide innenfor charterets ”ånd og bokstav,” koder jeg også *Preventive* med verdi ”2”.

- Verdi ”1” – Her bruker jeg artikkelen til Carsten Stahn “Enforcement of the Collective Will after Iraq” fra *The American Journal of International Law* (Volum 97, nr. 4; 2003). Teksten går på at ”koalisjonen av villiges” invasjon av Irak var en seriøs utfordring for FN-paktens kollektive sikkerhetssystem, og at FNs sikkerhetsråd fortsatt er en legitim autoritet når det gjelder håndhevelse av maktbruk i internasjonale anliggender. Stahn sier det slik:

“More troublesome is the change in the role of the Security Council. The case of Iraq has inflicted a serious blow on the centralized enforcement system of the Charter. The old dogma that the Council alone is entitled to interpret and enforce its will was openly challenged by the action of the coalition. This development is deplorable because the collective security system remains the most widely recognized and legitimate mechanism for the conduct of enforcement action” (Stahn, 2003: 822ff).

På den annen side argumenterer Stahn for at en reform av FNs kollektive sikkerhetssystem er nødvendig på lang sikt. Han skriver at meningen med artikkelen er blant annet:

”Third, it defends the position that where new challenges arise, they correspond in fact to long-standing or legitimate calls for reform of the collective security system” (Ibid. s. 805).

Likevel argumenterer han for at FNs sikkerhetsråd fortsatt bør være det sentrale beslutningsorganet når spørsmålet om bruk av våpenmakt blir reist:

“It is urgently needed – perhaps more urgently than ever – both before and after launching of interventions to enforce the collective will” (Ibid. s. 823).

Stahn argumenterer altså for at forandringene er *nødvendige for å bevare* sikkerhetsrådets posisjon. På den annen side gir han at de som var skeptiske til Irak-invasjonen rett, siden masseødeleggelsesvåpen aldri ble funnet, og Irak dermed ikke utgjorde noen direkte trussel mot USAs sikkerhet. ”Preventive self-defence” kunne med andre ord ikke påberopes i dette tilfellet. Det Stahn ikke er tydelig på, er hvorvidt preventiv forkjøpskrig ville være legitim dersom det faktisk fantes masseødeleggelsesvåpen i Irak. Alt i alt mener jeg det er riktig å betrakte Stahn som konservativ, men ikke utpreget prinsipiell. Dette fikk meg til å sette verdien ”1” både på variabelen *Preventive* og *Intervention*.

Når det gjelder suverenitetsprinsippet bruker Stahn Kosovo-intervensjonen som eksempel på kollektiv bruk av militærmakt uten forutgående autorisasjon av Sikkerhetsrådet. Han skriver at denne intervensjonen...

“[...] moved the negative attitude toward the Council's monopoly over the use of force from the realm of exceptionalism to that of a systemic critique by encouraging the acceptability and implementation of a doctrine that places humanitarian objectives over Charter formalism” (Ibid. s. 811ff).

Siden Stahn forholder seg kritisk for at humanitære målsetninger får forrang framfor statens suverenitet, men samtidig er åpen for en moderat revisjon av FNs kollektive sikkerhetssystem, koder jeg også *Sovereignty* med verdi ”1”.

- Verdi ”0” – Denne verdien tilkjennes artikler som enten ikke har noe med problemstillingen å gjøre, er balanserte med hensyn på holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt, eller som har en så utydelig konklusjon at den er vanskelig å plassere. Et eksempel på en artikkel som behandler tematikken, men som ikke tar stilling kan være John Mueller (2006) ”Is There Still a Terrorist Threat?” i *Foreign Affairs* (Volum 85, nr. 5; 2006). Forfatteren drøfter mulighet

for et nytt terrorangrep i USA og andre steder som utpeker seg som sannsynlige mål. Han ser på forskjellige aspekter og konsekvenser av terrorisme og mulige reaksjoner på denne trusselen. På den ene siden skriver han at selv om 11/9-terrorangrepet var et tegn på al Qaedas desperasjon, isolasjon, fragmentering og tilbakegang, demonstrerer disse angrepene at:

”al Qaeda – or at least 19 of its members – still possessed some fight. And none of this is to deny that more terrorist attacks on the United States are still possible” (Mueller, 2006: 8).

På den andre siden skriver han at...

”The massive and expensive homeland security apparatus erected since 9/11 may be persecuting some, spying on many, inconveniencing most, and taxing all to defend the United States against an enemy that scarcely exist” (Ibid. s. 8).

Selv om artikkelen klart relaterer seg til spørsmålet om ekstraterritoriell bruk av våpenmakt, er det etter min mening vanskelig å si om artikkelen er for eller imot forkjøpsangrep/intervensjon. Siden noe klart argument ikke avtegner seg, har jeg satt verdi ”0.”³²

- Verdi ”-1” – Et eksempel på en artikkel som er kodet “-1” på ”holdning til suverenitetsprinsippet,” kan være følgende artikkel av John H. Jackson (2003): ”Sovereignty-Modern: A New Approach to an Outdated Concept” i *The American Journal of International Law* (Volum 97, nr. 4; 2003). Jackson argumenterer for at det gamle, post-westfalske, suverenitetsprinsippet er utdatert og at det bør endres. Videre argumenterer han at det finnes stater som kan være trussel mot verdenssamfunnet og at disse ikke kan skjule seg bak suverenitetsprinsippet. Likevel er det tydelig at suverenitetsprinsippet bør revideres på en ordnet måte, og ikke ved at sterke stater setter presedens gjennom maktbruk. Jackson (2003: 790) skriver:

³² Eksempler på irrelevante artikler er vel strengt tatt overflødige, men for ordens skyld kan jeg nevne artikkelen av Joel Lieske (1989): ”The Political Dynamics of Urban Voting Behavior” i *American Journal of Political Science* (Volum 33, nr. 1; 1989). Artikkelen dreier seg om et helt annet tema.

“Sovereignty is deeply interwoven into the fabric of international law, and to abandon, wholesale, the concept of "sovereignty" requires very serious thought about a substitute that could efficiently fill the gaps left by its absence.”

Det er mulig å lese Jackson som en forkjemper for økt multilateralisme, med brodd ”aggressorer.” Jeg mener likevel Jacksons anliggende er økt overstatlighet, og økt adgang til prevensjon/intervensjon. Jackson (2003) er tydelig på at proaktiv maktbruk overfor stater som utgjør en trussel mot verdensfreden kan forsvares. Han argumenterer videre for at etter en del grove feil ble gjort av FN i forbindelse med håndteringen av krisene i Bosnia, Somalia, Rwanda og Kosovo, og gir uttrykk for at verdenssamfunnet burde ha agert raskere og mer konsekvent. Som belegg bruker han Kofi Annans introduksjon i hans årsberetning til FNs Generalforsamling i 1999:

"our post-war institutions were built for an inter-national world, but we now live in a global world ... A global era requires global engagement ... If States bent on criminal behavior know that frontiers are not the absolute defense; if they know that the Security Council will take action to halt crimes against humanity, then they will not embark on such a course of action in expectation of sovereign impunity." (Ibid. s. 787).

Disse argumentene fikk meg til å sette verdien ”-1” for variablene *Intervention* og *Sovereignty*. Artikkelen fikk verdi ”0” på *Preventive*, fordi jeg mener at Jackson utelukkende går inn for multilaterale, FN-sanksjonerte *forkjøpsangrep* - og slike synes å falle inn under Sikkerhetsrådets mandat i artikkel 39-42 i FN-pakten.

- Verdi ”-2” - Eksempelet på verdi 1 finner jeg i artikkelen av Michael J. Glennon (2003): ”Why the Security Council Failed” i *Foreign Affairs* (Volum 82, nr. 3; 2003). Forfatteren argumenterer sterkt for at Sikkerhetsrådet er ineffektivt i mange krisesituasjoner og at et nytt folkerettslig paradigme er påkrevet:

”Yet legalists must be hard-headed about the possibility of devising a new institutional framework anytime soon to replace the battered structure of the Security Council. The forces that led to the council’s undoing will not disappear. Neither a triumphant nor a chastened United States will have sufficient incentive to resubmit to old constraints in new context” (Glennon, 2003: 35).

Når det gjelder holdning til intervensjon argumenterer han for at bruk av makt var et bedre alternativ enn diplomati i møte med tyranner, fra Milosevic til Hitler (Ibid. s. 34). I følgende utsnitt går argumentasjonen for intervensjon hånd i hånd med en relativisering av suverenitetsprinsippet:

”... if Yugoslavia truly enjoyed a right to nonintervention equal to that of every other state, its citizens would have been denied human rights equal to those of individuals of in other states, because their human rights could be vindicated only by intervention” (Ibid. s. 33).

Denne argumentasjonen er prinsipiell, og jeg synes den er sterk nok til å kode variablene *Sovereignty* og *Intervention* ”-2”.

På variabelen ”holdning til forkjøpsangrep” koder jeg imidlertid denne artikkelen ”0”. Forfatteren argumenter både for og mot angrepet på Irak i 2003, men tar etter min oppfatning ikke eksplisitt stilling til verken dette angrepet eller forkjøpsangrep generelt.

Validitet

Begrepsvaliditet³³ knytter seg til operasjonalisering av begreper – det vil si hvorvidt våre observerbare variabler måler det abstrakte begrepet de er ment å måle - og kun det.

”Valid measurement is achieved when scores ... meaningfully capture the ideas contained in the corresponding concept” (Adcock, 2001: 530).

Eksemplene ovenfor demonstrerer en del av utfordringene. Det har til tider vært vanskelig å skille mellom prinsipielle og pragmatiske argumenter. Likeledes har det ofte vært vanskelig å skille mellom kategori ”-1” og kategori ”1.” Jeg står også i fare for å blande sammen argumenter inspirert av politisk realisme med argumentasjon mot intervensjon. I ytterste konsekvens innebærer dette en fare for at designet er tautologisk.

I begynnelsen av avsnitt 3.3.1 ovenfor argumenterte jeg for at holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt kan relateres til tre aspekter, nemlig forkjøpskrig (inkludert preventiv krig), intervensjon og suverenitetsprinsippet som abstrakt verdi. Alle de tre aspektene er forsøkt ivaretatt i den kvalitative indeksen. Spørsmålet er da for det første om de tre indikatorene fanger opp alle relevante aspekter ved begrepet

³³ Min terminologi svarer her til den praksis Knut-Andreas Christophersen benytter. Ottar Hellevik (2002, s. 51f) foretrekker termen ”definisjonsmessig validitet,” og reserverer termen ”begrepsvaliditet” til det Adcock og Collier (2001:542) omtaler under overskriften ”Nomological/Construct Validation.”

”holdning til ikkesanksjonert bruk av våpenmakt.” For det andre er spørsmålet om de tre indikatorene fanger opp andre bakenforliggende konsepter, som ikke omfattes av begrepet ”holdning til ikkesanksjonert bruk av våpenmakt.”

Når det gjelder det første spørsmålet, har jeg ikke funnet grunnlag for å ta inn ytterligere aspekter. Det er ikke godt å si hva som skulle bidra til å gjøre målet for ”holdning til ikke-sanksjonert våpenbruk” mer fullstendig uten samtidig å introdusere fremmedelementer. Særlig problematisk ville det som nevnt være hvis jeg forsøkte å ta inn motivasjon i operasjonaliseringen av den avhengige variabelen, fordi dette lett ville gjøre prosjektet tautologisk.

Når det gjelder det andre spørsmålet, om jeg kan tenkes å måle andre ting enn det jeg ønsker, er dette vanskelig å besvare. Det er klart at mange faktorer virker inn på hvorfor den enkelte forfatter velger å skrive det han eller hun gjør. Likeledes kan det være elementer ved review-prosessen som medfører en form for sensur. Framfor alt kan mange uvedkommende faktorer virke inn på min koding. Stikkordet er uansett ”systematisk.” Tilfeldige målefeil vil i det lange løp oppveie hverandre og vil i verste fall føre til en underestimering av sammenhengene (type II-feil) (Adcock & Collier, 2001: 531f). I så måte er det ikke nødvendigvis så problematisk at jeg synes en del av artiklene har vært *vanskelige* å kode. Derimot er det et problem hvis jeg har en tendens til å kode artikler som kjennetegnes av et utenforliggende aspekt systematisk i retning av én verdi. Jeg kan for eksempel ikke utelukke at pasifisme kan bli mistolket som negativ holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt. Men heller ikke det trenger være noe problem, så lenge pasifisme ikke samtidig er korrelert med en av de andre variablene i analysen.

Adcock & Collier (2001) viser i sin klassiske artikkel ”Measurement Validity: A Shared Standard for Qualitative and Quantitative Research” at validitetsvurderinger har både en deduktiv og en induktiv fase. Definisjonsmessig validitet knytter seg til den deduktive utledningen av indikatorer fra det bakenforliggende begrepet. Den induktive fasen går ut på å sammenlikne observerte scorer på indikatorene med

forventninger man har til fordelingen. Dersom avviket er for stort, bør man enten revidere indikatorene eller omdefinere det systematiserte begrepet man ønsker å måle.

Et vanlig verktøy i den induktive fasen, er faktoranalyse. Jeg gjennomførte en principal component-analyse, og fant følgende:

Kun én komponent har eigenvalue >1 , og alle de tre indikatorene lader høyt på kun denne éne faktoren. Faktorladningene til alle de tre indikatorene er over 0,70. Keyser-Meyer-Olkin-testen gir $KMO = .717$. Dette innebærer at indikatorenes korrelasjonsmatrise i utgangspunktet egner seg for faktoranalyse (Christophersen, 2006: 234).

Er noen av indikatorene overflødige? Det kan være tilfelle hvis korrelasjonene mellom indikatorene er svært høy. Slik vi ser av korrelasjonsmatrisen nedenfor, er korrelasjonene moderat høye, men på ingen måte så høye at de skulle tilsi en utelukkelse av noen enkelt indikator.

Tabell 2: Korrelasjonsmatrise for indikatorene til *kvalitativ indeks*.

	Intervensjon	Forkjøpskrig	Suverenitet
Intervensjon	1		
Forkjøpskrig	0,67	1	
Suverenitet	0,62	0,58	1

Alt i alt mener jeg validiteten til *kvalitativ indeks* må vurderes som tilfredsstillende.

Reliabilitet

Jeg har lest artiklene to ganger og registrerte holdningen hver gang. Korreksjonen mellom de to registreringene var under 3,6 % (26 artikler). Jeg hadde ikke mulighet å bruke en annen koder (kostbart og tidskrevende) for å sammenlikne resultater og dermed øke reliabiliteten. Jeg kan ikke utelukke at det oppstår en del subjektivitet i mine vurderinger, og at det er et innslag av tilfeldighet med hensyn på hvilken verdi

jeg ender opp med. Mitt morsmål er serbisk, ikke engelsk. Likevel mener jeg at reliabiliteten på den avhengige variabelen er tilfredsstillende³⁴.

Trinomisk indeks (Tredelt diskret variabel for multinomisk logistisk regresjon)

OLS-regresjon forutsetter kontinuerlige variable på intervallnivå. Det er åpenbart at dette kravet, strengt fortolket, ikke er oppfylt i mitt prosjekt. Det er for eksempel ikke dekning for å si at avstanden mellom verdi "0" og verdi "1" er lik avstanden mellom verdi "1" og verdi "2." Derfor kan det synes på sin plass å supplere hovedanalysen med en analyse som er legitim for avhengige variabler på nominalnivå (Eikemo & Clausen, 2007: 147). Multinomisk logistisk regresjon er en slik analyseform. For å gjennomføre denne analysen, omkodet jeg den kvalitative indeksen slik at jeg fikk 3 verdier:

- Verdi "1": Restriktiv holdning
- Verdi "0": Balansert/Ingen holdning
- Verdi "-1": Liberal holdning

De tre opprinnelige variablene "holdning til forkjøpsangrep," "holdning til intervensjon," og "holdning til suverenitetsprinsippet" ble omkodet slik at verdien "-2" ble til "-1," verdien "2" ble til "1", og verdiene "-1," "1" og "0" ble til "0."

De 3 nye trinomiske variablene ble slått sammen i en ny indeks som igjen ble omkodet slik at alle positive verdier ble til "1", alle negative verdier til "-1" mens "0" beholdt sin opprinnelige verdi. Som referansekategori valgte jeg verdien "0".

Validitet

Også denne variabelen er ment å måle holdning til ikke-hjemlet bruk av våpenmakt. Siden denne variabelen er en transformasjon av den kvalitative indeksen, vil en del av de samme innvendingene gjøre seg gjeldende i dette tilfellet. På den annen side kan grovere kategorier avhjelpe en del av de problemene som knytter seg til

³⁴ Jeg har fått en Cronbach's alpha på .83 for disse tre indikatorene, noe som viser en god indre konsistens.

nyanseforskjeller. Problemet med å redusere antallet verdier er at man mister en del informasjon. På den annen side kan det hevdes at dersom det er mest riktig å betrakte holdning til bruk av våpenmakt som en naturlig trikotomi, vil den tredelte variabelen kunne sies å være mer valid enn den 5-delte skalaen. Her vil det selvsagt være innvendinger knyttet til det faktum at jeg slår sammen de tre midtkategoriene, snarere enn å slå sammen sterkt og svakt liberale på den ene siden og sterkt og svakt restriktive på den andre siden. Når jeg har valgt å gjøre det slik, er det på basis av erfaringen av at nettopp kategoriene ”moderat restriktiv” (”1”) og ”moderat liberal” (”-1”) har vært vanskelige å skille fra hverandre. I begge tilfeller tillates det at artikkelen åpner for en revisjon av dagens kollektive sikkerhetsregime eller en mer liberal tolkning av folkeretten.³⁵ I begge tilfeller forutsettes argumentasjonen å være overveiende pragmatisk. Å skille dem som motstrebende innser at en endring kan være påkrevet fra dem som ser på dagens situasjon som en mulighet, kan være vanskelig. Jeg mener derfor at den omkodingen jeg har valgt er den mest hensiktsmessige.

Reliabilitet

Jeg regner med at reliabiliteten på denne variabelen er tilfredsstillende. Det viktigste nye elementet i forbindelse med den trinomiske variabelen knytter seg til tilfeldigheter ved den opprinnelige kodingen, der det kan ha vært usikkerhet om en burde plassere artikkelen i en ”sterk” eller ”moderat” gruppe. Slike tilfeldigheter får større konsekvenser når variabelen er mer grovkornet. Imidlertid vil det, så lenge det er tale om tilfeldigheter (og det er det per definisjon så lenge vi snakker om reliabilitet), være slik at en feilkoding i én retning kan forventes oppveid av en feilkoding i motsatt retning. En noe øket fare for å begå type II-feil, er ikke noe stort problem.

³⁵ Jf. avsnittet ”Holdning til ikke-sanksjonert militærmakt” - Kvalitativ indeks’ ovenfor.

Et annet tilleggsmoment ved den trinomiske indeksen er faren for at nye målefeil kan oppstå i forbindelse med omkodningen. Variablene er imidlertid omkodet maskinelt ved hjelp av en standard SPSS-prosedyre. Jeg regner dette som et ikke-problem.

3.3.2 Sentral uavhengig variabel: Utenrikspolitisk rasjonale

Den sentrale uavhengige variabelen i denne studien er ”utenrikspolitisk rasjonale,” forstått som en skala der ”humanisme” utgjør den ene polen, og ”politisk realisme” utgjør den andre polen. Variabelen er en additiv indeks, som er slått sammen av i alt 10 indikatorer, hvorav 5 indikerer ”humanistisk rasjonale” og 5 indikerer ”realistisk rasjonale.” Verdiene til indikatorene tilsvarer (litt forenklet) antall ganger bestemte ord og uttrykk forekommer i teksten. Skjematisk kan det fremstilles slik:

Tabell 3: Indikatorene som operasjonaliserer humanistisk/realistisk rasjonale

Utenrikspolitisk rasjonale	Humanistisk rasjonale	Human rights	Norms	EtMoral ³⁶	Suffer	Legitim
	Realistisk rasjonale	Interest	Threat	Power	Rational	Capability

Jeg beskriver nedenfor kort hvordan jeg gikk fram for å tilpasse disse indikatorene til analysen. Det første skrittet var å standardisere hver enkelt variabel ved hjelp av SPSS. Standardisering innebærer at variablene sentreres og at de sentrerte verdiene deretter deles på variabelens standardavvik (Christophersen, 2006: 107). Hensikten med standardiseringen var å veie opp for at enkelte ord er vanligere i bruk enn andre. Dette kunne true indeksens balanse, og ved å dele på standardavviket, kontrollerte jeg på en enkel måte for ordenes ”vanlighet.” Deretter ble de standardiserte verdiene til indikatorene ”Human rights,” ”Norms,” ”EtMoral,” ”Suffer,” og ”Legitim” slått sammen i en uveid additiv indeks for ”Humanistisk rasjonale.” Standardiserte verdiene til indikatorene ”Interest,” ”Threat,” ”Power,” ”Rational,” og ”Capability” ble slått sammen til en uveid additiv indeks for ”Realistisk rasjonale.” Deretter ble hovedindeksen ”Utenrikspolitisk rasjonale” opprettet ved at verdiene til variabelen

³⁶Indikatoren ”EtMoral” reflekterer forekomsten av både ordene ”ethic”, ”ethical” og ”moral”.

”Realistisk rasjonale” ble trukket fra verdiene til ”Humanistisk rasjonale.” Det medfører at negative tall på indeksen ”Utenrikspolitisk rasjonale” indikerer et overveiende realistisk rasjonale, mens positive tall indikerer et overveiende humanistisk rasjonale.

Dette var imidlertid ikke tilstrekkelig for å gjennomføre en flernivåanalyse. Det vesentlige grepet i flernivåanalyse er at man skiller forklart varians i to komponenter: ”within-group variance” og ”between-group variance” (Snijders, & Bosker, 1999: 13ff; 52ff; Eikemo & Clausen 2007: 173ff). ”Within-group variance” svarer til varians som forklares av forskjeller *mellom individer innenfor samme gruppe*, eller mer generelt: observasjonseenheter innenfor samme analyseenhet. ”Between-group variance” svarer til varians som forklares ved forskjeller *mellom gruppene* (analyseenhetene). Rent teknisk oppnår en dette ved å aggregere de relevante uavhengige variablene på gruppe, slik at gruppens gjennomsnitt på den opprinnelige variabelen gjøres til en felles verdi for hele gruppen på en ny kontrollvariabel. Det betyr at dersom gjennomsnittlig plassering på humanisme-realismeskalaen for artikler i volum 54 av Foreign Affairs er ”0,” så vil alle artikler i dette volumet få verdien ”0” på den aggregerte kontrollvariabelen. Nedenfor vil jeg markere slike ”gruppenivå-variabler” ved å legge til en ”underscore” og ordet ”mean” til det opprinnelige variabelnavnet.

Eksempel:	Opprinnelig variabel	Gruppenivå-variabel
	<i>StandHumReal</i>	<i>StandHumReal_mean</i>

Variabelen *StandHumReal_mean* er altså et uttrykk for artiklenes gjennomsnittlige plassering langs humanisme-realisme-skalaen innenfor ett og samme tidsskrift.

Gruppenivå-variabelen kan benyttes som vanlig kontrollvariabel sammen med enten den opprinnelige variabelen, eller sammen med en ”avviksvariabel” som representerer differansen mellom den opprinnelige variabelen og ”*StandHumReal_mean*.” Sistnevnte løsning gir mer umiddelbart tolkbare resultater

(er litt enklere å bruke til prediksjon), og jeg velger derfor å bruke variablene ”StandHumReal_mean” og ”StandHumRealAvvik.”

Definisjon av StandHumRealAvvik:

$$\text{StandHumRealAvvik} = \text{StandHumReal} - \text{StandHumReal_mean}$$

Når en tolker effekten av disse variablene, vil gruppenivå-variabelen si noe om hvorvidt *volumer* som er gjennomgående mer humanistiske enn andre også er mer ”krigerske” enn andre. Avviks-variabelen vil på den annen side si noe om hvorvidt de *relativt* humanistiske artiklene innenfor hvert tidsskriftvolum også er systematisk mer ”krigerske” enn andre artikler – eller omvendt.

Som jeg var inne på i avsnitt 4.1, kan det tenkes at det er en kurvilineær sammenheng mellom utenrikspolitisk rasjonale (humanisme-realisme) og holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt. En slik kurvilineær sammenheng ville innebære at typiske realister og typiske humanister har en nokså lik holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt, men at de samtidig skiller seg markert fra dem som har et mer pragmatisk eller blandet utenrikspolitisk rasjonale. Hypoteser om kurvilinearitet undersøkes vanligvis ved at man kvadrerer den opprinnelige uavhengige variabelen, og lager en ny variabel som så legges til regresjonsmodellen. I flernivåanalyser kompliseres dette litt, og for å undersøke hypotesen om kurvilinearitet, gjennomførte jeg ytterligere tre omkodinger av variabelen StandHumReal.

Variabelen ”StandHumRealSquare” ble dannet slik:

$$\text{StandHumRealSquare} = \text{StandHumReal} * \text{StandHumReal}.$$

StandHumRealSquare kan tolkes som et uttrykk for ”ideologiseringsgrad,” slik at pragmatikere på humanisme-realisme-skalaen har lav verdi på den nye variabelen, mens prinsippfaste talspersoner for enten politisk realisme eller humanisme har høy verdi.

Gruppenivåvariabelen ”StandHumRealSquare_mean” ble dannet slik:

StandHumRealSquare_mean = aggregert verdi av StandHumRealSquare innenfor hvert tidsskrift.

Gruppenivå-variabelen "StandHumRealSquare_mean kan tolkes som et uttrykk for gjennomsnittlig "ideologiseringsgrad" innenfor det enkelte tidsskrift.

Avviksvariabelen "StandHumRealSquareAvvik" ble dannet slik:

$$\text{StandHumRealSquareAvvik} = \text{StandHumRealSquare} - \text{StandHumRealSquare_mean}$$

Avviksvariabelen "StandHumRealSquareAvvik" er altså et uttrykk for artiklenes relative ideologiseringsgrad innenfor det enkelte tidsskriftvolum.

For oversiktens skyld, kan variablene framstilles slik:

Tabell 4: Analysenivåer med variabler

	Utenrikspolitisk rasjonale (humanisme-realisme)	Ideologiseringsgrad
Artikkelnivå	StandHumRealAvvik	StandHumRealSquareAvvik
Volumnivå	StandHumReal_mean	StandHumRealSquare_mean

Validitet

Selv om indeksen *StandHumReal* ble opprettet ved "ordtelling," og ikke ved en nærlesning av argumentasjonen, mener jeg den er velegnet til å måle hvorvidt en artikkel er preget av et realistisk eller et humanistisk rasjonale. Grunnen er at humanister og politiske realister gjerne bruker et distinkt vokabular i sin argumentasjon. Akkurat som hyppig bruk av ord som "produksjonskrefter" og "overbygning" indikerer at man har med en marxist å gjøre, indikerer "kapabiliteter" og "rasjonell aktør" (i en internasjonal politikk-kontekst) at man har med en politisk realist å gjøre. Det er selvsagt mulig at enkelte artikler benytter et "realistisk språk" for å kritisere den politiske realismen, men dette vil være unntaksvis, og det virker sannsynlig at slike artikler, i den grad de er motivert av et humanistisk rasjonale, også vil inneholde mange humanistiske "cues." Når det er sagt, var det vanskeligere å velge ut indikatorer enn det jeg hadde regnet med på forhånd. Svært mange ord kan

passee inn i både et humanistisk og et realistisk rasjonale. De ordene som står igjen mener jeg likevel skiller klart mellom de to typene rasjonale.

Jeg gjennomførte en faktoranalyse for de ti indikatorene, og fikk tre faktorer med eigenvalue >1. Ideelt sett hadde jeg håpet at kun én dimensjon skulle avtegne seg.³⁷ Imidlertid er det klart at de begrepene jeg bruker ikke bare knytter an til internasjonal politikk, og så vel realisme som humanisme er flerfasetterte begreper. Én tenkelig dimensjon kan være unilateralisme/multilateralisme, en annen kan være legalisme, og en tredje kan være egoisme-altruisme. Siden jeg mener en vesentlig del av rasjonalene ville tas bort dersom jeg fjernet én eller flere indikatorer, lar jeg alle stå.

Reliabilitet

Siden jeg har brukt dataprogrammer for å telle forekomsten av ord, må reliabiliteten forutsettes å være høy. Det kan knytte seg problemer til det faktum at jeg registrerer ordstammer, uten at viktige prefiks og suffiks blir tatt hensyn til. ”Immoral” er for eksempel noe annet enn ”moral.” På den annen side, vil begge disse ordene indikere en oppfatning av etikk, og det er ikke gitt at ”immoral” ikke bør telles med. For å sikre best mulig relevans, gikk jeg nøye gjennom resultatene jeg hadde fått ved ordsøking, og utelukket alle ord med ”gal” betydning eller konnotasjon.³⁸ I denne prosessen kan selvsagt tilfeldigheter ha medført enkelte feilkodinger. Jeg mener imidlertid at operasjonen som sådan har styrket indikatorenes reliabilitet.

3.3.3 Kontrollvariabler

Den generelle hensikten med kontrollvariablene i analysen er å hindre type 1-feil som følge av spuriøsitet. Sagt mer forståelig: jeg ønsker å sikre at de ulike humanisme-

³⁷ Helland-Hansen (2004:25f;99) viser for eksempel hvordan en rekke dikotomier faller sammen rundt én enkelt dimensjon som han kaller humanisme-realisme.

³⁸ Et eksempel kan være ordet ”morale” som dukker opp når man søker på ”moral.” På internettsiden *Your Dictionary* defineres ordet ”moral” slik: ”moral implies conformity with generally accepted standards of goodness or rightness in conduct or character, sometimes, specif., in sexual conduct.” Ordet ”morale” defineres på den annen side som ”moral or mental condition with respect to courage, discipline, confidence, enthusiasm, willingness to endure hardship, etc. within a group, in relation to a group, or within an individual” (<http://www.yourdictionary.com/morale>).

realisme-variablene ikke tilskrives overdreven viktighet som et resultat av at bakenforliggende variabler ikke tas hensyn til. Den generelle hensikten med kontrollvariablene i analysen er å hindre type 1-feil som følge av spuriøsitet. Sagt mer forståelig: jeg ønsker å sikre at de ulike humanisme-realisme-variablene ikke tilskrives overdreven viktighet som et resultat av at bakenforliggende variabler ikke tas hensyn til. Dersom slike bakenforliggende variabler påvirker den avhengige og den uavhengige variabelen parallelt eller omvendt, vil den avhengige og den uavhengige variabelen samvariere, og det er en fare for at denne samvariasjonen mistolkes som kausalitet (Hellevik, 2002).

Merk at ikke alle kontrollvariablene inngår i alle analysene. Hvilke variabler som inngår i den enkelte analyse, fremgår av den enkelte tabell i empirikapittelet.

”Årgang0Cent”

Variabelen ”Årgang0Cent” indikerer hvilket år den enkelte artikkel er utgitt.

”Årgang0Cent” er kodet ”0” for år 1993, og stiger med ett heltall for hvert år fram til år 2006. Variabelen antar negative verdier for år før 1993, slik at år 1980 har verdien ”-13.” Hensikten med denne variabelen er å måle om det kan spores en lineær endring i den avhengige variabelen over tid.

”Årgang0CentSquare”

Verdiene til variabelen ”Årgang0CentSquare” er definert som kvadratet av verdiene til variabelen ”Årgang0Cent”. Hensikten med denne variabelen er å avdekke variasjoner på den avhengige variabelen over tid, som ikke er lineære, men paraboliske.

”Cold War”

Hensikten med variabelen ”Cold War” er dels å finne ut om ”Holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt” har endret seg etter den kalde krigens slutt, dels å sørge for at en slik endring ikke feilaktig tilskrives en parallell ”humanisering” av utenrikspolitisk rasjonale. ”Cold War” ble kodet ”0” i alle år fra 1980 til 1990 og ”1” i perioden 1991 til 2006. Jeg har valgt å bruke året 1990 som skille. Det er ikke så

godt å tidfeste nøyaktig når den kalde krigen sluttet. Året 1990 faller midt mellom Berlinmurens fall og Warszawa-paktens oppløsning.³⁹

”AuthorFromWest”

Formålet med denne variabelen er, ved siden av statistisk kontroll, å avdekke om det finnes forskjeller i holdningen til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt mellom forfatterne med vestlig bakgrunn og forfatterne fra resten av verden. Variabelen ble kodet med utgangspunkt i forfatterens ansettelsessted. Hvis forfatteren på det tidspunktet artikkelen ble utgitt var ansatt i en organisasjon som politisk og geografisk hører under vestlig tradisjon (Nord Amerika og Europa), fikk den verdi ”1.” Dersom artikkelen var skrevet av utelukkende ikke-vestlige forfattere, fikk variabelen verdi ”0”.

”Oilprice”

Oilprice” er en kontinuerlig variabel. Prisene er angitt i US dollar per fat og baseres på gjennomsnittlig ukentlig dollarkurs. Denne definisjonen ble brukt opp til mai 2005, og etterpå ble prisene basert på daglig flytende kurs. Variabelen er ment å avdekke hvorvidt endringer i holdningen til bruk av militærmakt, som i utgangspunktet er tilskrevet ”Utenrikspolitisk rasjonale,” i virkeligheten bør tilskrives variasjon i oljeprisen. Dataene er hentet fra datasettet på OPECs internettside.⁴⁰ Jeg har beregnet prisene slik at verdiene representerer gjennomsnittlig oljepris i det kvartalet hvert enkelt tidsskrift ble utgitt.

Dummy variabler for ”Tidsskrift”

Variablene er ment å avdekke hvorvidt enkelte tidsskrifter er systematisk mer konservative/liberale i sin holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt enn andre. Jeg var også interessert i å finne ut om eventuelle tidstrender kunne tilskrives trekningsproblematikk. (For eksempel at restriktive tidsskrifter var overrepresentert i

³⁹ De første grenseovergangene i Berlinmuren ble åpnet natten mellom 9. og 10. november 1989. Warszawa-pakten ble oppløst i Praha 1. Juli 2001.

⁴⁰ Organization of the Petroleum Exporting Countries
(<http://www.opec.org/library/Annual%20Statistical%20Bulletin/interactive/2006/FileZ/XL/T71.HTM>)

visse tidsperioder). . Variablene er operasjonalisert ved å lage dummy variabler for hvert enkelt tidsskrift slik at for eksempel; ”Foreign affairs” fikk verdi ”1” mens alle andre ”0”, og like som for de andre tidsskriftene. Som referansekategori valgte jeg *American Journal of International Law* (AJIL).

Samspillvariabel mellom ”ColdWar” og ”Utenrikspolitisk rasjonale”

Jeg laget denne variabelen for å avdekke om eventuelle effekter av utenrikspolitisk rasjonale er betinget av tid. Er det for eksempel slik at humanister under den kalde krigen hadde en mer restriktiv holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt enn de har nå? Verdiene til variabelen ble laget ved å multiplisere enhetenes verdier på ”ColdWar” med deres respektive verdier på ”Humanisme/realisme - indeksen.”

Samspillvariabel mellom ”Author from West” og ”Utenrikspolitisk rasjonale”

Denne variabelen er ment å sjekke om eventuelle effekter av utenrikspolitisk rasjonale skyldes forfatterens bakgrunn. Kan det for eksempel være slik at humanisme-realisme-orientering spiller en rolle for holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt, men kun blant ”vestlige forfattere”? Variabelen ble laget ved å multiplisere variablene ”AuthorFromWest” og ”Humanisme/realisme – indeksen.”

Samspillvariabel mellom ”Oilprice” og ”Utenrikspolitisk rasjonale”

Samspillsvariabelen mellom *oljepris* og *utenrikspolitisk rasjonale* er ment å avdekke hvorvidt relevansen av humanisme-realisme-aksen er betinget av konjunktursvingninger. Er det for eksempel slik at ”myke verdier” får større gjennomslag i utenrikspolitikken når fundamentale interesser som energisikkerhet er godt ivarettat? Jeg laget denne variabelen ved å multiplisere variablene ”Oilprice” og ”Humanisme/realisme – indeksen.”

3.3.4 Regresjonsanalysens forutsetninger

”For å tolke resultater fra lineær regresjonsanalyse på en meningsfull måte må dataene oppfylle enkelte forutsetninger. Fordi forutsetningene gjelder for data uten måle- og utvalgsfeil, må det utvises substansielt og statistisk skjønn når de vurderes” (Christophersen, 2007).

Ole-Jørgen Skog (2004: 236ff) nevner følgende forutsetninger for at regresjonsanalyse skal være egnet til dataanalyse:

1. Sammenhengene mellom variablene er lineære.
2. Restleddvariasjonene er:
 - a. Homoskedastiske
 - b. Normalfordelt
 - c. Uavhengige av hverandre
3. Den uavhengige variabelen og restleddet er ukorrelert med hverandre.

I tillegg til dette, kan det nevnes at OLS-regresjon forutsetter at den avhengige variabelen er på intervallnivå eller forholdstallsnivå, samt at de uavhengige variablene er på intervallnivå, forholdstallsnivå, eller at de er dikotome (Christophersen, 2007).

Jeg mener variablene i denne studien oppfyller disse kriteriene i rimelig grad – men selvsagt ikke fullt ut. Når det gjelder kravene om ikke-korrelerte feilledd og ikke-korrelasjon mellom X-aksene og residualene, er de ikke oppfylt i datasettet. Dette er hovedgrunnen til at jeg benytter flernivåanalyse i stedet for vanlig OLS. I flernivåmodellen kontrollerer en for det gjennomsnittlige nivået til X-variabelen i hver enkelt gruppe, og fjerner dermed én årsak til systematisk (gruppespesifikk) residualvariasjon.

Den ”kvalitative indeksen” for *holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt*, er bygget opp av tre indikatorer: ”holdning til intervensjon”, ”holdning til forkjøpsangrep” og ”holdning til suverenitet.” Alle disse er kodet i fem ordinale kategorier. Disse kategoriene kan, som nevnt, neppe sies å være på intervallnivå. Det er imidlertid lang tradisjon innen samfunnsvitenskapen for å benytte OLS (og beslektede analyseformer) på indekser som er dannet av variabler på ordinalnivå. Det mest kjente eksempelet er trolig indekser basert på ”Likert-skalaen,” som inndeles i fem kategorier fra ”helt uenig” til ”helt enig” (Hellevik, 2002: 164). Ved å slå sammen svarene på flere ”items” (testspørsmål) som knytter seg til samme holdningsdimensjon, får man en additiv indeks som har $5 \times z$ verdier, der z = antall items (Hellevik, 2002: 308ff). Jo mer fingradert indeksen blir, desto mer kan en anta at en nærmer seg en skala på intervallnivå. Ifølge Christophersen (2007) aksepterer

man vanligvis en ordinal syvdelsskala som nærmere intervall- enn ordinalnivå. Min avhengige variabel har 13 verdier, og den ligger slik sett langt over dette uformelle minimumskravet. For sikkerhets skyld gjennomfører jeg likevel også en ”grovere” multinomisk analyse, som bør være uproblematisk i forhold til dette kriteriet.

Nedenfor i tabell 5 presenterer jeg tall for skjevhet, kurtose og standardavvik for de sentrale variablene i analysen.

Tabell 5: Skjevhet, kurtose og std. avvik for indeksene som inngår i analysen

Variabler	Skjevhet	Kurtose	Std. avvik	Gjennomsnitt
Kvalitativ indeks	-0,57	5,31	1,80	0,022
StandHumRealAvvik	1,06	20,27	3,31	0,000
StandHumReal_mean	-2,19	6,25	2,28	0,002

Residualdiagnostikk i flernivåanalyse er mye mer komplisert enn i OLS-analyse (Snijders, & Bosker, 1999: 128). Jeg har i tillegg vært hemmet av at SPSS14.0 er relativt lite utviklet for flernivåanalyse, og SPSS-læreboken jeg har (Eikemo & Clausen, 2007) inneholder ikke kommandoer for residualdiagnostikk i flernivåanalyse. Snijders & Bosker (1999: 129) anbefaler at man analyserer residualene innenfor hver analyseenhet hver for seg. I mitt tilfelle ville det innebære at jeg skulle gjennomføre 66 separate analyser i tillegg til analysene av nivå 2-residualene. Det har jeg ikke gjort. I stedet har jeg valgt ut 4 tidsskriftvolumer fra datasettet tilfeldig, og antatt at de er representative for datasettet som helhet.

For å kunne beregne residualene, laget jeg først dummy-variabler for hvert av de fire uttrukne tidsskriftvolumene, og fant deres enkelte intercepts. For å finne interceptene gjennomførte jeg en OLS-analyse som inneholdt de samme variablene som flernivåanalysen i tillegg til dummyvariablene, men som ikke hadde random intercept.

Deretter definerte jeg en variabel som predikert Y-verdi ved å bruke regresjonslikningen fra flernivåanalysen og de volumspesifikke interceptene. Jeg regnet så ut differansen mellom faktisk Y-verdi og predikert Y-verdi, og lagret dette som en egen ”residual-variabel.” Denne variabelen kvadrerte jeg, og gjennomførte så

fire Park-tester, der den kvadrerte residual-variabelen var avhengig variabel, og der de uavhengige variablene i den opprinnelige analysen var uavhengige variabler.

Av de fire Park-testene, var det to som viste signifikant korrelasjon på 95% signifikansnivå mellom de kvadrerte residualene og variabelen

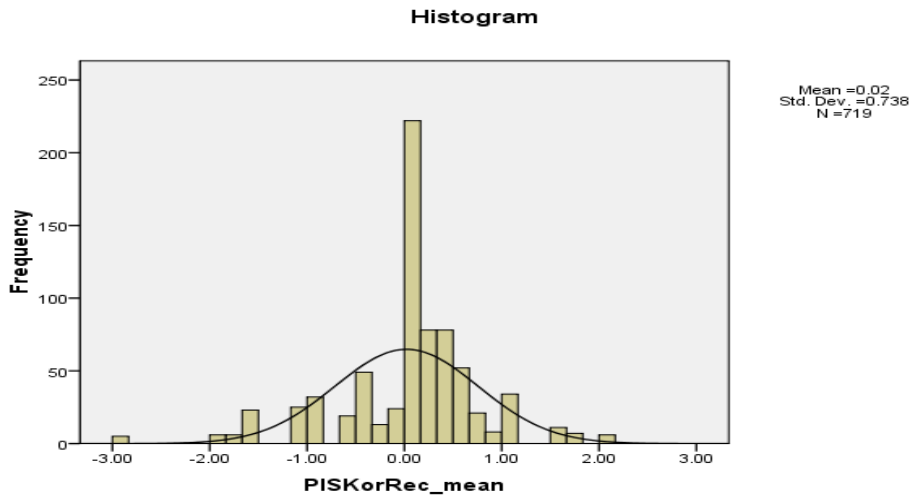
StandHumRealSquareAvvik. Én av testene viste også signifikant korrelasjon mellom de kvadrerte residualene og variabelen StandHumRealAvvik. Ingen andre variabler viste tegn til heteroskedastisitet. Jeg kommenterer relevansen av disse funnene i forbindelse med den empiriske analysen i avsnitt 4.2. Her begrenser jeg meg til å si at homoskedastisitet ikke er et absolutt krav i verken OLS- eller flernivåanalyse. Parameterestimatene vil være forventningsrette, også med heteroskedastisitet. Problemet ligger i at standardfeilen overestimeres, og man står dermed i fare for å begå type II-feil (Gujarati, 2003:398).

Random intercept-modeller forutsetter at man kan betrakte den avhengige variabelen på gruppe-nivå som en *random variable*, dvs. en variabel som har en tilnærmet normalfordeling. For å teste denne forutsetningen, aggregerte jeg artiklenes holdning til ikke-sanksjonert våpenmakt. Histogrammet nedenfor indikerer en leptokurtisk fordeling med en del avvik fra normalfordelingen, men verken skjevhet eller kurtose er så graverende at jeg finner det hensiktsløst å gå videre med analysen.⁴¹

Tabell 6a: Skjevhet, kurtose, std. avvik og gjennomsnitt for PISKorRec_mean. N=66.

Variabel	Skjevhet	Kurtose	Std. avvik	Gjennomsnitt
PISKorRec_mean	-0,669	2,176	0,738	0,022

⁴¹ Jeg forsøkte for ordens skyld også å forskyve den avhengige variabelen oppover, slik at negative verdier falt bort, for deretter å omkode den logaritmisk og til sist aggregere den. Dette resulterte i en variabel som var noe mindre skjev, men mer leptokurtisk (Skjevhet = -0,247; Kurtose = 2.687). Jeg valgte derfor å beholde den opprinnelige variabelen.

For å vurdere residualenes normalfordeling på artikkelnivå, tok jeg igjen utgangspunkt i de fire uttrukne volumene og laget et mini-datasett med de 49 artiklenes residualer samlet i én variabel. Jeg beregnet residualvariabelens skjevhet og kurtose ved hjelp av SPSS, og gjennomførte deretter en Jarque-Bera-test.⁴² JB-indikatoren, som er kjikvadratfordelt med 2 frihetsgrader, var på 36,82, noe som er statistisk signifikant på 99,9%-signifikansnivå.

Tabell 6b: Deskriptiv statistikk for variabelen "Resid." N=49.

Variabel	Skjevhet	Std. avvik, skjevhet	Kurtose	Std. avvik, kurtose	Gjennomsnitt
Resid	0,712	0,34	4,000	0,668	0,0598

Dette er umiddelbart et nedslående resultat, som viser at residualene ikke er normalfordelt. Ved nærmere lesning av skjevhet- og kurtose-målene, viser det seg imidlertid at JB-indikatorens høye verdi i all hovedsak skyldes kurtose og ikke skjevhet. I praksis betyr det at "små" residualer er overrepresentert. En annen måte å

⁴² Jarque-Bera-testen indikerer i hvilken grad skjevhet og kurtose avviker fra de verdiene de vil anta under normalfordeling

med en gitt N. JB-indikatoren regnes i følge Gujarati (2003:148) ut etter formelen $JB = n \left[\frac{S^2}{6} + \frac{(K-3)^2}{24} \right]$, der

S=skjevhet og K=kurtose. Dersom en putter tallene fra tabell 6b direkte inn i formelen, vil en ikke få den JB-verdien jeg rapporterer. Årsaken er at SPSS og Gujarati ikke benytter samme referanseverdi for kurtose. Ifølge Gujarati (2003:148), vil en normalfordeling ha kurtose=3, mens SPSS setter referanseverdien=0 (Christophersen 2006:230; 2009). Jeg har satt K=7, siden 3+4=7.

si det på er at regresjonslinjene treffer de observerte verdiene svært presist. Jeg valgte derfor å gå videre med analysen.

Terje Andreas Eikemo og Tommy Høyvarde Clausen (2007: 175) nevner en ytterligere forutsetning for flernivåanalyse: at ”antall enheter på det høyeste nivået (altså i mitt tilfelle, antall tidsskriftvolumer) må være stort nok:”

”Mellom 10 og 100 analyseenheter – flernivåanalyse kan vanligvis brukes, men med en del begrensninger og statistiske problemer. Disse blir større jo lavere antall analyseenheter vi har. ... 100 eller flere analyseenheter på nivå-2 anses å være tilstrekkelig i de aller fleste tilfeller” (Eikemo, 2007: 176).

Her er det å si at problemet som eventuelt kan oppstå ved for få analyseenheter, er mangel på teststyrke. Ved for få analyseenheter, øker dermed faren for type II-feil. Jeg har tidligere avvist dette som et stort metodologisk problem. For øvrig er 66 tidsskriftvolumer nærmere 100 enn 10. Jeg regner dermed med at denne forutsetningen også er tilfredsstillende oppfylt. Analysene har godt over 10-20 enheter for hver uavhengig variabel. Det er ingen missing-verdier i datasettet.

3.4 Kort oppsummering av metodekapittelet

I dette kapitlet har jeg redegjort for hvordan jeg gikk fram med å lage denne undersøkelsen, dvs. hvordan jeg valgte analyse- og observasjonsenheter, hvordan jeg samlet data, operasjonaliserte variablene og hvordan jeg tilpasset analysen teknisk-metodologiske krav. Det som utmerker analyseopplegget er at jeg kombinerer kvalitativ og kvantitativ innholdsanalyse.

4. Empiri og analyse

I dette kapittelet undersøker jeg sammenhengen mellom utenrikspolitisk rasjonale og holdning til ikkesanksjonert bruk av våpenmakt, slik den kommer til uttrykk i anerkjente statsvitenskapelige tidsskrifter. Funnene drøftes med hensyn på substansielle og metodologiske forklaringer.

Kapittelets struktur er slik: I del 4.1. gjennomfører jeg noen enkle bivariate analyser for å avdekke hvorvidt det har funnet sted en holdningsendring over tid, både med hensyn på ikkesanksjonert våpenmakt og med hensyn på utenrikspolitisk rasjonale. Jeg vurderer også hvorvidt det er systematiske forskjeller tidsskriftene imellom. I del 4.2 gjennomfører jeg en flernivåanalyse, der jeg bruker den ”kvalitative indeksen” for *holdning til ikkesanksjonert bruk av våpenmakt* som avhengig variabel. I del 4.3.gjennomfører jeg en tilsvarende multinomisk analyse. I del 4.4 gir jeg noen metodologiske innvendinger. I del 4.5 oppsummerer jeg funnene. De enkelte funnene drøftes fortløpende i kapittelet.

I analysene nedenfor er det viktig å ha klart for seg hva høy og lav verdi på de sentrale variablene innebærer. Høy verdi på lineære humanisme-realisme-variablene står for *humanisme*. Høy verdi på holdning til ikke-sanksjonert maktbruk står for *restriktiv holdning*. Når effekten av den uavhengige variabelen sies å være ”positiv,” innebærer det at høye verdier på den uavhengige variabelen er assosiert med høye verdier på den avhengige variabelen, noe som i dette tilfelle skulle tilsi at humanister er mer restriktive enn realister. ”Negativ effekt” innebærer at høye verdier på den uavhengige variabelen er assosiert med lave verdier på den avhengige variabelen, med andre ord at humanister er mer liberale med hensyn på ikke-sanksjonert våpenmakt enn det realister er. Når det er tale om kurvilineære transformasjoner av de uavhengige variablene, innebærer det at sentrale verdier på den opprinnelige variabelen får lave verdier på den transformerte variabelen, mens ekstreme verdier på den opprinnelige variabelen, får høye verdier på den transformerte variabelen. En negativ effekt av en kurvilineært transformert variabel innebærer dermed at ekstreme

verdier på den opprinnelige variabelen er assosiert med lave verdier på den avhengige variabelen, dvs. liberal holdning til bruk av ikkesanksjonert våpenmakt.

4.1 Endringer i holdning over tid

Har holdningen til ikkesanksjonert bruk av våpenmakt endret seg over tid? For å finne ut av dette, gjennomfører jeg innledningsvis en enkel bivariat OLS-regresjonsanalyse, der ”kvalitativ indeks” er avhengig variabel og ”Årgang0Cent” er uavhengig variabel. Funnene rapporteres i tabell 7:

Tabell 7: Bivariat regresjonsanalyse. Avhengig variabel: Kvalitativ indeks

Parameter	N=66		
	b	β	p
Kvalitativ indeks			
Konstant	-0,023		0,798
Årgang0Cent	-0,051	-0,485	0,000

Som vi ser, er den gjennomsnittlige holdningen til ikke-sanksjonert maktbruk i år 1993 estimert som svakt liberal (interceptet = -0,023). Avstanden fra null, er imidlertid ikke signifikant på noe konvensjonelt signifikansnivå. Over tid har det funnet sted en systematisk liberalisering av forfatterenes holdninger, slik at estimert holdning i 2006 er på $-0,023 - 0,051 * 13 = -0,686$. Effekten av tid er signifikant på 99,9%-signifikansnivå. Det synes derfor som om det etter hvert er blitt de liberale som har fått dominere debatten.

Har utviklingen i tillegg til den lineære trenden også hatt et kurvilineært element?

Sagt på en annen måte: kan det tenkes at holdningen til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt var særlig liberal i årene rundt 1993, for deretter å normaliseres?

Spørsmålet synes nærliggende i lys av historien. Kriser som den i Somalia, Bosnia-Herzegovina, Tsjetsjenia, Rwanda, Burundi, Kosovo, Liberia og Sierra Leone synes alle å ha hatt i seg potensiale til å øke viljen til humanitær intervensjon ut ifra et humanistisk rasjonale, men det virker samtidig sannsynlig at USAs intervensjon i Irak i 2003 kan ha bidratt til å øke motstanden mot ikke-sanksjonert maktbruk igjen.

For å teste hypotesen om kurvilinearitet, gjennomfører jeg i første omgang en bivariat analyse, der ”kvalitativ indeks” fortsatt er avhengig variabel, men der tidsvariabelen er kvadrert rundt midtpunktet 1993=år 0. Funnet presenteres i tabell 8:

Tabell 8: Bivariat regresjonsanalyse. Avhengig variabel: Kvalitativ indeks

Parameter	N=66		
	b	β	P
Kvalitativ indeks			
Konstant	0,050		0,756
Årgang0CentSquare	-0,001	-0,040	0,750

Slik det fremgår av tabellen, er det ikke empirisk grunnlag for å hevde at det har vært noen kurvilinear utvikling i verken U-formet eller \cap -formet forstand. Effekten av den kvadrerte tidsvariabelen ”Årgang0CentSquare” er ikke statistisk signifikant på noe konvensjonelt signifikansnivå. Dette ”ikke-funnet” er likevel på sett og vis oppsiktsvekkende, fordi det betyr at liberaliseringen har kunnet foregå uten noe tydelig korrektiv.

Kan de påviste endringene i tid være generert av selve trekningsprosessen? Gitt utvalgsprosedyren er dette en nokså søkt innvending, men jeg sjekker den ut ved å utvide modellen med fire dummy-variabler, én for hvert tidsskrift - minus én. Som referansekategori velger jeg ”*The American Journal of International Law*,” siden dette tidsskriftet skiller seg ut ved sin juridiske profil, og synes å utpeke seg som det mest konservative blant tidsskriftene. Funnene er rapportert i tabell 9.

Tabell 9: Simultan regresjonsanalyse. Avhengig variabel: Kvalitativ indeks

Parameter	N=66		
	b	β	p
Kvalitativ indeks			
Konstant	0,218		0,350
Årgang0Cent	-0,053	-0,501	0,000
Årgang0CentSquare	0,000	-0,011	0,923
FAdum	-0,239	-0,127	0,382
APSRdum	-0,318	-0,165	0,259
ISdum	-0,387	-0,187	0,189
AJPSdum	-0,186	-0,065	0,614

Som vi ser i tabell 9, er den lineære tidstrenden fortsatt statistisk signifikant på 99% signifikansnivå når jeg kontrollerer for tidsskrift og kurvilineær tidstrend. Vi ser for øvrig at ingen av dummyvariablene er signifikante på 90% signifikansnivå, men at alle har negative effekter.⁴³

Har det parallelt med liberaliseringen av *holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt* foregått en *humanisering av utenrikspolitisk rasjonale*? For å undersøke dette, lar jeg variabelen *StandHumReal* være avhengig variabel og *Årgang0Cent* være uavhengig variabel i en bivariat OLS-regresjonsanalyse. Funnet rapporteres i tabell 10A.

Tabell 10A: Bivariat regresjonsanalyse. Avhengig variabel: StandHumReal

Parameter	N=66		
	b	β	p
Konstant	-0,439		0,203
Årgang0Cent	-0,0000984	0,000	0,998

Som vi ser, er det lite grunnlag for å anta at det har forekommet noen systematisk ”humanisering” av utenrikspolitiske rasjonaler i den tidsperioden jeg analyserer. Det er derfor umiddelbart *lite som tyder på* at endringen i *holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt* er *forårsaket* av en endring i *Realisme-Humanisme*. Det gjenstår likevel et spørsmål om dette ”ikke-funnet” kan være metodedrevet (Liten N) snarere enn datadrevet? Jeg gjennomfører derfor for sikkerhets skyld en analyse av artikkeldatasettet, som for øvrig er identisk med analysen foran. Funnene rapporteres i tabell 10B:

Tabell 10B: Bivariat regresjonsanalyse. Avhengig variabel: StandHumReal

Parameter	N = 719		
	b	β	p
Konstant	-0,002		0,989
Årgang0Cent	0,038	0,075	0,043

⁴³ Siden effektene ikke er statistisk signifikante, er den mest nærliggende tolkningen at det ikke er systematiske forskjeller mellom de enkelte tidsskriftene på den ene siden og referansekategoriene på den andre siden. Hvis det likevel skulle være en forskjell, tyder de negative fortegnene på at dummy-tidsskriftene er mer liberale en *American Journal of International Law*.

Som vi ser i tabell 10B, er effekten av tid på realisme/humanisme-variabelen nå positiv og signifikant på 95% signifikansnivå. Det kan leses som at det over tid *har* forekommet en systematisk dreining i vokabularet i artikler i ledende IP-tidsskrifter, fra ord knyttet til det jeg har kalt et ”realistisk rasjonale” til et ”humanistisk rasjonale.” Spørsmålet er så om en bør legge mest vekt på funnene fra volumanalysen eller artikkelanalysen? Før jeg går videre med dette spørsmålet i flernivåanalysen, kan det være greit på påpeke følgende: Dersom vi aksepterer at det har forekommet en humanisering, er det ikke dermed sagt at denne trenden er *årsaken* til den økende aksepten for ikke-sanksjonert våpenbruk. Jeg vil derfor nedenfor trekke inn noen andre plausible årsaksvariabler, som kan være konfunderende for forholdet mellom *StandHumReal* og *Kvalitativ indeks*.

Et siste moment fra volumanalysen er interessant: Selv om det er tvilsomt om det har forekommet en humanisering, er det klare tegn på at det har foregått en *polarisering*, slik at både klart humanistiske og klart realistiske rasjonaler har kommet sterkere til uttrykk over tid. En bivariat analyse, der *StandHumRealSquare_mean* er avhengig variabel, og *Årgang0Cent* er uavhengig variabel, viser en positiv sammenheng som er signifikant på 99,9% signifikansnivå ($b=0,531$; $p<0,001$).⁴⁴

4.2 Flernivåanalyse med den kvalitative indeksen

Når jeg nå skal vurdere effekten av hovedvariabelen i denne studien, nemlig *Utenrikspolitisk rasjonale*, kreves det mer spesialiserte analyseverktøy enn det jeg har benyttet så langt. Som forklart i metodekapittelet, forutsetter OLS-regresjon at observasjonsenhetene er trukket direkte fra et felles univers, med lik (kjent) sannsynlighet, og ikke gjennom en klyngeutvelging. I mitt tilfelle var det ikke praktisk mulig å lage et datasett over alle artiklene i de fem tidsskriftene, for deretter å trekke ut et tilfeldig utvalg. Min løsning, klyngeutvelging, innebærer at artiklene

⁴⁴ Se tabell 10C i appendiks.

innenfor hvert volum er preget av å ha vært produsert under nokså like rammebetingelser. Fordi jeg dermed ikke kan ha forhåpninger om at kravet om ikke-korrelerte feilledd vil være oppfylt, kompenserer jeg ved å bruke flernivåanalyse i stedet for OLS-regresjon.

Det finnes flere typer av flernivåmodeller. Den enkleste typen, såkalte *fixed effects models*, innebærer at man lager dummy-variabler for alle analyseenheter (her tidsskriftvolumer) minus 1 (referansekategorien). Denne fremgangsmåten innebærer imidlertid at all mellomgruppe-varians legges i interceptet, og kun varians innenfor gruppene betraktes som relevant. I mitt tilfelle kan det godt tenkes at realisme-humanisme-aksen først og fremst gjør seg gjeldende på aggregert nivå, dvs. når man sammenlikner *tidsskriftvolumer*, og ikke artikler. Dummy-modeller vil derfor ikke være tilfredsstillende for mitt formål. En annen ulempe ved *fixed effects*-løsningen, ville være at man fikk svært mange dummyvariabler. I tillegg til å forbruke frihetsgrader, ville dette gjøre presentasjonen av funnene særdeles uoversiktlig. Av denne grunn, ble jeg nødt til å bruke mer spesialiserte flernivåmodeller. Snijders og Bosker (1999: 38-85) deler slike modeller inn i to hovedtyper: ”Random intercept models” og ”Random slope models.” *Random intercept*-modeller forutsetter at stigningstallet til variabel X er lik for alle gruppene, selv om hver gruppe har sitt spesifikke intercept på Y-aksen. Visuelt kan slike modeller beskrives ved et sett av parallelle grafer (Snijders, & Bosker, 1999: 49). *Random slope*-modeller, på den annen side, tillater at stigningskurven til variabel X er forskjellig gruppene imellom. En relativ fordel med *random intercept*-modeller, er at de krever færre frihetsgrader for å estimeres. En annen fordel er at slike modeller ofte estimeres hurtigere enn *random slope*-modeller. For å velge hvilken av de to modell-typene som passet best til mitt formål brukte jeg en ”likelihood ratio”-test som generelt viser om en (Maximum Likelihood-basert) modell forbedres signifikant ved å inkludere ett eller flere nye parameterestimerer (Christophersen 2006:204ff). Først estimerte jeg den enklere ”random intercept”-modellen, og deretter en tilsvarende ”random slope”-

modell.⁴⁵ Differansen mellom de to modellenes $-2LL$ -verdier, er χ^2 -kvadrat-fordelt med antall frihetsgrader, lik antallet ”nye” parametere. I dette tilfellet var det to nye parametere som skulle estimeres i den utvidede modellen: variansen av residualene rundt ”forventningsverdien” til *StandHumRealAvvik* og kovariansen mellom stigningskurvene og interceptene (slope-intercept covariance). I den første modellen fikk jeg $-2LL = 2833,73$ mens den andre modellen ga $-2LL = 2828,16$. Differansen blir dermed $2833,73 - 2828,16 = 5,57$. I tabellen med kritiske verdier for χ^2 -kvadrat-observatoren på 5 prosent er kritisk verdi for to frihetsgrader lik 5,99 (Skog, 2004: 193). Det vil si at differansen er litt lavere enn den kritiske verdien og at den andre modellen ikke har signifikant bedre ”fit” enn den første modellen. Derfor bruker jeg *random intercept*-modellen.⁴⁶

Nedenfor gjennomfører jeg en flernivåanalyse, der *holdning til ikkesanksjonert bruk av våpenmakt* målt ved ”kvalitativ indeks” er avhengig variabel, og der både den lineære og den kurvilineære effekten av *utenrikspolitisk rasjonale* blir vurdert. Disse variablene blir vurdert på volumnivå og artikkelnivå i samme modell. For øvrig kontrollerer jeg for variablene ”ColdWar”, ”AuthorFromWest” og ”Oilprice.” I neste omgang kontrollerer jeg også for samspill mellom ”StandHumRealAvvik” og de tre nevnte kontrollvariablene. Som nevnt i metodekapittelet er *utenrikspolitisk rasjonale* oppdelt i fire forskjellige variabler, to nivå 1- variabler (”StandHumRealAvvik” og ”StandHumRealSquareAvvik”) og to nivå 2-variabler (”StandHumReal_mean” og ”StandHumRealSquare_mean”). ”ColdWar”, ”AuthorFromWest” og ”Oilprice” og samspillsvariablene er alle kontrollvariabler på nivå 1.

⁴⁵ Variablene i begge de omtalte modellene er gjengitt i tabell 12.

⁴⁶ I OLS-modeller er det vanlig å rapportere R^2 (forklart varians som andel av total varians i den avhengige variabelen). I Maximum Likelihood-baserte modeller brukes en annen estimeringsteknikk, som ikke gir noen tilsvarende koeffisient. Det er riktignok utviklet ulike pseudo- R^2 mål, men disse er hyppig kritisert i litteraturen. Eikemo og Høyvarde Clausen (2007:187) påpeker at pseudo- R^2 er uegnet for random slope-modeller, fordi residualene ikke kan defineres entydig i slike modeller. Det er derfor ikke meningsfylt å sammenlikne Random slope-modellen og Random intercept-modellen med hensyn på R^2 eller liknende mål.

Før jeg presenterer den fulle modellen, vil jeg gå ett skritt tilbake, og vurdere hvilken modellforbedring som følger av å inkludere de fire *HumReal*-variablene. Jeg estimerer derfor først en restriktiv modell, der de strukturelle variablene *ColdWar*, *AuthorFromWest* og *Oilprices8006* inngår. Deretter estimerer jeg en utvidet modell, der de fire *HumReal*-variablene legges til.

Tabell 11: Flernivåanalyse. Avhengig variabel: Kvalitativ indeks

N=719 Parameter	Snever modell		Utvidet modell	
	Estimate	Sig.	Estimate	Sig.
Intercept	1,259410	0,000	1,337978	0,000
ColdWar	-0,607367	0,001	-0,480169	0,008
AuthorFromWest	-0,716801	0,004	-0,706634	0,005
Oilprices8006	-0,009866	0,127	-0,012181	0,061
StandHumRealAvvik			-0,001987	0,918
StandHumRealSquareAvvik			-0,002004	0,027
StandHumReal_mean			-0,041191	0,335
StandHumRealSquare_mean			-0,006174	0,066
-2 Log Likelihood	2848,407		2839,981	

Funnene synes umiddelbart å indikere at *Humanisme-Realisme* ikke utgjør noe viktig cluster av forklaringsvariabler i denne sammenheng. *HumReal* er klart ikke-signifikant både på artikkelnivå og på volum-nivå. Den kvadrerte volumnivå-variabelen er derimot signifikant på 90% signifikansnivå, og den kvadrerte artikkelnivåvariabelen er signifikant på 95% signifikansnivå. Reduksjonen i -2LL-verdi fra den snevre til den utvidede modellen er på 8,426. Med 4 frihetsgrader innebærer dette en modellforbedring som er signifikant på 90% signifikansnivå.

Det kan være verd å merke seg to ting: For det første er variablene *ColdWar* og *AuthorFromWest* robuste for modellutvidelsen, selv om førstnevnte riktignok får et klart svekket parameterestimat i den utvidede modellen. For det andre ser vi en markert endring i effektstyrken av oljepris fra den snevre modellen til den utvidede modellen - noe som resulterer i at oljeprisvariabelens effekt blir signifikant på 90%-nivå i den utvidede modellen. Dette kan tyde på at oljepris, som må antas å være eksogen, har en indirekte positiv (modererende) effekt gjennom *HumReal*-variablene. Siden alle de fire er negativt korrelerte med den avhengige variabelen, kan vi forvente

at en økning i oljeprisen dels fører til en pragmatisering av utenrikspolitiske rasjonaler, og kanskje til et noe mer realisme-orientert utenrikspolitisk rasjonale.⁴⁷

Jeg presenterer nå den fulle modellen, der samspillsvariablene er inkludert, og drøfter de enkelte effektene.

Tabell 12: Flernivåanalyse. Avhengig variabel: Kvalitativ indeks

Parameter	Estimate	Sig.	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
Intercept	1,309393	0,000	0,720234	1,898552
StandHumRealAvvik	-0,018520	0,880	-0,258585	0,221545
StandHumRealSquareAvvik	-0,002074	0,025	-0,003882	-0,000266
StandHumReal_mean	-0,042873	0,317	-0,127662	0,041916
StandHumRealSquare_mean	-0,006443	0,056	-0,013068	0,000182
ColdWar	-0,482990	0,008	-0,837325	-0,128654
AuthorFromWest	-0,667557	0,007	-1,156018	-0,179096
Oilprices8006	-0,012349	0,059	-0,025174	0,000477
StandHumRealAvvik * ColdWar	-0,113365	0,021	-0,209358	-0,017371
StandHumRealAvvik * AuthorFromWest	0,114079	0,295	-0,099700	0,327858
StandHumRealAvvik * Oilprices8006	-0,000150	0,941	-0,004151	0,003851
N = 719	- 2LL = 2833,73			

Intercept: Det gjennomsnittlige skjæringspunktet mellom volumenes stigningskurver og Y-aksen er signifikant større enn 0. Dette kan leses som at modellens spesifisering er ufullkommen, og at flere variabler må inn dersom en skal få en fyllestgjørende forklaring av den avhengige variabelen. Dette er ikke overraskende, og heller ikke særlig problematisk.

StandHumRealAvvik: Effekten til den sentrale uavhengige variabelen, *StandHumRealAvvik*, er ikke signifikant når en kontrollerer for de andre variablene i modellen. Umiddelbart kan det synes overraskende at forfatterens grunnholdning til makt og rett ikke skulle ha innvirkning på deres holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt. Riktignok uttrykker variabelen en *relativ* posisjon *innenfor hvert*

⁴⁷ Jeg gir her en svært overflattisk fremstilling av resonnetet. For en fylligere behandling, se drøftingen av *ColdWar* nedenfor.

tidsskriftvolum, men så lenge jeg kontrollerer for tidsskriftenes aggregerte holdning, gir likevel variabelen en indikasjon om absolutt holdning, og det kan være grunn til å tolke funnet med varsomhet. Én hypotese kunne være at det er en blanding av humanistiske og realistiske motiver hos flesteparten av de artikkelforfatterne som tar stilling til spørsmålet om bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt. Denne forklaringen svekkes imidlertid av det faktum at det er relativt god variasjon på *StandHumRealAvvik*-variabelen (standardavvik=3,314). Hvis hypotesen om blanding av humanistiske og realistiske motiver skulle være sann, ville positive og negative verdier i indikatorene oppveie hverandre og gi seg utslag i liten varians på denne variabelen. En annen hypotese kunne være at den *avhengige variabelen* varierer lite. Denne forklaringen må imidlertid også avvises, dels på bakgrunn av min analyse i 4.1.1, dels fordi andre uavhengige variabler vises å ha signifikant effekt på den avhengige variabelen. Den mest plausible forklaringen synes dermed å knytte seg til det faktum at det er mulig å argumentere både for og imot maktbruk innenfor så vel et realistisk som et humanistisk paradigme. En kan derfor anta at det rett og slett er stor uenighet om ikke-sanksjonert bruk av militærmakt blant forfatterne på begge sider. Sagt mer presist: Forholdstallet mellom forfattere som er motstandere og tilhengere av ikke-sanksjonert maktbruk er ganske likt på begge sider av idealisme/realisme-skalaen.

StandHumRealSquareAvvik uttrykker sentralorientering på *HumReal*-aksen på artikkelnivå, her forstått som *pragmatisme* (lave tall) kontra *prinsippfasthet/ekstremisme* (høye tall). Effekten av denne variabelen er signifikant på 95% signifikansnivå ($p = 0,025$) og den har negativt fortegn ($b_2 = -0,002$). Dette innebærer at det *innenfor hvert tidsskriftvolum* er slik at jo mer rendyrket utenrikspolitisk rasjonale en forfatter har, desto mer sannsynlig er det at forfatteren har en liberal tilnærming til suverenitetsprinsippet. Sagt på en annen måte: Typiske pragmatikere er mer restriktive med hensyn på bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt enn typiske ideologer - enten de er av humanistisk eller realistisk støpning.

StandHumReal_mean uttrykker humanisme-realisme-orientering på volumnivå. Effekten av denne variabelen er ikke signifikant ($b=-0,0428 / p=0,317$). Det betyr at når en sammenlikner volumer, så er det ikke slik at de volumene som har en høyere score på *HumReal-variabelen* også har en systematisk høyere - eller lavere - score på *holdningsvariabelen*.

Siden ”Utenrikspolitisk rasjonale” verken er signifikant på artikkelnivå eller på volumnivå, er dette et sterkt argument at forfatterens høyre/venstre-orientering på humanisme/realisme-skalaen spiller liten rolle for deres holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt.

StandHumRealSquare_mean uttrykker sentralorientering på *HumReal-aksen* på volumnivå. Variabelens effekt har negativt fortegn og er signifikant på 90% signifikansnivå ($b_4=-0,006 / p=0,056$). Selv om dette igjen er et ”svakt funn,” kan det tyde på at sentral/periferi-orientering på humanisme/realisme-aksen har noe å si for holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt. Eikemo og Høyvarde Clausen (2007:186) vektlegger at en ikke bør velge éns signifikansnivå for nivå 1- og nivå 2-variabler dersom det er få nivå 2-enheter i datasettet, og i dette tilfellet kan det være rimelig å legge lista på 90% signifikansnivå. Det at effekten har negativt fortegn, betyr at de volumene som er ”mest pragmatiske,” også er mest konservative/restriktive med hensyn på bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt.

ColdWar: Effekten til variabelen ”Kald krig” er signifikant på 99-prosentnivå ($p=0,008$) og har negativt fortegn ($b_5=-0,483$). Dette betyr at forfatterne er blitt mer åpne for ikke-sanksjonert bruk av militærmakt etter at den kalde krigen tok slutt.⁴⁸ Dette resultatet er som forventet. Det rimer godt så vel med tesen om hegemonisk stabilitet,⁴⁹ som med tesen om ”New humanitarian interventionism” (Stedman, 1992-

⁴⁸ Merk at variabelen ”ColdWar” er kodet ”0” i perioden 1980-1990, og ”1” i påfølgende år.

⁴⁹ I følge denne tesen, ble stabiliteten under den kalde krigen opprettholdt ved at supermaktene fikk sine satellitt-stater til å opptre med varsomhet, slik at lokale og regionale konflikter ikke eskalerte og ble til stormaktskonflikter. Da den kalde krigens slutt førte til at trusselen om atomkrig ble redusert, samtidig som Russlands maktmidler og ambisjoner ble

1993). To ting er likevel verd å merke seg: I tabell 11 så vi at effekten av *ColdWar* ble svekket da *HumReal*-variablene ble innført i analysen, men den forble likevel klart signifikant. Det kan derfor synes som om *ColdWar* i tillegg til å ha en sterk direkte effekt på den avhengige variabelen også har en indirekte effekt gjennom én eller flere av *HumReal*-variablene. *StandHumRealSquare_Mean* er den eneste av disse som både er signifikant og som i likhet med *ColdWar* er en nivå 2-variabel. Den utpeker seg derfor som den mest plausible mellomliggende variabelen.⁵⁰ Siden *StandHumRealSquare_Mean* har en svak negativ direkte effekt på den avhengige variabelen, må vi slutte at *ColdWar* har en sterk positiv effekt på *StandHumRealSquare_Mean*.⁵¹ Dette betyr at den kalde krigens opphør førte til en sterkere ideologisering av utenrikspolitiske rasjonaler, og at dette igjen kan ha ført til en mer liberal holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt. Det er derimot ikke grunnlag for å si at ”Kald krig” virker *qua* humanisering - eller realisering for den saks skyld - av utenrikspolitisk rasjonale. Begge deler fremmer liberalisering, og de strukturelle drivkreftene forblir virksomme, uavhengig av *HumReal*-variablene.

AuthorFromWest: Denne variabelens effekt er negativ og signifikant på 99% signifikansnivå ($b_6 = -0,668$ / $p = 0,007$) Dette vil si at det å komme fra et vestlig demokrati er assosiert med en liberal holdning til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt – også når man kontrollerer for utenrikspolitisk rasjonale. Funnet synes å passe godt med en ”realistisk” forståelse, der fokus ligger på interesser og kapabiliteter, og mindre godt med en ”liberal” forståelse, der fokus ligger på normer, læring og behovshierarki (i alle fall så lenge en ikke ser på intervensjonisme og forkjøpskrig som en form for selvrealisering). Premissen for dette resonnementet er selvsagt at jeg kontrollerer for *humanisme-realisme*.

innsnevret, ble ikke lenger de tidligere satellittstatenes regimer holdt under like streng kontroll. Maktkamp på lokalt og regionalt nivå fulgte.

⁵⁰ Forklart varians på gruppenivå påvirkes ikke av inklusjon av variabler på individnivå – eller omvendt (Eikemo & Clausen, 2007:187).

⁵¹ Dette bekreftes i en bivariat OLS-analyse der *StandHumRealSquareAvvik* er avhengig variabel og *ColdWar* er uavhengig variabel ($b = 17,031$; $p = 0,000$).

Oilprices8006: Effekten til variabelen ”Oljepris” er negativ og signifikant på 90% signifikansnivå ($(b_7=-0,012) / p=0,059$). Dette gir et visst grunnlag for å anta at holdningen til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt liberaliseres i tider med høy oljepris, og en kan tenke seg at resonnementet kan generaliseres til å omfatte andre vitale ressurser. En slik tolkning kan igjen godt passe med en ”realistisk” forklaringsmodell. En eventuell hypotese om spuriøsitet basert på tanken om at oljeprisen har steget parallelt med en øket verdifokusering innenfor IR-feltet, kan avvises med henvisning til kontrollen for *HumReal*-variablene. Som vist ovenfor blir effekten av *Oilprice8006* mer – og ikke mindre – signifikant når jeg innfører *HumReal*-variablene i modellen. 90% signifikansnivå kan synes nokså ”snilt,” men en bør ha i mente at også denne variabelen er på volumnivå.

StandHumRealAvvik * ColdWar: Dette er en samspillvariabel mellom ”Utenrikspolitisk rasjonale” og ”Kald krig.” Effekten av denne variabelen er signifikant på 95-prosentnivå ($p=0,021$) og har negativt fortegn ($b_{15}=-0,113$). Resultatet indikerer at effekten av utenrikspolitisk rasjonale er betinget av kald krig - og omvendt. Med andre ord: Humanisme er assosiert med en mer liberal holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt, men det gjelder bare etter den kalde krigens slutt. Dette funnet synes umiddelbart å peke i retning av en verdiorientert forklaringsmodell. På den annen side kan en i lys av drøftingene ovenfor tolke funnet mer realistisk-kynisk: hvis *Humanisme* bare har noe å si når mulighetene ligger åpne, likner det til forveksling på opportuniste. Spørsmålet blir da om artiklene gir uttrykk for genuin humanisme, eller om humanitær retorikk brukes som vikarierende argument? For å si det med en omskrivning av Rokkan (1966, s. 105): Er det slik at ”values count, but resources decide”?

StandHumRealAvvik * AuthorFromWest: Samspillsvariabelen mellom *StandHumRealAvvik* og *AuthorFromWest* har en positiv men ikke-signifikant effekt ($b= 0,114; p=0,295$). At effekten ikke er signifikant, kan leses som at forfatterens bakgrunn ikke påviselig betinger effekten av utenrikspolitisk rasjonale på holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt. Det er med andre ord ikke slik at humanister

blir systematisk mer eller mindre krigerske av å være vestlige. Det er heller ikke slik at vestlige forfattere blir mer eller mindre krigerske av å være humanister. Sagt på en annen måte: Vi har en tidsbetinget, men ikke en stedsbetinget effekt av *StandHumRealAvvik*.

StandHumRealAvvik * Oilprices8006: Effekten av samspillvariabelen mellom *StandHumRealAvvik* og *Oilprices8006* er heller ikke signifikant ($b < 0,001$; $p = 0,941$). Dette betyr at prisen på olje ikke betinger effekten av utenrikspolitisk rasjonale på holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt – eller omvendt. Effekten av humanisme/realisme-variabelen er altså ikke mer negativ i år med høy oljepris enn i andre år. Dette stemmer godt med antakelsen ovenfor om en indirekte, modererende effekt av oljepris via *StandHumRealAvvik*, der effekten av oljepris på *StandHumRealAvvik* forutsettes å være negativ.

4.3 Multinomisk analyse

Denne analysen er et supplement til flernivåanalysen i 4.2. Hovedhensikten er å imøtegå kritikk av den avhengige variabelens målenivå. Når det er sagt, kan det tenkes at multinomisk analyse kan bidra til en nyansering av resultatene i flernivåanalysen.

Den avhengige variabelen er tredelt med verdi ”-1” for liberal holdning, verdi ”0” for nøytral/ingen/balansert holding og verdi ”1” for konservativ/restriktiv holdning. Fordelingen mellom verdiene er slik: 6,7% av artiklene har kode ”-1.” 81,2% av artiklene har kode ”0.” 12,1% av artiklene har kode ”1.”

Når det gjelder referansekategori, har jeg valgt verdi ”0.” Ved å velge midtverdien som referansekategori, blir det lettere å avdekke kurvilineære effekter av de uavhengige variablene. Hvis en økning i den uavhengige variabelen fører til økt odds ratio (OR) for å befinne seg i både den ”liberale” og den ”restriktive” gruppen, kan vi si at variabelen virker polariserende. Hvis begge fortegnene er negative, kan vi

tilsvarende si at variabelen virker homogeniserende. Dersom ett fortegn er negativt og det andre positivt, har vi med en lineær effekt å gjøre.

For min modell (tabell 13) med 7 uavhengige variabler er -2LL lik 807,344 og en ”tom modell,” (dvs. en modell uten disse variablene) lik 868,831. Endringen i -2LL er altså: $868,831 - 807,344 = 61,484$, og er χ^2 -kvadratfordelt med frihetsgrader lik $7 \cdot 2 = 14$. Testobservatoren er statistisk signifikant ($p=0,000$) og viser at det finnes sammenheng mellom ”Holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt” og minst én av de uavhengige variablene.

Funnene presenteres i tabell 13 nedenfor. Kolonnen lengst til høyre angir hvorvidt endringen i Loglikelihood Ratio er signifikant for hver variabel som inkluderes i modellen.⁵² Slik det fremgår av tabellen gir to variabler, *StandHumReal_mean* og *ColdWar* en modellforbedring som er signifikant på 99%-nivå. *AuthorFromWest* bidrar med en modellforbedring som er signifikant på 95%-nivå, og variablene *StandHumRealAvvik*, *StandHumRealSquareAvvik* og *Oilprices8006* gir alle en modellforbedring som er signifikant på 90%-nivå.

Tabell 13: Multinomisk logistisk regresjonsanalyse. Avhengig variabel: Trinomisk indeks - tredelt diskret variabel

Parameter	Konservativ		Liberal		Likelihood ratio test
	OR	p	OR	p	p(LR)
Intercept		0,058		0,000	0,000
StandHumRealAvvik	0,899	0,066	0,964	0,287	0,066
StandHumRealSquareAvvik	1,000	0,973	1,004	0,013	0,055
StandHumReal_mean	0,778	0,001	0,878	0,104	0,001
StandHumRealSquare_mean	0,989	0,091	1,001	0,920	0,188
ColdWar	0,639	0,087	3,141	0,007	0,002
AuthorFromWest	0,360	0,006	1,660	0,503	0,021
Oilprices8006	1,006	0,539	1,023	0,020	0,069
Ændring -2LL	61,486		df = 14		p = 0,000

⁵² $p < 0.01$ indikerer således at endringen er signifikant på 99% signifikansnivå; $p < 0.05$ indikerer signifikans på 95% nivå osv.

Resultatene i den multinomiske analysen stemmer på mange områder godt overens med resultatene fra flernivåanalysen, men det er også noen slående forskjeller. Drøftingen nedenfor er strukturert slik at jeg diskuterer de mest oppsiktsvekkende resultatene først.

StandHumReal_mean: Det for meg mest overraskende funnet i tabellen er knyttet til variabelen *StandHumReal_mean*. Denne variabelen representerer humanisme-realisme-orientering på volumnivå. *StandHumReal_mean* var ikke signifikant i flernivåanalysen, men her slår den svært kraftig ut. Én skalaenhets økning i *StandHumReal_mean* fører til en 22 prosents reduksjon i oddsen for å være konservativ, sammenliknet med oddsen for å være nøytral, når de andre variablene holdes konstante. Dette funnet er signifikant på tilnærmet promillenivå. Det betyr imidlertid ikke at en reduksjon i *StandHumReal_mean* fører til økt odds for å være liberal. Tvert imot tyder mye på at en økning i *StandHumReal_mean* også fører til en redusert odds for å være liberal, sammenliknet med oddsen for å være nøytral. Det siste funnet er riktignok ikke signifikant på konvensjonelle signifikansnivåer ($p=0,104$). Likevel er det grunn til å tro at vi har med en *sentrerende effekt* å gjøre: Helt realistiske volumer tenderer til å være sterkt splittet i oppfatningen av ikke-sanksjonert våpenmakt, mens helt humanistiske volumer tenderer til å være nøytrale.⁵³ En slik tolkning kan vel å merke forklare den tilsynelatende ikke-korrelasjonen som ble observert i flernivåanalysen.

StandHumRealSquare_mean Et annet meget overraskende funn knytter seg til variabelen *StandHumRealSquare_mean*. Denne variabelen representerer pragmatisme-prinsippfasthet-aksen på volumnivå. Effekten av *StandHumRealSquare_mean* var signifikant på 90% signifikansnivå i flernivåanalysen, og så ut til å være den av *HumReal*-variablene som hadde størst

⁵³ Nøytralitet her betyr ikke nødvendigvis at kun balanserte holdninger kommer fram i volumenes artikler, men at holdningene som kommer til uttrykk balanserer hverandre innenfor ett og samme tidsskriftvolum.

forklaringskraft. I den multinomiske analysen, er dette snudd helt på hodet. Hva kan dette skyldes?

Én tenkelig forklaring kunne være at omkodningen av liberalisme-restriktivisme-aksen til en tredelt variabel kan ha medført en så sterk kompresjon av data at det som tidligere var en åpenbar sammenheng ikke lenger kan observeres. Denne forklaringen virker umiddelbart ikke troverdig, siden mange av de andre variablene vises å samvariere signifikant med den avhengige variabelen. Ved nærmere undersøkelse, er det likevel tegn til at dette *kan* være den riktige forklaringen. Når jeg gjennomfører en tilsvarende multinomisk analyse med den opprinnelige holdningsvariabelen som avhengig variabel, er faktisk *StandHumRealSquare_mean* den variabelen som bidrar nest mest til modellforbedringen. Denne variabelen gir imidlertid særlig utslag mot verdiene 4, -1 og -2. De to sistnevnte verdiene slås i den trinomiske indeksen inn i referanse-kategorien. Selv om dette fremstår som en tilfredsstillende forklaring i første omgang, er det likevel foruroligende at omkodningen kan få så sterke uintenderte virkninger, og det setter naturligvis spørsmålsteget ved de andre funnenes validitet.

StandHumRealAvvik: Variabelen *StandHumRealAvvik* står for relativ humanisme-realisme-orientering på artikkelnivå. Denne variabelen var klart ikke-signifikant i flernivåanalysen, men her tyder både modellforbedringsindikatoren og én av effektene på at denne variabelen ikke bør avskrives. Én enhets økning på realisme-humanisme-aksen er assosiert med en 10 prosents reduksjon i oddsen for å være restriktiv/konservativ med hensyn på ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt (når en sammenlikner med referansegruppen og holder de andre variablene konstante). Effekten er signifikant på 90% signifikansnivå ($p=0,066$). Mønsteret er mer utydelig når en sammenlikner oddsen for å være *nøytral* med oddsen for å være *liberal* langs humanisme-realisme-aksen. I rene tall fører en økning i *StandHumRealAvvik* også til en reduksjon i oddsen for å være liberal med hensyn på ikke-sanksjonert våpenmakt, men funnet er et stykke fra å være signifikant på vanlige signifikansnivåer ($OR=0,964$, $p=0,287$). Igjen synes den mest plausible forklaringen å være at vi har med en *sentrerende effekt* å gjøre. Artikler som gir uttrykk for et klart realistisk

rasjonale vil ta tydelig stilling enten for eller mot bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt. Artikler preget av et humanistisk rasjonale, derimot, vil i overveiende grad befinne seg i midten. Dette mønsteret vil ikke komme til syne i flernivåanalysen, der det vil framstå som ikke-korrelasjon.

StandHumRealSquareAvvik: Variabelen *StandHumRealSquareAvvik* står for relativ ideologiseringsgrad innenfor hvert tidsskriftvolum. Variabelen synes å indikere at en økning i ideologiseringsgrad er forbundet med et mer liberalt syn på bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt. Når en sammenlikner kontrollgruppen med de liberale, er odds ratio riktignok bare 1,004, men dette er likevel klart signifikant på 95% signifikansnivå. Dette funnet stemmer godt overens med funnet i flernivåanalysen, der denne variabelen var signifikant på 90% -nivå. Det er også interessant å merke seg at skillet mellom konservative og nøytrale ikke er signifikant. Vi har etter alt å dømme med en lineær effekt å gjøre.

Kontrollvariablene: Når det gjelder de tre kontrollvariablene *ColdWar*, *AuthorFromWest* og *Oilprice8006*, bekrefter de også funnene i flernivåanalysen. En øking av verdien til disse variablene fører til en mer liberal holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt, enten ved at odds for å være i den konservativ-restriktive kategorien er lavere enn oddsen for å være i den nøytrale gruppen, eller ved at oddsen for å være i den nøytrale gruppen er lavere enn oddsen for å være i den liberale gruppen. Dette var som forventet.

4.4 Et par metodologiske innvendinger.

Jeg har drøftet mulige metodologiske forklaringer av enkeltfunn løpende. Det er imidlertid et par løse tråder som jeg kort vil kommentere her.

Som jeg var inne på i avsnitt 3.3.1, er det naturlig å tenke seg at et ønske om å intervensere i en pågående konflikt gjerne vil være motivert av et ønske om å hjelpe andre (humanisme), mens et ønske om å gjennomføre et forkjøpsangrep gjerne vil være motivert av selvoppholdelse (realisme). Så lenge holdning til forkjøpskrig og

holdning til ikke-hjemlet intervensjon er innbakt i samme variabel, vil motsatte effekter av realisme-humanisme-variabelen kunne tenkes å oppveie hverandre og resultere i ikke-funn. Jeg gjennomførte derfor ytterligere to parallelle multinomiske analyser, der holdning til forkjøpskrig var avhengig variabel i den første, mens holdning til intervensjon var avhengig variabel i den andre. Det viste seg imidlertid å være helt like mønstre som avtegnet seg i de to analysene.⁵⁴

Et aspekt som jeg ikke har tatt ordentlig høyde for i analysene, er tilstedeværelsen av autokorrelasjon. Det er sannsynlig at et tidsskrifts holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt på et gitt tidspunkt er positivt korrelert med det samme tidsskriftets holdning på et tidligere tidspunkt. Jeg gjennomførte derfor en ny analyse der jeg kontrollerte for forrige volums aggregerte holdning.⁵⁵ Den autoregressive modellen ga ikke lenger signifikant utslag av variablene `StandHumRealSquare_mean` og `ColdWar`, men `StandHumRealSquareAvvik` og samspillsvariabelen `StandHumRealAvvik * ColdWar` og `AuthorFromWest` forble klart signifikante på 95%-signifikansnivå.⁵⁶ Modellforbedringen var klart signifikant på 99%-signifikansnivå. På 99%-signifikansnivå og interceptet var ikke lenger signifikant forskjellig fra 0. En bør likevel huske på at autoregressive modeller vil være misvisende i de tilfellene hvor forutsetningen om residualenes uavhengighet av X-variablene er oppfylt i den opprinnelige modellen (Gujarati, 2003: 677).⁵⁷

I analysene ovenfor ligger det en implisitt antakelse om kausal retning. En kunne tenke seg en motsatt kausal retning i flere tilfeller. For eksempel er det ikke helt fjernt å tenke seg at holdning til forkjøpskrig vil kunne påvirke hvordan man formulerer et

⁵⁴ Funnene er gjengitt i tabeller 14A og 14B i appendiks.

⁵⁵ Jeg erstattet missing verdiene som oppsto på grunn av "lagingen" gjennom en regresjonsmodell hvor aggregert avhengig variabel var uavhengig variabel og den lagede variabelen var avhengig variabel. Da jeg senere la inn den lagede variabelen som en uavhengig variabel i flernivåanalysen, la jeg samtidig inn en dummy variabel for "erstattet verdi".

⁵⁶ Funnene gjengis i tabell 15 i appendiks.

⁵⁷ Jeg får en feilmelding med at: "The final Hessian matrix is not positive definite although all convergence criteria are satisfied. The MIXED procedure continues despite this warning. Validity of subsequent results cannot be ascertained."

utenrikspolitisk rasjonale. Når jeg likevel vil fastholde at antakelsen er forsvarlig, bygger dette på at jeg oppfatter *utenrikspolitisk rasjonale* som en mer grunnleggende og mindre situasjonsbestemt variabel enn *holdning til ikke-sanksjonert våpenmakt*.

4.5 Kort oppsummering av analysekapittelet

I dette kapittelet har jeg analysert endringer i *holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt* ved hjelp av tre typer regresjonsanalyse: enkle OLS-analyser, flernivåanalyse og multinomisk logistisk regresjonsanalyse. Det kan reises metodologiske motforestillinger mot bruken av alle disse metodene, og leseren bør være forsiktig med å overtolke resultatene. Der funnene er klart signifikante, mener jeg likevel det er dekning for å trekke tentative konklusjoner. Funnene peker i retning av en ikke lineær sammenheng mellom realisme-humanisme på den ene siden og holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt på den andre siden. Funnene er drøftet i detalj i dette kapittelet, og hovedkonklusjonene gjengis i kapittel 5, ”Konklusjon.”

5. Konklusjon

Denne oppgaven illustrerer nytten av metodetriangulering. Ved å supplere flernivåanalysen med multinomisk regresjonsanalyse, oppdaget jeg mønstre i data som jeg ellers ikke ville kunnet påpeke. Analysene gir holdepunkter for følgende konklusjoner:

Fra 1980 og fram til 2006 har det foregått en liberalisering av holdningen til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt blant respekterte publisister i sentrale amerikanske IR-tidsskrifter.

Det er få holdepunkter for å anta at det i den samme perioden har foregått en systematisk dreining i utenrikspolitiske rasjonaler – i alle fall dersom en er opptatt av verdiaksen *realisme-humanisme*. Det har likevel funnet sted en *polarisering* langs denne akse, slik at både klart humanistiske og klart realistiske rasjonaler preger dagens debatt mer enn det som var tilfelle tidligere.

Sammenhengen mellom humanisme/realisme akse og ”*Holdning til ikke-sanksjonert bruk av militærmakt*” er hovedsakelig kurvilinear, slik at både sterkt humanistiske og sterkt realistiske rasjonaler er assosiert med en mer liberal holdning enn det som er tilfelle for mer pragmatiske/blandede rasjonaler. Det er imidlertid også visse holdepunkter for å anta at humanisme har vært sterkere assosiert med liberal holdning til ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt etter den kalde krigens slutt enn det som var tilfelle tidligere.

Selv om både typiske realister og typiske humanister har en økt tilbøyelighet til å akseptere ikke-sanksjonert bruk av våpenmakt, er det også forskjeller mellom disse gruppene. Variasjonen er langt større blant realister enn blant humanister. Generelt kan vi si at et realistisk rasjonale er assosiert med *både* sterkt positive- og sterkt negative holdninger til bruk av ikke-sanksjonert våpenmakt. Humanister vil som regel innta et mer enhetlig standpunkt.

Er det grunn til å forvente en liberalisering av *ius ad bellum* i nær framtid? Ja. Er det grunn til å frykte en ”humanisering” av utenrikspolitiske rasjonaler? Ikke isolert sett, men dersom humanisering sammenfaller med at strukturelle forhold ligger til rette for økt bruk av militærmakt, kan dette gi en ”eksplosiv miks.”

6. Appendiks

Appendiks 1: Tabeller

a) Resultater av bivariat analyse av *StandHumRealSquare_mean* og *Årgang0Cent*

Tabell 10C: Bivariat regresjonsanalyse. AV *StandHumRealSquare_mean*

Parameter	N = 66		
	b	β	p
StandHumReal			
Konstant	16,119		0,000
Årgang0Cent	0,531	0,136	0,000

b) Resultater av alternative multinomiske analyser, der holdning til forkjøpskrig og holdning til intervensjon behandles hver for seg:

Tabell 14A: *Preventive* omkodet i tredelt variabel (-2 i -1; -1, 0 og 1 i 0; 2 i 1).

Parameter	Konservativ		Liberal		Likelihood ratio test
	OR	p	OR	P	p(LR)
StandHumRealAvvik	.859	.129	.982	.650	.192
StandHumRealSquareAvvik	1.002	.746	1.004	.024	.159
StandHumReal_mean	.488	.000	.738	.008	.000
StandHumRealSquare_mean	.950	.004	.991	.302	.000
ColdWar	.956	.913	5.547	.009	.011
AuthorFromWest					
Oilprices8006	1.007	.610	1.036	.002	.009
Ændring -2LL	74,725		df = 12		p = .000

Tabell 14B: *Intervention* omkodet i tredelt variabel (-2 i -1; -1, 0 og 1 i 0; 2 i 1).

Parameter	Konservativ		Liberal		Likelihood ratio test
	OR	p	OR	P	p(LR)
StandHumRealAvvik	.964	.516	.988	.732	.757
StandHumRealSquareAvvik	1.003	.425	1.004	.007	.031
StandHumReal_mean	.667	.000	.804	.016	.000
StandHumRealSquare_mean	.974	.009	.996	.555	.007
ColdWar	.831	.455	3.848	.005	.007
AuthorFromWest					
Oilprices8006	.981	.152	1.029	.004	.004
Ændring -2LL	66,903		df = 12		p = .000

c) Autoregressiv modell for tilstedeværelse av autokorrelasjon med Lag-variabler

Tabell 15: Flernivåanalyse. Autoregressiv modell

Parameter	Estimate	Sig.	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
Intercept	0,252587	0,360	-0,288391	0,793565
StandHumRealAvvik	-0,056175	0,625	-0,281598	0,169249
StandHumRealSquareAvvik	-0,002081	0,018	-0,003800	-0,000363
StandHumReal_mean	-0,012025	0,721	-0,078023	0,053974
StandHumRealSquare_mean	-,000402	0,878	-0,005526	0,004722
ColdWar	-0,023254	0,874	-0,310975	0,264468
AuthorFromWest	-0,643233	0,006	-1,097963	-0,188503
Oilprices8006	0,000327	0,949	-0,009703	0,010356
StandHumRealAvvik * ColdWar	-0,116382	0,012	-0,207599	-0,025165
StandHumRealAvvik * AuthorFromWest	0,152023	0,136	-0,048004	0,352049
StandHumRealAvvik * Oilprices8006	5,31026E-006	0,998	-0,003796	0,003807
LagVolAVRep	4,400899	0,000	3,587969	5,213828
DumLagVolAVRep	-,066750	0,802	-0,588683	0,455184
N = 719	- 2LL = 2732,94			

Appendiks 2: Syntakser

Utvalg av enheter

```

GET DATA /TYPE = TXT
/FILE = 'C:\Documents and Settings\HMS\Mine dokumenter\Stanko'+
' \Masteroppgave\Kopi av excelfil med fautgaver.txt'
/DELCASE = LINE
/DELIMITERS = "\t"
/ARRANGEMENT = DELIMITED
/FIRSTCASE = 1
/IMPORTCASE = PERCENT 10
/VARIABLES =
V1 A2
V2 F4.2
V3 F1.0
.
SAMPLE 0.100000 .
CACHE.
EXECUTE.
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.

```

Operasjonalisering (Artikkeldatasett N=719)

Avhengig variabel – Kvalitativ indeks

```

COMPUTE PISKorRec = PREVKorRec + INTKorRec + SOVKorRec .
EXECUTE .

```

```

RELIABILITY
/VARIABLES=PREVKorRec INTKorRec SOVKorRec
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=SCALE CORR ANOVA
/SUMMARY=TOTAL MEANS VARIANCE COV CORR .

```

```

FACTOR
/VARIABLES PREVKorRec INTKorRec SOVKorRec /MISSING LISTWISE /ANALYSIS
PREVKorRec INTKorRec SOVKorRec
/PRINT UNIVARIATE INITIAL CORRELATION KMO REPR EXTRACTION ROTATION
/FORMAT SORT BLANK(.30)
/PLOT EIGEN
/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)
/EXTRACTION PAF
/CRITERIA ITERATE(25)
/ROTATION VARIMAX
/METHOD=CORRELATION .

```

Avhengig variabel – Tredelt diskret variabel

```

RECODE
PREVKorRec INTKorRec SOVKorRec
(-2=-1) (-1=0) (0=0) (1=0) (2=1) INTO PrevRecTre INTRecTre
SOVRecTre .
VARIABLE LABELS PrevRecTre 'Preventive omkodet i tredelt' /INTRecTre
'Intervention omkodet i tredelt' /SOVRecTre 'Sovereignty omkodet i tredelt'.
EXECUTE .

```

```

COMPUTE PISRec = PrevRecTre + INTRecTre + SOVRecTre .
EXECUTE .

```

```

RECODE
PISRec
(-3=-1) (-2=-1) (-1=-1) (0=0) (1=1) (2=1) (3=1) INTO PISRecRecl .
EXECUTE .

```

Sentral uavhengig variabel – Humanistisk/realistisk rasjonale

Standardisering

```

DESCRIPTIVES
VARIABLES=HumRigh Norms EtMoral Suffering Legitim Interest Threat Power
Rational Capability /SAVE
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX .

```

a) Faktoranalyse

```

FACTOR
/VARIABLES StandHumRights StandNorms StandEtMoral StandSuffering
StandLegitim StandInterest StandThreat StandPower StandRational
StandCapability /MISSING LISTWISE /ANALYSIS StandHumRights StandNorms
StandEtMoral StandSuffering StandLegitim StandInterest StandThreat
StandPower StandRational StandCapability
/PRINT UNIVARIATE INITIAL CORRELATION KMO REPR EXTRACTION ROTATION
/FORMAT SORT BLANK(.30)
/PLOT EIGEN
/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)
/EXTRACTION PAF
/CRITERIA ITERATE(25)
/ROTATION VARIMAX
/METHOD=CORRELATION .

```

b) Reliabilitet

```

RELIABILITY
/VARIABLES=StandHumRights StandNorms StandEtMoral
StandSuffering StandLegitim
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=SCALE CORR ANOVA
/SUMMARY=TOTAL MEANS VARIANCE COV CORR .

```

```

RELIABILITY

```

```

/VARIABLES=StandInterest StandThreat StandPower
StandRational StandCapability
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=SCALE CORR ANOVA
/SUMMARY=TOTAL MEANS VARIANCE COV CORR .

```

c) Indeks HumReal

```

COMPUTE StandHum = StandHumRights + StandNorms + StandEtMoral +
StandSuffering + StandLegitim .
EXECUTE .

```

```

COMPUTE StandReal = StandInterest + StandThreat + StandPower + StandRational
+ StandCapability .
EXECUTE .

```

```

COMPUTE StandHumReal = StandHum - StandReal .
EXECUTE .

```

d) Avvik variablene til HumReal

```

AGGREGATE
/OUTFILE=*
MODE=ADDVARIABLES
/BREAK=VolumOmk
/StandHumReal_mean = MEAN(StandHumReal).

```

```

COMPUTE StandHumRealAvvik = StandHumReal - StandHumReal_mean .
EXECUTE .

```

```

COMPUTE StandHumRealSquare = StandHumReal * StandHumReal .
EXECUTE .

```

```

AGGREGATE
/OUTFILE=*
MODE=ADDVARIABLES
/BREAK=VolumOmk
/StandHumRealSquare_mean = MEAN(StandHumRealSquare).

```

```

COMPUTE StandHumRealSquareAvvik = StandHumRealSquare -
StandHumRealSquare_mean .
EXECUTE .

```

Andre variabler

```

COMPUTE Argang0Cent = Argang0 - 13 .
EXECUTE .

```

```

COMPUTE Argang0CentSquare = Argang0Cent * Argang0Cent .
EXECUTE .

```

```

RECODE
AutorFrom
(1=1) (3=1) (ELSE=0) INTO AutorFromWest .
VARIABLE LABELS AutorFromWest 'West 1 NA&E alle andre 0'.
EXECUTE .

```

```

RECODE
Argang
(Lowest thru 1990=0) (ELSE=1) INTO ColdWar .
EXECUTE .

```

```

RECODE
TidsskriftNum
(1=1) (ELSE=0) INTO FA dum .
EXECUTE .

```

```

RECODE
TidsskriftNum

```

```
(2=1) (ELSE=0) INTO APSRdum .
EXECUTE .
```

```
RECODE
  TidsskriftNum
(3=1) (ELSE=0) INTO AJILdum .
EXECUTE .
```

```
RECODE
  TidsskriftNum
(4=1) (ELSE=0) INTO ISdum .
EXECUTE .
```

```
RECODE
  TidsskriftNum
(5=1) (ELSE=0) INTO AJPSdum .
EXECUTE .
```

Regresjonsanalyse - forutsetninger

a) Skjevhet, kurtose og std. avvik til indeksene

```
FREQUENCIES
VARIABLES=PISKorRec StandHumRealAvvik
HumRealKvantAnalyseAvvik
/STATISTICS=STDDEV SKEWNESS SESKEW KURTOSIS SEKURT
/ORDER= ANALYSIS .
```

b) Residualdiagnostikk

Samspillvariabler

```
COMPUTE StandHumRealAvvAuthorFromWest=StandHumRealAvvik * AutorFromWest.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE StandHumRealAvvOilprice=StandHumRealAvvik * Oilprices8006.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE StandHumRealAvvColdWar=StandHumRealAvvik * ColdWar.
EXECUTE.
```

Tilfeldig utvalg av 4 volumer for residualdiagnostikk

```
DATASET COPY TilfeldigUtvalgFireVolum.
DATASET ACTIVATE TilfeldigUtvalgFireVolum.
FILTER OFF.
USE ALL.
SAMPLE 4 from 719.
DATASET ACTIVATE DataSet1.
EXECUTE .
```

```
RECODE
  VolumOmk
(9=1) (ELSE=0) INTO FA1994Volum1Dikot .
EXECUTE .
```

```
RECODE
  VolumOmk
(12=1) (ELSE=0) INTO FA1998Volum4Dikot .
EXECUTE .
```

```
RECODE
  VolumOmk
(20=1) (ELSE=0) INTO APSR1985Volum4Dikotom .
```

EXECUTE .

RECODE

VolumOmk
(60=1) (ELSE=0) INTO IS2005Volum3Dikot .
EXECUTE .

OLS-regresjon og predikerte verdier

REGRESSION

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT PISKorRec
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvik StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean
/METHOD=ENTER ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvAuthorFromWest StandHumRealAvvOilprice StandHumRealAvvColdWar
/METHOD=ENTER FA1994Volum1Dikot FA1998Volum4Dikot APSR1985Volum4Dikot IS2005Volum3Dikot.

* Foreign Affairs 1994, volum 1

IF (VolumOmk = 9) FA19941pred=1.309393 - 0.041 - 0.018520 * StandHumRealAvvik - 0.002074 *
StandHumRealSquareAvvik - 0.042873 * StandHumReal_mean - 0.006443 * StandHumRealSquare_mean -
0.482990 * ColdWar - 0.667557 * AutorFromWest - 0.012349 * Oilprices8006 - 0.113365 *
StandHumRealAvvColdWar + 0.114079 * StandHumRealAvvAuthorFromWest - 0.000150 *
StandHumRealAvvOilprice .

EXECUTE.

* Foreign Affairs 1998, volum 4

IF (VolumOmk = 12) FA19984pred=1.309393 - 0.138 - 0.018520 * StandHumRealAvvik - 0.002074 *
StandHumRealSquareAvvik - 0.042873 * StandHumReal_mean - 0.006443 * StandHumRealSquare_mean -
0.482990 * ColdWar - 0.667557 * AutorFromWest - 0.012349 * Oilprices8006 - 0.113365 *
StandHumRealAvvColdWar + 0.114079 * StandHumRealAvvAuthorFromWest - 0.000150 *
StandHumRealAvvOilprice .

EXECUTE.

* APSR, 1985, volum 4

IF (VolumOmk = 20) APSR19854pred=1.298354 - 0.323 + 0.009654 * StandHumRealAvvik - 0.002652 *
StandHumRealSquareAvvik - 0.042478 * StandHumReal_mean - 0.006436 * StandHumRealSquare_mean -
0.483777 * ColdWar - 0.655618 * AutorFromWest - 0.012347 * Oilprices8006 - 0.118774 *
StandHumRealAvvColdWar + 0.104034 * StandHumRealAvvAuthorFromWest - 0.000552 *
StandHumRealAvvOilprice .

EXECUTE.

* IS, 2005, volum 3

IF (VolumOmk = 60) IS20053pred=1.298354 - 3.111 + 0.009654 * StandHumRealAvvik - 0.002652 *
StandHumRealSquareAvvik - 0.042478 * StandHumReal_mean - 0.006436 * StandHumRealSquare_mean -
0.483777 * ColdWar - 0.655618 * AutorFromWest - 0.012347 * Oilprices8006 - 0.118774 *
StandHumRealAvvColdWar + 0.104034 * StandHumRealAvvAuthorFromWest - 0.000552 *
StandHumRealAvvOilprice .

EXECUTE.

Park-testene

COMPUTE FA19941resid=PISKorRec - FA19941pred.
EXECUTE.

COMPUTE FA19941residSquare=FA19941resid * FA19941resid.
EXECUTE.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT FA19941residSquare
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvik StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean
/METHOD=ENTER ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvAuthorFromWest StandHumRealAvvOilprice StandHumRealAvvColdWar.

```
COMPUTE FA19984resid=PISKorRec - FA19984pred.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE FA19984residSquare=FA19984resid * FA19984resid.
EXECUTE.
```

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT FA19984residSquare
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvik StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean
/METHOD=ENTER ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvAuthorFromWest StandHumRealAvvOilprice StandHumRealAvvColdWar.
```

```
COMPUTE APSR19854resid=PISKorRec - APSR19854pred.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE APSR19854residSquare=APSR19854resid * APSR19854resid.
EXECUTE.
```

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT APSR19854residSquare
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvik StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean
/METHOD=ENTER ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvAuthorFromWest StandHumRealAvvOilprice StandHumRealAvvColdWar.
```

```
COMPUTE iS20053resid=PISKorRec - IS20053pred.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE IS20053residSquare=IS20053resid * IS20053resid.
EXECUTE.
```

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT IS20053residSquare
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvik StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean
/METHOD=ENTER ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
/METHOD=ENTER StandHumRealAvvAuthorFromWest StandHumRealAvvOilprice StandHumRealAvvColdWar.
```

Skjevhet, kurtose, std. avvik og gjennomsnitt for 4 residualvariabler

```
DESCRIPTIVES
VARIABLES=FA19941resid FA19984resid APSR19854resid iS20053resid
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX KURTOSIS SKEWNESS .
```

```
AGGREGATE
/OUTFILE=* MODE=ADDVARIABLES
/BREAK=VolumOmk
/PISKorRec_mean=MEAN(PISKorRec).
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=PISKorRec_mean
/STATISTICS=STDDEV MEAN SKEWNESS SESKEW KURTOSIS SEKURT
/HISTOGRAM NORMAL
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=PISKorRec_mean
/STATISTICS=STDDEV MEAN MEDIAN SKEWNESS SESKEW KURTOSIS SEKURT
/HISTOGRAM NORMAL
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
COMPUTE PISKorrRec6=PISKorRec + 6.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE lnPISKorRec6=ln(PISKorrRec6).
EXECUTE.
```

```
AGGREGATE
/OUTFILE=* MODE=ADDVARIABLES
/BREAK=VolumOmk
/lnPISKorRec6_mean=MEAN(lnPISKorRec6).
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=lnPISKorRec6_mean
/STATISTICS=STDDEV MEAN MEDIAN SKEWNESS SESKEW KURTOSIS SEKURT
/HISTOGRAM NORMAL
/ORDER=ANALYSIS.
```

```
FREQUENCIES
VARIABLES=Resid
/STATISTICS=STDDEV MEAN SKEWNESS SESKEW KURTOSIS SEKURT
/HISTOGRAM NORMAL
/ORDER= ANALYSIS .
```

Analyser

Kvalitativ indeks:

a) Enkelte UV – bivariat og simultan (Volumdatasett N=66)

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT PISKorRec_mean
/METHOD=ENTER Argang0Cent_mean .
```

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT PISKorRec_mean
/METHOD=ENTER Aargang0CentSquare .
```

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT PISKorRec_mean
/METHOD=ENTER Argang0Cent_mean Aargang0CentSquare FAdum_mean APSRdum_mean
ISdum_mean AJPSdum_mean .
```

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT StandHumReal_mean
/METHOD=ENTER Argang0Cent_mean .
```

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT StandHumRealSquare_mean
/METHOD=ENTER Argang0Cent .
```


b) Enkelte UV – bivariat (Artikkeldatasett N=719)

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT StandHumReal
/METHOD=ENTER Argang0Cent .
```

Flernivåanalyse (Artikkeldatasett N=719)

a) Snever modell

```
MIXED PISKorRec WITH ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
/FIXED = ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
/RANDOM = INTERCEPT | SUBJECT(VolumOmk)
/METHOD = ML
/PRINT = SOLUTION.
```

b) Utvidet modell

```
MIXED PISKorRec WITH StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
StandHumRealSquare_mean StandHumRealSquareAvvik
/FIXED = StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006 StandHumRealSquare_mean
StandHumRealSquareAvvik
/RANDOM = INTERCEPT | SUBJECT(VolumOmk)
/METHOD = ML
/PRINT = SOLUTION.
```

c) Hovedanalyse

```
MIXED PISKorRec WITH StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
StandHumRealSquare_mean StandHumRealSquareAvvik
/FIXED = StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006 StandHumRealSquare_mean
StandHumRealSquareAvvik StandHumRealAvvik*AutorFromWest StandHumRealAvvik*ColdWar
Oilprices8006*StandHumRealAvvik
/RANDOM = INTERCEPT | SUBJECT(VolumOmk)
/METHOD = ML
/PRINT = SOLUTION.
```

d) Likelihood ratio-test for modellforbedring

```
MIXED PISKorRec WITH StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
StandHumRealSquare_mean StandHumRealSquareAvvik
/FIXED = StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006 StandHumRealSquare_mean
StandHumRealSquareAvvik StandHumRealAvvik*AutorFromWest StandHumRealAvvik*ColdWar
Oilprices8006*StandHumRealAvvik
/RANDOM = INTERCEPT StandHumRealAvvik | SUBJECT(VolumOmk) COVTYPE(UN)
/METHOD = ML
/PRINT = SOLUTION.
```

e) Flernivåanalyse - autoregressiv modell

```
MIXED PISKorRec WITH StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006
StandHumRealSquare_mean StandHumRealSquareAvvik LagVolAVRep DumLagVolAVRep
/FIXED = StandHumReal_mean StandHumRealAvvik ColdWar AutorFromWest Oilprices8006 StandHumRealSquare_mean
StandHumRealSquareAvvik StandHumRealAvvik*AutorFromWest StandHumRealAvvik*ColdWar
Oilprices8006*StandHumRealAvvik LagVolAVRep DumLagVolAVRep
/RANDOM = INTERCEPT | SUBJECT(VolumOmk)
/METHOD = ML
/PRINT = SOLUTION.
```

Multinomisk analyse av tredelt diskret variabel

```
NOMREG
PISTreRec (BASE=0 ORDER=ASCENDING) WITH StandHumRealAvvik
StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean ColdWar
AutorFromWest Oilprices8006
/CRITERIA CIN(95) DELTA(0) MXITER(100) MXSTEP(5) CHKSEP(20) LCONVERGE(0)
PCONVERGE(0.000001) SINGULAR(0.00000001)
/MODEL
/STEPWISE = PIN(.05) POUT(0.1) MINEFFECT(0) RULE(SINGLE) ENTRYMETHOD(LR)
REMOVALMETHOD(LR)
/INTERCEPT =INCLUDE
/PRINT = CLASSTABLE FIT PARAMETER SUMMARY LRT CPS STEP MFI .
```

Andre analyser

Multinomisk analyse med ”Preventive” – tabell i Appendiks

Uten AutorFromWest

```
NOMREG
PrevRecTre (BASE=0 ORDER=ASCENDING) WITH StandHumRealAvvik
StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean ColdWar
Oilprices8006
/CRITERIA CIN(95) DELTA(0) MXITER(100) MXSTEP(5) CHKSEP(20) LCONVERGE(0)
PCONVERGE(0.000001) SINGULAR(0.00000001)
/MODEL
/STEPWISE = PIN(.05) POUT(0.1) MINEFFECT(0) RULE(SINGLE) ENTRYMETHOD(LR)
REMOVALMETHOD(LR)
/INTERCEPT =INCLUDE
/PRINT = CLASSTABLE FIT PARAMETER SUMMARY LRT CPS STEP MFI .
```

Multinomisk analyse med ”Intervention” – tabell i Appendiks

Uten AutorFromWest

```
NOMREG
INTrecTre (BASE=0 ORDER=ASCENDING) WITH StandHumRealAvvik
StandHumRealSquareAvvik StandHumReal_mean StandHumRealSquare_mean ColdWar
Oilprices8006
/CRITERIA CIN(95) DELTA(0) MXITER(100) MXSTEP(5) CHKSEP(20) LCONVERGE(0)
PCONVERGE(0.000001) SINGULAR(0.00000001)
/MODEL
/STEPWISE = PIN(.05) POUT(0.1) MINEFFECT(0) RULE(SINGLE) ENTRYMETHOD(LR)
REMOVALMETHOD(LR)
/INTERCEPT =INCLUDE
/PRINT = CLASSTABLE FIT PARAMETER SUMMARY LRT CPS STEP MFI .
```

Appendiks 3: Spørreskjema

Dette er spørreskjema som jeg har sendt til alle de fem tidsskriftenes redaksjoner, og som ingen av dem svarte på.

Dear Editor

I am a Master student of the Department of Political Science at the University of Oslo. Presently, I am working on a thesis titled “Just War and Modern Interventions.” My working

hypothesis is that *acceptance of the use of force outside the boundaries of the UN Charter's Chapter VII has increased after the end of the Cold War.*

I plan to test this hypothesis by means of content analysis. My units of analysis are 5 influential IR periodicals, namely *The American Political Science Review*, *The American Journal of International Law*, *International Security*, *Foreign Affairs* and *American Journal of Political Science*. The underlying assumption is that, if these journals have not displayed an increasingly liberal view on the issue, then there is little reason to believe that there has been an general trend towards liberalization among respected publicists.

In order to enhance my analysis, it would be very useful to have your subjective but qualified view on the research question as well as some background information about the periodicals. I therefore hazard to ask you this:

1. Do you think that respected publicists have in the period 1980-2008 generally come to hold a more liberal view on the use of armed force outside the boundaries of the UN Charter (i.e.: without express Security Council authorization, and without constituting self-defence in the meaning of Article 51?)
2. Have your particular journal reflected a liberalizing tendency in this regard?
3. How many subscribers does your journal presently have?
4. How do you think the informed public would rank the above-mentioned journals on the following scales? (Please fill in the table on the next page).

a) Idealism..... Political Realism

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

b) Popular profile.....Elite profile

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

c) Low influence on decision-makers.....High influence on decision-makers

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

d) ConservatismLiberalism

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Journal	Idealism-Realism	Profile	Influence	Political affiliation
The American Political Science Review				
The American Journal of International Law				
International Security				
American Journal of Political Science				
Foreign Affairs				

Thank you very much for your time and effort! Please do not hesitate to contact me if you have further comments, questions or requirements.

Yours sincerely: Stanko Bjelanovic

Kildeliste

Adcock, Robert & Collier, David (2001): "Measurement Validity: A Shared Standard for Qualitative and Quantitative Research." *American Political Science Review*, vol. 95, nr. 3, s. 529-546.

Allern, Sigurd (1999): *Metoden i avisundersøkelsen*. URL: http://www.ij.no/publikasjoner/pressens_verdier/filer/metoden.pdf [Hentet 14.02.2008]

Annan, Kofi (2000): *The Responsibility to Protect*. URL: <http://www.iciss.ca/report2-en.asp> [Hentet 10.01.2008]

Aristotle. (u.d.). *Nicomachean Ethics*. URL: <http://classics.mit.edu/Aristotle/nicomachaen.5.v.html> [Hentet 22.11.2007]

Bailey, Jennifer & Torbjørn L. Knutsen (2008): "Protestantismens arv og liberalismens politikk: Et blikk på USAs religiøse liv." *Internasjonal Politikk*, vol. 2, nr. 3.

Baluyevsky, Yuri (2003): *Strategic Stability in a Globalized World*. Russia in Global Affairs. URL: <http://eng.globalaffairs.ru/numbers/5/500.html> [Hentet 23.01. 2009]

Bergesen, Tord (2007): *Amerikas begrensninger*. Minevra. URL: <http://www.minerva.as/?vis=artikkel&fid=3017&id=1906200711590617820&magasin=ja> [Hentet 11.12.2008]

Boot, Max. (2000): "Paving the Road to Hell." *Foreign Affairs*, vol. 79, nr. 2, s. 143-148.

Briand-Kellogg. (1928): *Briand-Kellogg Pact*. The Avalon Project. URL: <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/imt/kbpact.htm> [Hentet 20.01.2009]

Bush, George. W. (2003): *President George W. Bush Speaks at AEI's Annual Dinner*. URL: http://www.aei.org/publications/pubID.16197,filter.all/pub_detail.asp [Hentet 14.07.2008]

Caplex. (2007): *Intervensjon*. URL: <http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9316259> [Hentet 24.11.2007]

Charney, Jonathan I. (1999): "Anticipatory humanitarian intervention in Kosovo." *The American Journal of International Law*, vol. 32, nr. 4, s. 834-841.

Chinkin, Christine. M. (1999): "Kosovo: A Good" or "Bad" War?" *The American Journal of International Law*, vol. 32, nr. 4, s. 841-847.

Christophersen, Knut-Andreas (2006): *Databehandling og statistisk analyse med SPSS*. Oslo: Unipub.

Christophersen, Knut-Andreas. (2007): *STV4020*. Forelesningshefte, Oslo: Institutt for statsvitenskap, Februar 2007.

Clausewitz, Carl von (1976/84): *On War*. (M. & Howard, Overs.) Princeton: Princeton University Press.

Cvetkovic, Vladimir N. (1999): "Serbia and NATO I." *Serbian Journal for Political Theory*, Special Issue.

Donnelly, Jack (2000): *Realism and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Doyle, M. W. (1986): "Liberalism and World Politics." *American Political Science Review*, vol. 80, nr. 4, s. 1151-1169.

Drezner, Daniel W. (2007): *The New New World Order*. Foreign Affairs. URL: <http://www.foreignaffairs.org/20070301faessay86203/daniel-w-drezner/the-new-new-world-order> [Hentet 24.11.2007]

Egeland, Jan (2007): *En ny multi-polar verden*. NUPI URL: http://rapport.nupi.no/2007/direktoerens_utsyn [Hentet 01.06.2008]

Eikemo, Terje A. & Clausen, Tommy H. (2007): *Kvantitativ analyse med SPSS*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Encyclopedia Britannica. (u.d.). *War Crime*. Encyclopedia Britannica. URL: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/635621/war-crime/224687/The-Nurnberg-and-Tokyo-trials> [Hentet 27.01.2009]

Eriksen, Tore L. (2001): *Globalisering - vinnere og tapere*. URL: <http://www.rorg.no/Artikler/942.html> [Hentet 19.11.2007]

Farbe Henry S. & Gowa, Joane (1995): "Polities and Peace." *International Security*, vol. 20, nr. 2, s. 123-146.

Fixdal, Mona & Smith, Dan (1998): *Humanitarian Intervention and Just War*, Mershon International Studies Review. URL: <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/fixdal.html> [Hentet 25.06.2008]

FN. (1945): *Charter of the United Nations*. URL: <http://www.un.org/aboutun/charter/chapter1.shtml> [Hentet 11.12.2008]

FN. (2005): *The 2005 World Summit*. URL: <http://www.un.org/summit2005/documents.html> [Hentet 10.01.2009]

FN-sambandet: (2007). *Folkerettens historie*. URL: http://www.fn.no/layout/set/print/temasider/internasjonalt_rett/folkerettens_historie [Hentet 15.12.2008]

Forde, Steven (1998): "Hugo Grotius on Ethics and War." *The American Political Science Review*, vol. 92, nr. 3, s. 639-648.

Foreign Affairs. (2008): *About Foreign Affairs*. URL: <http://www.foreignaffairs.org/about/> (Hentet 12.02.2008)

Sikkerhetsloven. Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste av 20. mars 1998 nr. 10.

Franck, Thomas M., Luck, Edward C., & Rockler, Walter J. (1999): *Sidelined in Kosovo?* Foreign Affairs. URL: <http://www.foreignaffairs.org/19990701faresponse998/thomas-m-franck-edward-c-luck/sidelined-in-kosovo.html> [Hentet 28.01.2009]

Gaddis, John L. (2005): "Grand Strategy in the Second Term." *Foreign Affairs*, vol. 84, nr. 1, s. 2-15.

Gerring, John (2007): "Is There a (Viable) Crucial-Case Method?" *Comparative Political Studies*, vol. 40, nr. 3, s. 231-253.

Gerring, John. (2004): "What is Case Study and What Is It Good for?" *American Political Science Review*, vol. 98, nr. 2, s. 341-354.

Gholz, Eugene; Press, Daryl G. & Sapolsky, Harvey M. (1997): "Come Home, America: The Strategy of Restraint in the Face of Temptation." *International Security*, vol. 21, nr. 4, s. 5-48.

Glennon, Michael J. (1995): "Sovereignty and Community After Haiti: Rethinking the Collective Use of Force." *The American Journal of International Law*, vol. 89, nr. 1, s. 70-74.

Glennon, Michael J. (2003): "Why the Security Council Failed." *Foreign Affairs*, vol. 82, nr. 3, s. 16-35.

Grant, Charles & Valasek, Tomas (2007). *Preparing for the multipolar world*. URL: http://www.cer.org.uk/pdf/e783_18dec07.pdf [Hentet 20.06.2008]

Grønmo, Sigmund (1998): "Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnæringer i samfunnsforskning." I (Red) Harriet, Holter & Kalleberg, *Kvalitative metoder i samfunnsforskning* (s. 73-108). Oslo: Universitetsforlaget.

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gujarati, Damodar N. (2003): *Basic Econometrics*. New York: The McGraw-Hill Companies Inc.

Harrison, Wendell R. (2008). *Interview with John Mearsheimer*. Foreign Affairs and International Trade Canada. URL: <http://www.international.gc.ca/cip-pic/discussions/geopolitics-geopolitique/video/jmearsheimer.aspx?lang=eng> [Hentet 22.01.2009]

Haselhurst, Geoff & Howie, Karene (2007). *On Truth & Reality*. URL: <http://www.spaceandmotion.com/Philosophy-Realism-Idealism.htm> [Hentet 17.12.2007]

Haug, Are, Kristian Helland-Hansen, Knut Midgaard og Dag Einar Thorsen. (2007): *Demokratiets muligheter i det nyliberale samfunn* I P. K. Mydske, Nyliberalisme - ideer og politisk virkelighet (s. 49-68). Oslo: Universitetsforlaget.

Heazle, Michael & Islam, Iyanatul (2006): *Beyond the Irak War*. Northampton: Edvard Elgar Publishing, Inc.

-
- Helgesen, Vidar (1999): *Kosovo og folkeretten*. Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- Helland-Hansen, Kristian (2007): *STV4020*. Forelesning. Oslo: Institutt for statsvitenskap, februar 2007.
- Helland-Hansen, Kristian (2004): *Observing the Observers. The Contribution of the Temporary International Presence in the City of Hebron*. Oslo: Department of Political Science, University of Oslo.
- Hellevik, Ottar (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hillen, John (1998): "Picking Up U.N. Peacekeeping's Pieces: Knowing When to Say When." *Foreign Affairs*, vol. 77, nr. 4, s. 96-102.
- Hobbes, Thomas (1904): *Leviathan, Or the Matter Forme & Power of a Commonwealth, Ecclesiasticall and Civill*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Your Dictionary (2005): *morale definition*. URL: <http://www.yourdictionary.com/morale> [Hentet 11.06.2008]
- Human rights first (2006): *International Efforts Failing to Protect Civilians in Darfur: Security Council Resolution Gives Khartoum Veto Power Human rights first*. URL: <http://www.humanrightsfirst.org/media/darfur/2006/alert/103/index.htm> [Hentet 16.01.2009]
- Huntington, Samuel P. (1993): *The Clash of Civilizations?* Foreign Affairs. URL: <http://www.foreignaffairs.org/19930601faessay5188/samuel-p-huntington/the-clash-of-civilizations.html> [Hentet 22.06.2008]
- ICRC. (2006): *The Geneva Conventions: the core of international humanitarian law. Humanitarian law - Treaties and customary law*. URL: <http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/genevaconventions> [Hentet 20.01.2009]
- ICRC. (2005): *Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land*. International Humanitarian Law - Treaties & Documents. URL: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/385ec082b509e76c41256739003e636d/1d1726425f6955aec125641e0038bfd6> [Hentet 20.01.2009]
- International Security (2008): *About International Security*. URL: http://belfercenter.ksg.harvard.edu/project/58/quarterly_journal.html?page_id=146&parent_id=46 [Hentet 12.02.2008]
- Jackson, John H. (2003): "Sovereignty-Modern: A New Approach to an Outdated Concept." *The American Journal of International Law*, vol. 97, nr. 4, s. 782-802.
- Jervis, Robert (1991): "The Future of World Politics: Will It Resemble the Past?" *International Security*, vol. 16, nr. 3, s. 39-73.
- Johnson, James T. (2006): "The Just War Idea: The State of the Question." *Social Philosophy and Policy*, vol. 23, nr. 1, s. 167-195.

Johnson, James T. (2005): *The War to Oust Saddam: Just War and the New Face of Conflict*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield Publishers, Inc.

Ju, Anne (2006): *Neoconservative Robert Kagan says U.S. liberalism is behind expansionism, but Cornell experts strongly disagree in inaugural debate*. Cornell University. URL: <http://www.news.cornell.edu/stories/Sept06/inaug.symp.aj.html> [Hentet 31.12.2008]

Junto Society. (u.d.): *Woodrow Wilson: Junto Society Presidents*. URL: <http://www.juntosociety.com/uspresidents/wwilson.html> [Hentet 03.01.2008]

Kaplan, Fred (2008): *Daydream Belivers*. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.

Karaganov, Sergei (2003): *The Chances and Challenges of the New Worl*. Russia in Global Affairs. URL: <http://eng.globalaffairs.ru/numbers/3/475.html> [Hentet 23.01.2009]

King, Gary; Keohane, Robert & Verba, Sidney (1994): *Design Social Inquiry*. Princeton: Princeton University Press.

Knutsen, Tom H. & Lunde, Nils T. (1999): *Militærmaktens utvikling mot det 21. århundre og etiske utfordringer*. Pacem. URL: <http://www.pacem.no/1999/1/annet/09knutsen/> [Hentet 18.06.2008]

Lavrov, Sergei (2007): *One Cold War Was Enough*. URL: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/02/23/AR2007022301702.html> [Hentet 25.06.2008]

League of Nations (1924): *League of Nations Charter*. URL: <http://www.geocities.com/Heartland/Valley/8920/European/leachart.html> [Hentet 20.01.2009]

Lindensjö, Bo (1997): "Idealisme." I Østerud, Øyvind; Goldmann, Kjell & Pedersen, Mogens N., *Statsvitenskapelig Leksikon*. Oslo: Universitets forlaget.

Lunde, Nils T. (2000): *NATO i fortid, nåtid og fremtid*. Pacem. URL: <http://www.pacem.no/2000/1/bokanmeldelser/bokanmeldelser/> [Hentet 08.03.2008]

Machiavelli, Niccolò (1998): *Fyrsten*. Oslo: Grøndahl og Dreyers Forlag AS.

Matlary, Janne H. (2006): *FN-mandat og militær intervensjon*. Minevra. URL: <http://www.minerva.as/?vis=artikkel&fid=3016&id=1909200614571715952&t=FN-mandat%20og%20milit%C3%A6r%20intervensjon> [Hentet 15.04.2008]

Mearsheimer, John J. (1995): "The False Promise of International Institutions." *International Security*, Vol. 19, Nr. 3, s. 5-49.

Morgenthau, Hans. J. (1948): *Politics among Nations*. New York: Alfred A. Knopf, INC.

Morgenthau, Hans. J. (1993): *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: McGraw-Hill Humanities.

Mueller, John (2006): "Is There Still a Terrorist Threat?" *Foreign Affairs*, vol. 85, nr. 5, s. 2-8.

Nærland, Mina (2002): *Ikke håp om en bedre verden*. Utflukt. URL: http://www.utflukt.no/politikk_ikkehaap.htm [Hentet 09.02.2008]

Olson, Mancur Jr. (1965): *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Overrein, Arne (2005): *Kampen om folkeretten*. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Pangle, Thomas L. & Ahrens Dorf, Peter J. (1999): *Justice among Nations*. Lawrence: University press of Kansas.

Pape, Robert A. (2009): *Empire Falls*. National Interest. URL: <http://www.nationalinterest.org/Article.aspx?id=20484> [Hentet 27.01.2009]

Rawls, John (1971): *A Theory of Justice*. Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.

Reichberg, Gregory M.; Syse, Henrik & Begby, Endre (2006): *The Ethics of War. Classic and Contemporary Readings*. Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing.

Robinson, P. Stuart (2001): Internasjonal politisk teori i J. & Hovi, *Normer og Makt. Innføring i internasjonal politikk*. Oslo: Abstrakt forlag.

Rokkan, Stein (1966): *Numerical Democracy and Cultural Pluralism* I R. A. Dahl, *Political Oppositions in Western Democracies* (s. 70-115): New Haven: Yale University Press.

Romsloe, Borge & Løvold, Andreas (2004): *Norge og verden*. URL: http://www.arena.uio.no/nyheter/kronikker/0405romsloe_lovold.xml [Hentet 14.10.2007]

Rosenthal, Justine. A. (2009): *A Sit-Down with Brent Scowcroft*. National Interest. URL: <http://www.nationalinterest.org/Article.aspx?id=20480> [Hentet 28.01.2009]

Russett, Bruce (1995): "The Democratic Peace: And Yet It Moves." *International Security*, vol. 19, nr. 4, s.164-175.

Rø, Johannes (2006): *Akseptable forkjøpsangrep?* URL: <http://www.dagbladet.no/kultur/2006/08/14/473804.html> [Hentet 10.12.2007]

Semb, Anne J. (2000): "The New Practice of UN-Authorized Interventions: A Slippery Slope of Forcible Interference?" *Journal of Peace Research*, vol. 37, nr. 4, s. 469-488.

Skog, Ole-Jørgen (2004): *Å forklare sosiale fenomener*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Snijders, Tom & Bosker, Roel (1999): *Multilevel Analysis*. London: SAGE Publications Ltd.

Stahn, Carsten (2003): "Enforcement of the Collective Will after Iraq." *The American Journal of International Law*, vol. 97, nr. 4, s. 804-823.

Stanford Encyclopedia of Philosophy (2005): *War*. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <http://www.science.uva.nl/~seop/entries/war/#2> [Hentet 24.06.2008]

Stedman, Stephen J. (1992-1993): "The New Interventionists." *Foreign Affairs*, vol. 72, nr. 1, s. 1-16.

Stinchcombe, Arthur L. (1987): *Constructing Social Theories*. Chicago: University of Chicago Press.

Stålsett, Sturla J. (2004): *Med rett til å angripe? Etisk vurdering av forkjøpsangrep og preventiv krigføring*. Pacem. URL: <http://www.pacem.no/2004/1/annet/09stalsettjr/> [Hentet 17.06.2008]

Syse, Henrik (2003): *Rettferdig krig?* Oslo: Aschehoug.

The American Journal of International Law (2008): *The American Journal of International Law*. URL: <http://www.asil.org/ajil.cfm> [Hentet 12.02.2008]

The American Journal of Political Science (2008): *The American Journal of Political Science*. URL: <http://www.ajps.org/> [Hentet 12.02.2008]

The American Political Science Review (2008): *American Political Science Review*. URL: http://www.apsanet.org/content_3222.cfm [Hentet 12.02.2008]

The Internet Encyclopedia of Philosophy (u.d.): *Political Realism*. URL: <http://www.iep.utm.edu/polreal.htm> [Hentet 06.07.2008]

The Radical Academy (u.d.): *The Philosophy of Thomas Hobbes*. URL: <http://radicalacademy.com/philfthomashobbes.htm#politics> [Hentet 13.06.2008]

The White House (2002): *The National Security Strategy of the United States of America*. URL: <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.html> [Hentet 24.11.2007]

Thomas, Lorna (2008): *Russia and Europe want a multi-polar world*. Global Politician. URL: <http://www.globalpolitician.com/25307-russia-europe-united-states-foreign-policy> [Hentet 11.01.2009]

Tucker, Robert W. & Hendrickson, David C. (2004): "The Sources of American Legitimacy." *Foreign Affairs*, vol. 83, nr. 6, s. 18-32.

UN (1999): *SECURITY COUNCIL FAILS TO EXTEND MANDATE OF UNITED NATIONS PREVENTIVE DEPLOYMENT FORCE IN FORMER YUGOSLAV REPUBLIC OF MACEDONIA*. URL: <http://www.un.org/russian/peace/pko/sc6648.htm> [Hentet 16.01.2009]

UN Security Council (1998a): *RESOLUTION 1160*. URL: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/090/23/PDF/N9809023.pdf?OpenElement> [Hentet 15.01.2009]

UN Security Council (1998b): *RESOLUTION 1199*. URL: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/279/96/PDF/N9827996.pdf?OpenElement> [Hentet 15.01.2009]

UN Security Council (1999): *RESOLUTION 1244*. URL:
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement>
[Hentet 15.01.2009]

UN Security Council (2002): *Resolution 1441*. URL:
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>
[Hentet 15.01.2009]

UN Security Council (2003): *Resolution 1483*. URL:
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/368/53/PDF/N0336853.pdf?OpenElement>
[Hentet 15.01.2009]

UN Security Council (1991): *Resolution 687*. URL:
<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/23/IMG/NR059623.pdf?OpenElement>
[Hentet 15.01.2009]

UN (u.d.): *United Nations Member States*. URL: <http://www.un.org/members/list.shtml>
[Hentet 27.01.2009]

Vattel, Emmerich de (1758/1916): *International Law: Or, Principles of Natural Law, Applied to the Conduct and Affairs of Nations and Sovereigns*. Washington, DC: Carnegie Institution.

von Glahn, Gerhard and Taulbee, James L. (2007): *Law Among Nations. An Introduction to Public International Law*. New York etc.: Pearson Longman.

Waltz, Kenneth (1959): *Man, The State and War*. New York: Columbia University Press.

Walzer, Michael (1977): *Just and Unjust Wars* (4. utg.). New York : Basic Books.

Weber, Robert P. (1990): *Basic Content Analysis*. Newbury Park: SAGE Publications, Inc.

Wedgewood, Ruth (1999): "NATO's Campaign in Yugoslavia". *American Journal of the International Law*, vol. 93, nr. 4, s. 828-834.

Yale Law School (u.d.): *Hague Convention*. URL:
http://wwi.lib.byu.edu/index.php/Hague_Convention [Hentet 20.01.2009]

Yale University (u.d.): *Kellog-Briand Pact 1928*. URL:
<http://www.yale.edu/lawweb/avalon/imt/kbpact.htm> [Hentet 20.01.2009]

Yost, David S. (2003): *Diskusjon om sikkerhetsstrategier*. Nato Review. URL:
<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue4/norwegian/art4.html> [Hentet 24.11.2007]

Østerud, Øyvind (2007): "Makt og maktbruk i internasjonal politikk." I Hovi, Jan & Malnes, Raino, *Anarki, makt og normer* (s. 86-100). Oslo: Abstrakt forlag.

Østerud, Øyvind (1999): *Raymond Aron - "det 20. århundres Thucydid"*. URL:
<http://www.sv.uio.no/mutr/kronikk/osterud0201.html> [Hentet 10.02.2008]